

BÉCSI NAPLÓ

XXX. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
2009. NOVEMBER–DECEMBER
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,- Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
02Z032898 M P. b. b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

SÓLYOM LÁSZLÓ

NEMZETI EGYSÉG ÉS A FELSZABADULTSÁG BOLDOGSÁGA

A Magyar köztársaság elnöke az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége meghívására 2009. október 21-én Ausztriába, Bécsbe látogatott. Megbeszélést folytatott Heinz Fischer köztársasági elnökkel, majd meglátogatta a Bécsi Magyar Otthont, ahol a „Bécsi Magyar Iskola” tanárai és diákjai köszöntötték, utána rövid eszmecsere folytatótt a Magyar Népcsoporttanács néhány tagjával és egyesületi képviselőikkel. Részt vett a Theresianumban megrendezett közös 56-os megemlékezésen, amin mint díszvendég ünnepi beszédet mondott (szövegét alább közöljük).

Tisztelt Ünneplő és Emlékező Közönség!

Örülök, hogy október 23-át együtt ünnepeljük az ausztriai magyarokkal. Arra törekedtem, hogy elnökségem alatt minden nemzeti ünnepünket rendre egy határon túli magyar nemzetrésszel közösen is megüljük. Ezzel is szeretném kifejezni összetartozásunkat, a magyar nemzet egységét. S bár nem az első alkalmak között jöttem el Ausztriába, semmiképpen sem maradt volna el, hogy Magyarország államfőjeként ne demonstráljam, az itteni magyarok is a magyar nemzet részei.

Engedjék meg, hogy előljáróban arról a nemzetkonceptióról szóljak, amelyet tevőlegesen képviselek, és amelyet igyekszem az Európai Unióban is elfogadtatni. Ez annál is inkább fontos, mert az ausztriai magyarság helyzete sajátosan kettős, a szomszédos és az ún. nyugati magyarság, másrészt az őshonosság és bevándorlás között. S jól tudom, milyen érzékenyen – jogos érzékenységgel – reagáltak annak idején a státus-törvényre, amelynek hatálya az ausztriai magyarokra nem terjedt ki.

A nem politikai, nem az állampolgárságra alapozott, hanem a kulturális értelemben vett magyar nemzet tagja mindenki, aki magyarnak vallja magát. A kulturális nemzet alapja a magyar nyelv, a közös történelem és kultúra, a magyar identitástudat. Ezt a nemzetet nemcsak a közös örökség tartja össze, hanem a közös akarat is arra, hogy együtt folytassuk és kamatoztassuk osztatlan örökségünket. Ez a nemzet valóságos létező. Ugyanakkor lényeges különbség van az anyaországban élő, és az azon kívüli magyarság helyzete között, akiket idekint a más országba, nyelvbe és nemzetbe való integráció, a kettős kötődés, az asszimilációs nyomás terheli. A különböző országok magyar társadalmai „szétfejlődnek”, saját megmaradási stratégiájuk van, saját politikai és kulturális utat járnak. Magyarország nem irányítani akar, de felkínálja magának az anyaország létezésének tényét, nagyságát és erejét, önálló nemzetközi fellépésének lehetőségét az összmagyarság és bármely

külföldi nemzetrész érdekében. A szándékot nemzetünk folytatására azonban csakis együtt és együttműködve határozhatjuk el és valósíthatjuk meg.

Ez a hosszú bevezető nem független az 1956-os forradalom ünneplésétől; attól, hogy Ausztriában mit és hogyan ünnepelnek a magyarok. ’56-ban Ausztriát kivéve, az összes többi szomszédos állam kommunista uralom alatt volt. Az ottani magyaroknak, akik kifejezték szolidaritásukat a magyarországi forradalommal, csak a megtorlás jutott. Romániában 1460 elítélt, ebből 20 halálos ítélet és összesen több mint 14 ezer évnyi börtön. 10 év egy fekete szalag viseléséért. Retorziók Csehszlovákiában, Ukrajnában. És mégis, ezeken a helyeken öröm és büszkeség hatja át a megemlékezéseket. Ők érzik, hogy ’56 miatt jó magyarnak lenni.

Ausztriában, és mindenütt a világban jó magyarnak lenni, ötvenhat miatt. Még mindig ez szerez megbecsülést a magyar névnek. S mint láttuk az ötvenéves évfordulón, az egész világ velünk ünnepelt. Ünnepelték magukat: akkori lelkesedésüket, nagylelkűségüket és áldozatkészségüket, amellyel a menekültek mellé álltak.

Ausztria szerepe kettős volt. Nyugati határunkként innen érkezett humanitárius segítség, és ez volt a kapu a világ közvéleménye felé. Óriási az értéke Otto Pammer tudósításainak és fényképeinek a forradalom eseményeiről, majd a menekültekről, és ugyanígy Erich Lessing fotóinak is. De Ausztriának a mi forradalmunk elsősorban saját segítségnyújtását jelenti, a 180 ezer menekült befogadását és ellátását. Nemcsak a mindig szívból jövőven megismételt köszönnel, de csodálattal kell szólnunk arról a feltétel nélküli segítőkészségről, együttérzésről, amely a lakosság részéről megnyilvánult; és másrészt a kormányzat óriási anyagi és szervezési teljesítményéről. A menekültek megsegítése fontos eseményként rögződött a kollektív emlékezetben és a hivatalos történelemben is; az osztrák nemzetépítés tényezője lett. Azonban ne kerülje el figyelmünket, hogy az 50. évfordulón a saját magyarokat illető fő szömla a sikeres integráció volt.

Kérdezhetnék, tisztelt Ünneplők, mikor jutunk már az ötvenhatos forradalomhoz. De hiszen ott vagyunk! ’56 és a többi nemzeti ünnep megünneplése része nemzetmivoltunknak. Az első közös megemlékezésünkör azonban fel kell vázolni a fenti hátteret. Ugyanis az ausztriai magyarság ötvenhatja nem függetlenedhet attól, ahogy a forradalom az osztrák emlékezetben és önértelmezésben él. A magyaroknak ebbe is integrálódniuk kell. Másrészt viszont az ausztriai magyaroknak több közülük van Magyarország ötvenhatos problémáihoz is, mint az ún. nyugati magyarságnak.

Osztrák–magyar kormányülés Eisenstadt/Kismartonban

(MTI 2009. október 15) - Példa értékű Európában és a világban az osztrák-magyar jószomszédi viszony – mondta Bajnai Gordon október 14-én a Kismartonban tartott együttes osztrák–magyar kormányülés után.

A magyar miniszterelnök és osztrák kollégája, Werner Faymann kancellár sikeresnek és gyümölcsözőnek nevezte a két ország együttműködését.

“Számíthatunk egymásra nehéz helyzetekben” – fogalmazott Bajnai Gordon, és utalt arra, hogy tavaly októberben Ausztria szolidáris volt Magyarországgal a válságban. “Az osztrák szál” a magyar fejlődésben a rendszerváltás előtt ott volt és azóta is jelen van. Az osztrák bankok jelentős szerepet játszanak a magyar állampolgárok és vállalkozások finanszírozásában – állapította meg.

A két ország egyetért abban, hogy az Európai Unió hatékony működését biztosítani hivatott Lisszaboni Szerződésnek minél előbb életbe kell lépnie. A gazdasági válság miatt is fontos, hogy biztosított legyen az Európai Unió hatékony működése. Werner Faymann osztrák kancellár Václav Klaus cseh államfő álláspontjára utalva kijelentette: a szerződésre vonatkozó további követelések “nem mehetnek az emberi jogok, vagy az elüldözöttek jogainak a rovására”. “Szeretnénk, ha a ratifikáció ügy történe meg, hogy a Lisszaboni Szerződés aláírása ne kérdőjelezhesse meg azokat az alapvető emberi jogi értékeket, amelyek talaján mind a 27 tagország áll” - fogalmazott a magyar miniszterelnök.

A cseh elnök a szerződés aláírása előtt azt követeli az Európai Uniótól, hogy Csehországot cserében mentse fel az európai emberi jogi charta hatálya alól.

Az államfő szerint csak így lehet megakadályozni, hogy a II. világháború után Csehszlovákiából - részben Ausztriába - kitelepített németek visszakövetelhessek elkobzott vagyonukat.

Ausztria és Magyarország számos területen szorosan együttműködik az Európai Unióban – említette Faymann. Példaként említette a schengeni övezet külső határainak védelmében való együttműködést és az illegális bevándorlás elleni fellépést. Kitért arra is, hogy az Ausztria–Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében eddig 48,3 millió eurót kötöttek le. A döntően európai uniós finanszírozású, a 2007-2013 közötti időszakra szóló program közel százegymillió eurós keretéből magyar részről Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyében igényelhetnek támogatásokat pályázati úton.

Bajnai Gordon üdvözölte, hogy egyre több kis út nyílik meg osztrák és magyar települések között, “hét-köznapi értelmet adva” a schengeni övezetnek. Kiemelte a Sopron-Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal fejlesztését is, rámutatva, hogy a közös beruházás Magyarországon valósul meg, de az osztrák szállítmányozás számára is előnyös.

Újságírói kérdésre válaszolva Bajnai, a határ mindkét oldalán tiltakozások kiváltó heiligenkreuzi égetőművel kapcsolatban azt mondta: a magyar kormány tisztában van vele, hogy Ausztriában ez tartományi hatáskörbe tartozik, s hogy független szakértői testület előtt van az engedélyezés. “Reméljük, hogy a vizsgálat megoldást hoz a kérdésben, amely a környéken lakók számára megnyugtató, környezetbarát megoldás” - tette hozzá.

PAIFY M. KATALIN

Ausztriában ugyanis az ötvenhatos emigráció nem olyan meghatározó, mint más, nagy nyugati magyar csoportokban. Kevesen, mintegy tízezen maradtak itt. Az ’56-osok dokumentációs és véleményalakító szerepe a világban igen fontos volt. Ők őrizték és tartották fenn a forradalom szellemét messzi országokban. De eközben nem voltak élő kapcsolatban az itthoni fejleményekkel, s természetesen a rendszerváltás után is megtartották ezt a megőrző és hősi szerepet. Akik az októberi napok égő lelkiületével mentek börtönbe, amikor kijöttek, idegen világot találtak, amelyben nem értették őket. Messziről hazalátogató ötvenhatosok talán érezhettek így 20-30 év után. De ez nem áll Ausztriára. A mindig is itt lakó, őrvideki magyarokat nem érintette úgy a forradalom, mint a kommunista országbelieket. Az ausztriai magyarság bevándorló része pedig folyamatosan nőtt és nő, nemcsak az anyaországból, de Erdélyből, Délvidékről és a Felvidékről is. Az utóbbi 20 évben végképp eltűnt a politikai motiváció.

Az ittenieknek tehát más, és több közülük van ötvenhat teljes történetéhez, ők közelről követték, vagy átérték annak utóéletét is. Máshogy ünnepelhetünk együtt, mást, megértést és aktivitást várhatunk az ausztriai magyarságtól abban is, hogyan alakul majd 1956 története és jelentése a közös nemzeti emlékezetben. A megindító ünnepély a szavalatokkal, az ötvenhatosok visszaemlékezéseivel, a néptáncsoporttal – mint Melbourne-ben, Torontóban – Bécsben nem lenne elég. Itt az Őrség magyar lakói mellett az egész kárpát-medencei magyarság frissen képviselve van. Nem zárkozhatnak a múltba. Közelségünk és sokban hasonló sorsunk miatt reméljük, megértik a még mindig folyó küzdelmet ’56-ért, és reflektálnak rá.

Magyarországon ’56 az utóbbi években fontos vonatkoztatási pont volt, nemcsak az ötvenedik évforduló miatt.

Az ötvenhatos forradalom alapélménye és legnagyobb ajándéka a nemzeti egység volt. Az egész nemzet akarta a függetlenség visszaszerzését, és az önkényuralom helyett a szabadságjogokat. Ezeket a rendszerváltás megvalósította – de vajon a nemzet egysége valamely hasonlóan nagy érték akarásában illúzióvá vált-e? A forradalom híre a környező országokban élő magyarokban egy pillanatra felcsillantotta a reményt, hogy lehetséges a felszabadulás, s magyarságukban is jogaik lehetnek. Ma a magyarság, mint kulturális nem-

zet egysége, intézményekkel, jogokkal ellátása, a nemzet közös fenntartása az ehhez fogható, méltó feladat.

Mindnyájunknak törődnie kell azzal, hogy ne engedjük ötvenhat viszonylagossá tételét. Ne lehessen válogatni a múltból, kivenni a kinek-kinek kedvező mozzanatokat, későbbi érdekeket visszavetíteni. Noha a forradalmat mindenki másként élte át, a sokféle szál, a fegyveres harc, a munkástanácsok, a forradalmi bizottságok, pártok alakulása együtt, elválaszthatatlanul alkotják ’56-ot. Amikor Dobi István 1956-ban azt mondta Bibónak, „sokféle szemüvegen lehet nézni ezt a magyar ügyet”, Bibó István válasza ez volt: „sokféle szemüvegen lehet nézni, de ha az ember leteszi a szemüveget, csak egyféleképpen”.

A forradalom lényege az volt, hogy tagadta az állampárti kommunizmust. Nagy Imre nagysága abban állt, hogy túllépett azokon a reformtörekvéseken, amelyek a szocialista rendszer keretén belül akartak jobbitani. Megértette, hogy ezt várja tőle a forradalmi magyar nép, s inkább meghalt, de nem lépett vissza.

Itt, Ausztriában meg kell, hogy értsék a magyarok, hogy ugyanez, az államszocializmussal való gyökeres szakítás, a folyamatosság tagadása volt az 1989/90-es rendszerváltás lényege, s ezért az ’56-hoz való hűség, a forradalomra hivatkozás jogossága áll vagy bukik azon, engedjük-e összemosni a szabad Magyarországot az 1989 előttivel. Nem lehet ötvenhatnál is, Kádárral is folyamatosságot vállalni. Hiszen ez felveti a kérdést: akkor most forradalom volt, vagy ellenforradalom. Ezért otthon folyamatosan meg kell küzdeni azért, újra és újra demonstrálni kell, hogy 1956 és annak értékei alkotják a szabad Magyarország alapját.

A forradalomban ünnepelhetjük a felkelők hősiességét, a forradalom gyorsan létrejött szerveinek demokratizmusát, tagjainak bölcsességét és emberségét, a bosszúvágy hiányát, a soha nem látott szolidaritást, a vidék gyorsan építkező, csendes forradalmát. És gyászolhatjuk az áldozatokat, a harcban és az orv sortűzekben elesetteket, a kivégzetteket, a tönkretett életeket és családi sorsokat. Mégis, azt hiszem, a forradalom alapélménye a nemzeti egység mellett a felszabadultság boldogsága volt. Mindenki felszabadult, mert végre, együtt, hangosan és nyilvánosan kimondták az igazságot.

Ötvenhat megünneplésének ezt a felszabadulást, annak elemi és tiszta örömet kell megörökítenie. Ez a magyar nemzet legrágább öröksége 1956-ból.

A Bajnai-kormány külpolitikája a szomszédságpolitika és a Lisszaboni Szerződés tükrében

(Munkatársunktól) A 2009 áprilisától hivatalban lévő Bajnai-kormány a szomszédságpolitikában is új kezdetre törekszik, de – minden igyekezete ellenére – a legkényesebb területeken, elsősorban a magyar-szlovák és újabban a magyar-ukrán viszonyban tovább éleződött a feszültség.

Balázs Péter személyében a külgazdaság és külpolitika terén egyaránt nagy tudással és tapasztalattal rendelkező, tekintélyes diplomata vette át a Külügyminisztérium irányítását a szociális területről érkezett, és diplomáciai járatlansága miatt sokat bírálta Göncz Kingától. Ezzel az új kormány mintha azt jelezte volna, hogy felértékeli a Gyurcsány-kormány idején presztízsét veszített, lényegében a miniszterelnök által „kézi vezérléssel” irányított magyar külpolitikát; visszaadva annak korábbi rangját. Hiszen

egyre inkább nyilvánvaló, hogy a defenzív, meghátráló, alkalmazkodó diplomácia a mai világban már a kis országok esetében sem célravezető, a versenyképesség növeléséhez, a hatékony érdekérvényesítéshez aktív külpolitikára van szükség. Az Antall József-i külpolitika hármas célkitűzése – euroatlanti integráció, jó viszony a szomszédos országokkal és a határokon túli magyar kisebbségek érdekeinek képviselete – mit sem veszített időszerűségéből, noha az utóbbi célon a 2004. december 5-i népszavazás súlyos csorbát ejtett.

Az új külügyminiszterrel a szomszédságpolitika is új lendületet vett, egymást követték a magas szintű látogatások, kétoldalú találkozók, és biztató jelek mutatkoztak a magyar-szlovák kapcsolatokban is. Balázs Péter és szlovák

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül

Külföldiek, köztük magyar állampolgárok Ausztriában

I. A külföldi munkavállalókra (15-64 év) vonatkozó adatok (2007-2008)

Az osztrák munkaerőpiacon a 2008. évben 854.752 fő külföldi, azaz EU és EWR, valamint harmadik országbeli állampolgárt regisztráltak. Ez a 2007. évi adatokhoz képest 3,5%-os növekedést mutat (+ 28.739 fő).

2008-ban munkavállalási engedély köteles volt 237.825 fő, ez a 2007. évi adathoz képest 5%-os növekedést mutat (+ 11.300 fő).

2008-ban a munkanélküliek száma 38.258 fő, ez a 2007. évhez képest 3,3%-os csökkenést mutat (1.304 fővel kevesebb); a munkanélküliség aránya 8,1%, ez a 2007 évi adathoz képest 0,7%-kal kisebb.

A külföldi munkavállalók nemek szerinti megoszlása:

A 2008. évben 437.637 férfi volt jelen a munkaerőpiacon, ez 3%-kal több, mint a 2007. évben; a férfi munkanélküliségi ráta 8,2%, ami 0,7%-kal kevesebb, mint 2007 évben; 2008-ban 417.115 női munkavállalót regisztráltak, ez 4,1%-kal több, mint 2007 évben; a női munkanélküliségi ráta 7,8% volt, 0,6%-kal kevesebb, mint 2007 évben.

II. Magyar munkavállalókra vonatkozó adatok (2007-2009)

A 2008. évben 21.386 magyar munkavállalót regisztrált az osztrák társadalombiztosítás, ami mintegy 3.344 fővel (+ 18,5%) több, mint az előző évben. A munkanélküliek száma 849, ebből 444 férfi és 405 nő volt. Ez az adat 2007-hez képest 3%-os növekedést mutat.

A munkanélküliség aránya 3,8% (2007 évhez képest 0,6% csökkenés).

A munkanélküliség legnagyobb aránya a török (11%), volt jugoszláv (9%) , valamint a lengyel és román munkavállalók csoportjában van. 2009. augusztusi adatok szerint 24.800 magyar munkavállalót regisztráltak, ebből 937 fő volt munkanélküli. A munkanélküliségi ráta 3,6%.

A statisztikai kimutatást elemezve megállapítható, hogy a magyar munkavállalók létszámában megelőzték az eddig domináns szerepet betöltő lengyel és román munkavállalókat (17.452 fő lengyel és 16.877 fő román munkavállalót regisztráltak). A legnagyobb arányban természetesen a volt jugoszláv utódállamokból érkezettek (166.000 fő; ebből 33.500 bosnyák, 16.300 horvát, 12.200 szerb), a németek (76.700 fő) és a törökök (54.400 fő) lépnek fel az osztrák munkaerőpiacon. A magyarok e tekintetben tehát a negyedik helyet foglalják el a külföldi munkavállalók között.

A munkavállalási engedéllyel rendelkező magyar munkavállalók területi megoszlása: Bécs 3.600 fő; Burgenland 9.625; Alsó-Ausztria 3.675; Stájeror-

szág 3.000; Felső-Ausztria 2.045; Tirol 1.200; Salzburg 900; Karintia 670; Voralberg 270 fő.

A 2008. évi adatokkal összevetve megállapítható, hogy a gazdasági válság és a munkanélküliség előretörése ellenére a munkavállalók számában bekövetkezett legnagyobb növekedés Bécsben (+20%), Stájerországban (+5,5%), Alsó-Ausztriában (5,1%), továbbá Burgenlandban (+1,7%) volt.

A szakmai megoszlást tekintve a magyar munkavállalók elsődlegesen az építőiparban, valamint a szolgáltatások terén kerülnek foglalkoztatásra.

Fenti számokon túlmenően természetesen további olyan magyar munkavállalók is dolgoznak Ausztriában, akik már mentesültek a munkavállalási engedély követelménye alól vagy egyéni vállalkozóként vannak jelen a osztrák munkaerőpiacon. (Erre vonatkozó részletes kimutatás nem áll rendelkezésre.)

III. Magyar állampolgárságú tanulókra vonatkozó adatok (2006-2008)

A Szövetségi Oktatási, Művészeti és Kulturális Minisztérium közlése szerint a 2006/2007-es tanulmányi évben 1.354 magyar diák (ebből 709 leány), illetőleg a 2007/2008 tanulmányi évben 1.463 diák (ebből 767 leány) kezdte meg Ausztriában tanulmányait az alsó- és középfokú intézményekben.

Felsőfokú intézményekben a 2007/2008-as tanulmányi évben 2.074 magyar állampolgár folytatta tanulmányait. Megoszlásuk egyetemi városok szerint: Bécs 871, Graz 143, Leoben 5, Linz 28, Salzburg 38, Innsbruck 25, Klagenfurt 15. A 2005/2006 tanévben 833 magyar egyetemista tanult Ausztriában.

Nagyságrendben a legtöbben a társadalom- és közgazdaság-tudományokat választják, őket követik a zenei képzés, a műszaki tudományokat, majd a jogot választók.

Itt kívánom megjegyezni, hogy Ausztria az EU tagállamai közül az öt legnépsebb ország közé tartozik, ahol a legtöbb külföldi egyetemista tanul. (2007. évi adatok szerint: Nagy-Britannia 150.000 fő, Németország 78.000 fő, Franciaország 42.500 fő, Belgium 30.000 fő, Ausztria 28.500 fő. Az osztrák felsőfokú intézményekben 12.500 német, 6.200 olasz diák kezdte meg tanulmányát. A német diákok létszáma a 2000. évi adatokhoz képest 2007-ben mintegy 7,3 százalékkal ugrásszerűen megnőtt, idénre pedig a szakértők 15 százalékos emelkedést prognosztizálnak.)

A 2008/2009. tanulmányi évre vonatkozóan a Minisztérium még nem rendelkezik végleges kimutatással, a tartományokból bekért adatokat csak 2009 végére tudják összesíteni. Ennek alapján a 2009/2010. tanulmányi év adatait is csak 2010 végén tudják publikálni.

DR. NÉMETH KRISZTINA

A Bajnai-kormány külpolitikája...

Folytatás az 1. oldalról

kollégája, Miroslav Lajcák május 13-i pozsonyi találkozójukon megállapodtak, hogy e kapcsolatokban „új fejezetet” nyitnak, melyet a „tiszteltetjes barátságra” alapoznak. Megegyeztek abban, hogy a felmerülő problémákat kétoldali keretben próbálják meg rendezni, s csak ennek sikertelensége esetén fordulnak harmadik félhez. Nem azonosítják egymást a szélsőségekkel, és nem a sajtón keresztül üzengetnek egymásnak.

A „mézeshetek” hamar véget értek. Sőt, a kétoldali viszonyt mérgező, több „örökölt” megoldatlan problémára újabbak rakódtak. Ilyen az ismeretlenek által összevert Malina Hedvig, illetve a magyar labdarúgó-szurkolókkal szembeni példátlanul brutális dunaszerdahelyi szlovák rendőri fellépés máig lezáratlan ügye vagy a Beneš-dekrétumok szlovák parlamenti megerősítése. Ezek közül a két legfőbb: az augusztus 21-i révkomáromi incidens, Súlyom László államfő mondvacsinált ürügyekkel történt egynapos kitiltása Szlovákiából és a szlovák államnyelvtörvény június 30-i módosítása a szavazás elhalasztására vonatkozó nyomatékosság magyar kérés ellenére. A magyar tárca ezeket az ügyeket két- és többoldali lépésekkel igyekezett kezelni, s a nemzetközi fellépésnek már látszanak bizonyos eredményei. Hosszas fontolgatás után ugyan, de a magyar fél az Európai Bizottságnál megindította a „kötelességességi eljárást” Szlovákiával szemben a közösségi jog megsértése miatt (Súlyom kitiltása ügyében), illetve Brüsszelben és másutt kitartó lobbizásba kezdett a szlovák államnyelvtörvény megváltoztatása, a diszkriminatív rendelkezések törlése érdekében. Igaz, ebben volt következetlenség, hiszen a Szécsényben magyar kezdeményezésre létrejött szeptember 10-i magyar-szlovák miniszterelnöki találkozó, az ott született megállapodások azt üzenték a nemzetközi közösségnek, hogy a két fél egymás között rendezte a problémákat, s ez élet vette a nemzetközi szinten zajló fellépésnek. Az EU-nál és az Európai Néppártnál éppen erőteljesen lobbizó ellenzéki Fidesz joggal úgy érezhette, hogy a magyar kormány szándékosan megtorpedózta erőfeszítéseit. Hogy a nemzetközi fellépésnek mégis volt eredménye, azt bizonyítja Jerzy Buzeknek, az Európai Parlament elnökének november 18-i pozsonyi látogatása, amikor a volt lengyel miniszterelnök felhívta a pozsonyi kormány figyelmét arra, hogy folytasson állandó párbeszédet az országban élő nemzeti kisebbségekkel. Kijelentette: „jó lenne, ha a szlovák kormány nyitott lenne arra, hogy a nyelvtörvényben egy-két változtatást eszközöljenek, ha erre a jövőben szükség mutatkozna”. Igaz, Robert Fico kormányfő nyomban azzal vágott vissza, hogy a nyelvtörvény ügyét lezártak tekinti.

Másrészt a strasbourgi székhelyű Európa Tanács Miniszteri Bizottsága november 18-i jelentésében – amelyben még nem értékelték a szlovák államnyelvtörvény módosítását – azt javasolta Szlovákiának, hogy az oktatás minden szintjén javítsa a kisebbségi (nem csak a magyar) nyelvek tanítását és a tanárképzést, valamint a kisebbségi nyelven működő média helyzetét.

Időközben újabb súlyos konfliktus bontakozott ki egy másik magyar kisebbség, a 150-200 ezres kárpátaljai (ukrajnai) magyarság ügyében. November 13-án a Külügyminisztériumba kérték Dmitrij Tkacs budapesti ukrán nagykövetet, és hivatalosan tiltakoztak nála amiatt, hogy az ukrán oktatási minisztérium nem rendelte meg anyanyelvű fordításban a mintegy 100 kárpátaljai magyar iskola számára a 2010/2011-es tanévre előírányzott tankönyveket, s így jövőre magyar könyvek nélkül marad a tanítézetek 10. osztálya. Itt már egy korábbi törekvés „termése érik be”, hiszen a kijevi kormány 2008-ban kiadott 461. számú rendelete nyíltan célul tűzte ki, hogy fokozatosan ukrán tannyelvűeké alakítják át a nemzetiségi oktatási intézményeket. Ez az intézkedés elsősorban a többmillió kelet-ukrajnai orosz kisebbség ellen irányul, de mellesleg lesújt a magyar, román és egyéb nemzeti kisebbségekre is. Felmerült, hogy Magyarország és Románia közösen is felléphetne az erőszakos ukránosítás ellen. Kérdés, hogy a jelenlegi kijevi nacionalista irányvonala milyen befolyással lesz a 2010. januári elnökválasztás, illetve az ennek nyomán bizonyosan bekövetkező hatalmi váltás.

A határon túli magyar kisebbségek helyzetének javításáért folytatott küzdelemben némi segítséget nyújthat a magyar diplomáciának az EU Lisszaboni Szerződése, amelyben első ízben a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek

Deák Előd Marcus felf.

Minden kedves olvasónknak boldog Karácsonyt és sikeres új évet kívánunk!

egyéni jogai is szerepelnek. Bár nem ez, hanem valamiféle rosszul értelmezett megfelelési kényszer lehetett az oka annak, hogy a magyar parlament – még a Gyurcsány-kormány idején – elsőként ratifikálta a szerződést, anélkül, hogy a képviselők ismerték volna a dokumentum szövegét, amelynek akkor még a magyar fordítása sem készült el. A magyar diplomácia minden erejével támogatta a Lisszaboni Szerződés véglegesítését, szembeszállva Václav Klausnak az egész EU-val dacoló ellenállásával. Az euroszkeptikus cseh elnöknek kezdettől fogva alapvető kifogásai voltak a Lisszaboni Szerződéssel szemben: úgy vélte, ha az érvénybe lép, a Cseh Köztársaság megszűnik önálló, szuverén, demokratikus állam lenni, mert túl sok jogkört ruház át az Európai Unióra. Úgy érvelt, hogy a Lisszaboni Szerződés és a hozzá csatolt európai alapjogi charta megnyitja az utat a Beneš-dekrétumok felülvizsgálata, s ezzel a második világháború után elkobzott szudétánémet és magyar vagyon visszakövetelése előtt. Nemzetközi jogászok véleménye szerint azonban a Lisszaboni Szerződésnek nincs visszamenőleges hatálya, ezért a Beneš-dekrétumok sem kérdőjelezhetők meg az Európai Bíróságon. Ezt a véleményt osztotta a magyar kormány is, amely nagy diplomáciai fegyvertényként könyvelte el, hogy sikerült megakadályozni Klaus eredeti követelését, hogy egy, a szerződéshez csatolt külön záradékban említsék meg a Beneš-dekrétumok hatályon kívül helyezését. A magyar parlamenti ellenzék ezzel szemben súlyos kudarcként értékelte azt a tényt, hogy az EU engedett Klaus követelésének, és hozzájárult, hogy Csehország mentességet kapjon az alapjogi charta alól (mint ez korábban már Nagy-Britannia és Lengyelország esetében megtörtént), azaz a megszorítással, hogy ezt még az EU többi 26 tagországának a jövőben – valószínűleg Horvátország EU-csatlakozásának ratifikálásával egyidejűleg – jóvá kell hagynia. A Fidesz kinyilvánította, hogy nem fogad el „árukapcsolást”, Horvátország EU-tagságát mindenképpen megszavazza, de nem enged a zsarolásnak, és a cseh „opt-out”-ot (mentességet) semmi szín alatt nem fogadhatja el. A Kereszténydemokrata Néppárt ennél jóval tovább ment, az EU engedékenységét szégyenteljesnek minősítette, és úgy értékelte, hogy ezzel a döntéssel a Beneš-dekrétumok is hatályban maradhatnak.

A határon túl népes kisebbségekkel rendelkező kis Magyarország diplomáciájára fokozottan áll az, hogy „gúzsba kötve kell táncolnia”. Egy meghasonlott, válságban lévő ország még kevésbé képes nemzeti érdekeinek hatékony érvényesítésére. Ezért – amint azt a Martonyi János, Jeszenszky Géza (korábbi külügyminiszterek) és Csaba László (közgazdász) által jegyzett *Helyünk a világban* című könyv november eleji bemutatóján Orbán Viktor, a Fidesz kormányfőjelöltje hangsúlyozta – az első feladat, hogy „önmagunkat megerősítsük, erős nemzeté váljunk”. Ezt követően szerinte külpolitikában is van küldetése a magyarságnak: fontos szerepet kell betöltenie egy új közép-európai együttműködés megteremtésében, erős nemzetekből álló egységes Európa keretében. A 2010-es választásokból a jelek szerint győztesen kikerülő Fidesz valószínűleg megkapja a lehetőséget a bizonyításra.

Napló postája

Lapzárta minden páratlan hónap 15-én

LÉVA IS ÜNNEPELT

A Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség (CSEMAADOK) fennállásának 60. évfordulója nem csupán országos szintű, központi rendezvényben merült ki, hanem sorjában emlékeztek, ünnepeltek a területi választmányok, alapszervezetek is. A szeptember végi peredi seregszemle után, október 24-én Léván került sor hasonló megemlékezésre, ami valójában egyfajta aratóünnep, azaz természetemutató volt: hét együttes és három egyéni fellépéssel. A jelenlévők meggyőződhetek, hogy minden szereplő alaposan felkészült, képességének legjavát nyújtotta. A háromórás műsor élő közösségek lelkiületét tükrözte pátosztól mentesen, de azért sikerült egy-egy számban tűzbe hozni a közönséget, aki lelkes tapssal juttatta kifejezésre tetszésnyilvánítását. Különösen sikerült ez a zselizi Pengő Zene-karnak és Százdi Citerásoknak, hozzá értve Mészáros Lajos citeraszóljóját. A palásti Búzavirág Folklór-csoport a Palásti fonós bemutatójával a falusi élet letűnt világát idézte. Életszerűen, trefával teli, beszéd és éneketoldások egységes darabbá ötvöző-

désében. A Juhász Gyula Irodalmi Színpad hatáson adta elő három változatban is Kőműves Kelemen, amely egyben – Déva várára utalva – az egész rendezvény háttérül, mottójául szolgált.

Az ünnepi alkalmon elhangzott szónoklatok fegyelmeltségről tanúskodtak. Józán, szókimondó hitvallásként hangoztatva a változatlan ragaszkodást a magyar nyelvhez, kultúrához. Török Alfréd a Lévai TV és ottani CSEMAADOK Alapszervezet elnöke nem csupán a megjelenetekhez, de tanulságosan szólott általánosságban is: “A Lángot nem csak őrizni kell, hanem továbbadni is, vagy meg kell tanulni továbbadni, s talán ez a legnehezebb feladatunk ebben a gyorsan változó korszakban, a változó körülmények között. A folytonosság talán a legfontosabb, ami megmaradásunkat szolgálja szülőföldünkön. Úgy, ahogyan eredményeket, szép eredményeket csakis a rendszeres munka, a közösségsszeretet hoz meg, ugyanúgy a folytonosságot a múltból merítve a jelenen át a jövőben látjuk, az ifjúságban.”

A gazdag műsort Újváry László rendezte.

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat, a Bécsi Napló 2009/5. számában közzétett 43.877,81 Euro összeg 2009. november 17-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett:

Dr. BARKI-BEKŐ Éva-Mári	30,—	PERLAKY Mária	35,—
Dr. BÓDI Ferenc	30,—	POGÁNY Géza	20,—
Dr. DÉZSY József	15,—	összesen:	130,—

A támogatások eddig befolyt teljes összege 44.007,81 Euro.

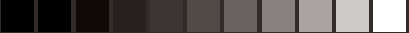
Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett egyben a „Bécsi Magyar Iskolának” is otthonul szolgál.

Deák Ernő elnök,

Radda István főtítkár,

Kántás János pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyószámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Coch-Paltz 1., Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. Bankleitzahl/Bankirányítósám 60000, IBAN: AT 556 000000007255731 BIC: OPSKAT WW

A rendszerváltozás és az ausztriai magyarság

A magyarok és az osztrákok viszonyában mindig különbség volt a hivatalos körök és a magán-emberek viszonya között. Az utóbbi szinten – elmondhatjuk – mindig a barátság, nem ritkán a szerelem volt jellemző. Kár, hogy mára annyira visszaesett a történelem tanítása, és így ismerte, hogy nem része a magyar köztudatnak, mennyire lelkesedett Bécs népe 1848-ban a magyarokért, miközben a dinasztia és annak a kormánya hadsereget küldött az első felelős magyar kormány megdöntésére, majd annak elnökét koncepció per nyomán kivégeztette. Arról azonban még a mai magyar nemzedék is hallott, hogy 1956-ban az osztrák nép milyen együttérzéssel fogadta a kommunizmus elől menekülő magyarokat. Gyermekkorom kuruc érzelmeiből így fejlődött ki erős szimpátia a magyar forradalommal rokonszenvező Ausztria iránt. 1964-ben töltöttem először pár napot az egykori császárvárosban. Engem nem a kirakatok és az árúbőség ragadott meg, hanem a történelem és a szabadság légköre. Ott több magyar emigrációs kiadványt megvásároltam, köztük Bibó István írásainak „A harmadik út” címen megjelent gyűjteményét. Ezt és néhány Angliából hozott könyvet túl kockázatos lett volna hazavinnem, de egyik frissen megismert osztrák barátomnál hagytam, hogy pár hónap múlva egyik amerikai barátom szerencsésen hazacsempéssze őket. Mert ne feledjük, egészen 1988-ig kockázatosabb volt betűt csempészni át a Vasfügyönyön, mint ékszert, árut, vagy akár drogot.

Itthon a Nemzeti (Széchenyi) Könyvtár munkatársaként (a szabályokat megszegve) módomban volt megismerni a magyar emigráció kiadványait és prominens személyeit, akiket föl is kerestem, amikor pár évvel később újra kaptam kiutazási engedélyt nyugati útra. Az 1970-es években így ismertem meg Szépfalusi Istvánt, a sokoldalú és szép munkát végző bécsi magyar evangélikus lelkészt, Deák Ernőt, a történész kollégát és magyar lapszerkesztőt, valamint Hanák Tibort, a tekintélyes író és gondolkodót. Hozzám hasonlóan a kommunizmussal szembenálló magyar értelmiségiek számára Bécs igen fontos állomás volt, kifele menet itt kezdtünk szabadon lélegezni, hazafelé tartva pedig itt búcsúztunk el, elszorult szívvel, attól, amit mi valóban „szabad világ”-nak éreztünk és tapasztaltunk meg, itt rendeztük át csomagjainkat, hogy az elrejtett könyvek, újságok elkerüljék a magyar hatóságok remélten felületes szemét.

Voltak nekünk „valódi” angol, francia, német és osztrák ismerőseink, barátaink, de a nyugati magyarokkal más volt a viszony. Nemcsak nyelvi okokból volt könnyebb a kommunikáció, de őket mélyebben érdekelte mindaz, amit a hazai viszonyokról elmondtunk, mi pedig jóvoltukból jobban megértettük a Nyugat gondolkodását. Persze indokolt volt az óvatosság, tudtuk, hogy Bécs tele van kommunista ügynökkel, hogy nem minden magyarban bízhatunk, de ekkor már az emberrablástól kevésbé kellett tartani, s ha itthon a magánlakásokban eléggé nyíltan „szidtuk a rendszert,” akkor miért tettünk volna lakatot a szánkra Ausztriában.

Már első, 1964-es nyugati utamon levélben szoltam hozzá több nyugati magyar emigráns lap írásaihoz – természetesen név és cím nélkül. Később Deák Ernővel összebarátkozva eléggé rendszere-szen olvastam a Bécsi Naplót, és az 1956-os forradalom 30. évfordulójára én írtam – álneven – a lap vezércikkét. Ebben rámutattam, miért alaptalan az 1867-eshez hasonlító kiegyezésnek nevezni a Kádár-féle konszolidációt: míg 1867 nyilvánosan elégtételt adott 1848 elveinek és szereplőinek, „az 1956-os törvényes magyar kormány ki-végzett tagjai továbbra is jeltelen sírban nyugsza-nak, a hivatalos propaganda hosszú hallgatás után az elmúlt öt évben ismét hangsúlyozottan ellenforradalomról beszél, sőt az ennek nyugati előké-sztéséről szóló gyermek meséket is föllevenít-tette. Ez a hazai hangos újkonzervatív 56-kép cá-folja a rendszernek önmaga által hirdetett hírét a nemzeti megbékélésről, a társadalmi konszenzus-ról. A magyar társadalom emlékező részében undort és rossz előérzetet kelt, s nagyban gátolja a nyugaton élő magyarsággal folytatott további di-alógust és kapcsolatépítést.” Írásom végén szor-galmaztam, hogy a hazai vezetés lépjen át önma-ga árnyékán, és változtassa meg annak a hivat-alos megítélését, amikor „a soha még ilyen egysé-get nem mutató magyar nép, munkások, katonák, diákok próbáltak egy szabadabb, demokratikus és szociális Magyarországot teremteni a történel-münk legszebb, legtisztább, legfelelősebb fejeze-tét alkotó forradalomban.”¹

Még ma is fel tudom idézni, hogy amikor valamikor 1989 nyarán egy rövid nyugati útról autó-val tértem haza, először nem éreztem azt, hogy nem olyan világba térek vissza, ahol bármi meg-

történhet velem, kiforgathatják a poggyászatot, elkobozhatják a számomra fontos tárgyakat, po-litikai okokból elveszíthetem az állásomat, még a szabadságomat is. Most, a rendszerváltozás küszö-bén, a legerősebb ellenzéki párt külpolitikai szó-vívójeként már nem féltem a hazatéréstől, sőt alig vártam, hogy egyetemi oktatói és kutatói mun-kám mellett egykori történelemtanárom, Antall József oldalán új, szabad Magyarország megterem-téséért dolgozzam.

1989 nyarán azonban még föl sem merült ben-nem, hogy tíz hónap múlva a szabad választások nyomán megalakult magyar kormány külügymi-nisztereként fogok ismét osztrák földre lépni, pár hét alatt több alkalommal is. A kommunista korszak utolsó 10-15 évében gyakran elhang-zott, hogy példáulan jó a viszony a két eltérő tár-sadalmi-politikai berendezkedésű ország, Ausztria és Magyarország között. Most örömmel jelen-tettem be az osztrák sajtónak, hogy mennyivel jobb lesz a viszony eszentül, mivel most már két azonos társadalmi és politikai berendezkedésű szomszéd lettünk!

Az Antall-kormány 1990. május 23-án bemuta-tott programjában együtt szerepelt az a törekvés, hogy minden szomszédunkkal a lehető legjobb vi-szonyra törekszünk, szorgalmazzuk a regionális együttműködést, és kiállunk a kisebbségek jogai-ért. A határainkon kívülre került magyar közös-ségek főnmaradását és jogait érvényesítését szolgáló lépések politikája külpolitikánk egyik tar-tóoszlopa volt.² Ezt fejezte ki plasztikusan, találó módon Antallnak 1990. június 2-án, az MDF. III. országos gyűlésén elhangzott, még itthon is annyiszor félreértett vagy szándékosan félremagyará-zott kijelentése, hogy lélekben, érzésben tizenöt millió magyar miniszterelnöke kíván lenni. Ez szállóigévé vált, ma természetes elkötelezettséget fejez ki, és azóta valamilyen formában minden magyar kormányfő megerősítette ezt. Ez szöges ellentéte volt a kommunista kormányok politiká-jának. A Kádár-rendszer – az utolsó néhány évet leszámítva – az akkor még mintegy három milli-ós létszámú, a Magyarországtól 1920-ban elvett területeken kisebbségi sorban élő magyarokról gyakorlatilag sosem beszélt, még kevésbé támoga-tta őket. Ha valaki a Romániában mind súlyo-sabb gazdasági helyzet és a magyar kisebbséggel szembeni nyílt diszkrimináció miatt Magyaror-szágra menekült, az illetőt a magyar hatóságok visszatoloncolták, pedig köztudott volt, hogy mi-lyen súlyos büntetéssel sújtják.

Egyedül az Ausztriában, a Burgenlandban élő, fogytakozó számú néhány ezer magyar iránt mu-tatott a rendszer némi érdeklődést, kizárólag prop-agandisztikus célból. A rendszerváltozás ezen a területen is határozott változást hozott. A magyar kormány figyelme természetesen kiterjedt az Ausztriában élő magyarokra is, de az őshonosnak nevezett burgenlandiak mellett a Bécsben és szer-te az országban diaszpórában élő, zömükben po-litikai okokból elmenekültekre is. Ezt a figyelmet megerősítették azok a személyes kapcsolatok, amelyek a kommunista időszakban a „dissziden-sek” és a Magyarországról turistaként, ritkábban kutatói vagy tanári ösztöndíjjal Nyugatra látoga-tó értelmiségiek között kialakultak. Az új politika alapja azonban nem a személyes barátság volt, hanem az elvi meggyőződés, hogy a Magyarország határain kívül élő magyar anyanyelvű, magyar nemzeti tudattal rendelkező emberek részei a kul-turális magyar nemzetnek. Ezt a tételt nem Ma-gyarországon találták ki, a kulturális nemzettudat a XIX. század elején már erős volt mind a számos államban élő németek esetében, mind a felosztott Lengyelországban, mind a románok és a szerbek között.

Az Antall-kormány igen sok tekintetben az 1945 és 1947 között a szovjet megszállás keretei között a függetlenségért nehéz küzdelmet folyta-tó demokratikus pártok örököse volt. Abban is követte ezeket az elődöket, hogy belátta, értelmet-len és esélytelen folytatni a két világháború kö-zött működő magyar kormányoknak a határok megváltoztatására irányuló külpolitikáját. Ugyan-akkor vallotta azt, amit Bibó István még 1946-ban megfogalmazott: „Magyarország a létrejött béke-szerződést, bármilyen súlyos legyen is, ha egyszer aláírta, hiánytalanul teljesíteni fogja. Nem volna őszinte, ha úgy tenne, mint aki lelkes hívévé vált a békeszerződés súlyos rendelkezéseinek. De nem fog ideológiát vagy propagandát csinálni a hatá-rok megváltoztatásából, és nem fog olyan politi-kát folytatni, mely a maga területi sérelmeinek az orvoslása érdekében nemzetközi válságokra vagy katasztrófákra spekulál, hanem fenntartás nélkül berendezkedik a békeszerződés által teremtett ál-lapotr. Egyetlenegy fenntartásról azonban nem tehet le: nem adhatja fel a magyar kisebbségek sorsával szemben való politikai érdekelttségét.”³

A fentiek szellemében valamennyi szomszédunk esetében támogattuk az ott létrejött magyar po-litikai pártok és társadalmi vagy kulturális szerve-zetek működését, valamint a nemzetközi gyakor-lattal és a főnálló törvényekkel összhangban lévő céljait. A támogatás elsősorban erkölcsi-po-litikai volt, Magyarország gazdasági helyzete nem tette lehetővé a komolyabb anyagi segítséget. Ausztria esetében ez fokozottan érvényesült.

Első hivatalos, 1990. augusztus 9-i ausztriai utam során felkerestem az ausztriai magyarok Központi Szövetségét, amellyel a kommunista kormányok nem tartottak fenn kapcsolatot, mert az következetesen bírálta a magyarországi alap-vető politikai és emberi jogok hiányát. Azt remél-tem, hogy ezzel a lépéssel erősítem az ausztriai magyarok összefogását és növelem hivatalos sú-lyukat. Erre szükség is volt, mert korábban az osz-trák kormányok is csak a burgenlandi magyarokat ismerték el népcsoportként. Ezen a helyzeten igyekeztek változtatni a Bécsben és szerte Ausz-triában működő magyar egyesületek. Törekvésü-ket fölkarolta dr. Heinz Tichy, a Kancellári Hiva-tal szakreferense, de a legmagasabb szinten támoga-tta dr. Erhard Busek alkancellár. Megértette és egyetértett ezzel dr. Alois Mock külügyminiszter és alkancellár is, akivel az évek során a legmele-ggebb kollegiális és baráti viszonyba kerültem.

Amit a külső szemlélő távolról üdvözölt, azt belülről megerősítették az ausztriai magyarok. Az elnyert hivatalos elismerés jóvoltából duplá-jára, 8-ról 16-ra emelkedett a Magyar Népcso-porttanács tagjainak száma, amely most már valóban reprezentatív lett, az egész ausztriai ma-gyarságot képviselve. A rendszerváltozásban, a kommunista dominók ledöntésében kulcsszere-pet vitt Magyarországon erősen megnövekedett nemzetközi tekintélye nyomán Ausztriában erő-södött a magyar kulturális élet, nemcsak a ma-gyar nagykövetség és a Collegium Hungaricum rendezvényei révén, de öntevékeny módon is. Többen kezdtek használni a magyar nyelvet, és ez a népszámlálásban is megmutatkozott. Noha a magyarországinál jóval magasabb bérek sok magyar munkavállalót vonzanának, a szabad munkavállalás európai uniós szabályától Ausz-tria egyelőre még elzárkózik. Ez már nem tartha-tó fenn sokáig. Meggyőződésem, hogy ha az osztrák munkaerőpiac megnyílik a magyar állampol-gárook előtt, ez kölcsönös előnyökkel fog járni, és semmiféle gondot nem fog jelenteni a magya-rok társadalmi beilleszkedése terén, viszont erő-síteni fogja a kapcsolatok emberi oldalát. A ma-gyar munkavállalók valódi vendégmunkások, Gastarbeiter lesznek, sokan csak magyarországi lakhelyükről fognak átjárni, és segíteni fogják Burgenland gazdaságát. Magyarország nyugati határvidékén, sőt egészen a Balatonig, már rég-óta jelentős az osztrák idegenforgalom, sokan in-gatlant is vásároltak, miközben a magyar turis-ták, különösen a sísport kedvelői, ugyancsak je-lentős tételt jelentenek Ausztria idegenforgalmi bevételeiben. Ezt is a rendszerváltozás tette le-hetővé.

Ausztria és Magyarország, az osztrákok és a ma-gyarok között több mint ezer éve szoros és egé-szében véve jó, baráti kapcsolatok állnak fenn. Az egykori Osztrák–Magyar Monarchia sok tekintet-ben előfutára volt a mai Európai Uniónak, hiszen közös volt a vámtérület, közös a pénz, közös a kül-politika, nem volt belső határ, sőt még a véderő is közös volt, amitől az Európai Unió még messze áll. Most nemcsak a régi szoros viszony helyreál-lítása van napirenden, hanem magasabb szintű in-tegráció is. Bízom benne, hogy ez az ausztriai ma-gyar népcsoport számára a megmaradás és a meg-erősödés lehetőségét erősíteni fogja.

- 1) Kákay* Aranyos (Budapest): Forradalom és kiegye-zés? Bécsi Napló, 7. évf. 1986. 6. sz. nov.-dec. 1. l.
- 2) Uo. 43–47., 63–64. l. Vö.: A Nemzeti megújódás programja. Budapest, 1990, 177–185. l.
- 3) Bibó, I.: Válogatott tanulmányok Magvető, Budapes, 1986, II. kötet, 294–295. l.

JESZENSZKY GÉZA

FARKASSZEMET NÉZVE

Reménytelen helyzetben vannak azok, akik arról ábrándoznak, hogy végül is a tények, az igazság fényében minden megviláglik és egyértelművé válik. Bármennyire kijózanító is azonban, rá kell döbbernünk, hogy kevésbé a tények, az igazság, sokkal inkább az utólagos vélemények a mérvadók élményeink és emlékeink, egész világunk meg-ítélésében, ill. kivetítésében. Amíg ez az adottság egyfe-lől a lelkiismereti szabadság körébe sorolható, másfelől az emberi együttélés viszonylatában egyenesen kárhoza-tos lehet. Legalább ennyire elterjedt a dolgok, események teljes megismerése és elfogadása helyett részletek kira-gadása és általánosítása.

Szokatlanul hevesen végződött rövid szövegváltásom egyik „mellőzötttel” legutóbb, éppen az októberi megemlékező-sekkel kapcsolatosan. Az illető kérdőre vont, miért nem kapott szervezete azokra meghívót. Válaszom nem volt éppen diplomatikusan, amiért szemrehányásait pörölyöz-te rám, kétszínűséget vetve szememre, mert amíg az egyik oldalon az egység, együttműködés mellett szállok síkra, a másikon kirekesztem őket.

Talán tíz perc elteltével ismét egymásba ütköztünk, most már hársasban folytatva a vitát. Azt javasoltam neki, kér-dezzem rá levélben, mi volt a mellőzés oka, megtoldva az-zal, hogy számára a dolog azért is érthetetlen, hiszen ők is hitet tesznek 1956 mellett. Itt már a tanú is közbeszót értetlenségének adva kifejezést: mi szükség van erre, hi-szen ez politika, ők meg sohasem politizáltak. Vitapart-nerem ennek alátámasztására kezdte fejtegetni, hogy egy-általán nem lehetnek egységesek a vélemények 1956 meg-ítélésében, mert hiszen... Tartva attól, hogy itt zsákutca-ba torkollik a vita, azt javasoltam neki: 1956 megítélését bízzuk a történészekre. Ő ezt nem hagyta annyiban, ha-nem azt hajtogatta: ott volt és látta a lincseléseket... Úgy látszik, neki ezek a kilengések maradtak meg emlékezeté-ben, számára ezek a mérvadók.

Közben el kellett hagynunk a helyiséget, ezért is befeje-ződött a vita. Talán jobb is volt ez így. Utólag mégis gyötör a kérdés: vajon ténylegesen nem vagyunk képesek, vagy hajlandók szembenézni a történetekkel, elfogadni teljes va-lóságával a forradalmat? Végsofokon azonban mégsem ezzel van a baj, hanem a megítéléssel, amiért nem sikerül egyeztetnünk, nem véve figyelembe, hogy vélekedésünk, ne-tán meggyőződésünk rányomja bélyegét cselekedeteinkre.

Ők sohasem politizáltak, akkor meg minek emlegetem én fel nekik ezeket a dolgokat, egyáltalán miért a meghívás elmaradása a közös 56-os megemlékezésre? Azért, mert Ti nem szoktátok megünnepelni október 23-át, Ti sohasem tettetek hitet 1956 mellett. Igen, de ez a megjegyzésem nem is annyira ártalmas, mint inkább felesleges volt. Talán nincs, nem lehetséges a nézetek egyeztetése, és ezt ne is várjuk el egymástól.

Sebaj, daloljunk, ropjuk a táncot, ne gondoljunk semmi rosszra. Tudva, hogy úgysem győzhetjük meg egymást. De akkor meg mibe kapaszkodjunk? Athidalhatatlan ellenté-teinkbe?

(deák)

Böröndi Lajos

rögzítés

másutt eltemetik
itt elkaparják

itt elfelejtik
ott meggyászoják

ott megsiratják
itt exhumálják

és eltemetik
és eltemetik
újra
meg újra

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

(BE)

A szlovákiai kisebbségek helyzetének javításáért

Az Európa Tanács szakértői változtatásokat szorgalmaznak a média és az oktatás terén.

Az új szakértői jelentés megvilágítja azokat az eltéréseket, melyek az előző ilyen jellegű szakértői vélemény és a jelenlegi média- és oktatáspolitikát meghatározza. Az előző szakértői vélemény szövegét ez év áprilisában öntötték végleges formába. Így ebben, a június 30-án a szlovák államnyelvről hozott törvénymódosítást nem vehették figyelembe.

Az Európa Tanács újonnan megfogalmazott jelentése áttekinti a magyar, a német, a rutén, az ukrán, a roma, a cseh, a bolgár, a horvát és a lengyel nyelv szlovákiai helyzetét. Hangsúlyozza, hogy minden szinten biztosítani kell ezen nyelvek oktatását, valamint javítani kell a kisebbségi nyelveket oktató tanárok képzetését. A szakértői jelentés alapján Szlovákiában szükségesnek látszik a kisebbségi nyelveken sugárzó közszolgálati rádiózás és televíziózás minőségi javítása. Megkönnyítésre vár a kisebbségi nyelveken történő magán, ill. kereskedelmi csatornák szóráslehetősége. Fontosnak tartja a szakvélemény, hogy Szlovákiában legyenek a kisebbségi nyelveken megjelenő újságok.

Strasbourg szakértői véleményükben rámutatnak arra is, hogy lehetővé kell tenniük a hatóságoknak a magyar nyelvű kérvények előterjesztését szóban és írásban egyaránt. Ezek magyar nyelven történő megválaszolását is minden esetben meg kell oldani azokon a területeken, ahol ezt a lakosság összetétele ezt megkívánja. Erre ott is lehetőséget kell biztosítani, ahol a magyar lakosság nem éri el a szlovák kisebbségijog szerint előírt 20%-ot.

Az Európa Tanács javaslatot tesz arra is, hogy a regionális és helyi önkormányzatokban ne csak kivonatos formában tegyék közzé kisebbségi nyelveken a hivatalos dokumentumokat. Az önkormányzati üléseken minden esetben lehessen magyarul beszélni, ne csak akkor, ha ezzel az ülésen résztvevők összessége egyetért.

A szakértői bizottság javaslatot tett arra is, hogy növelni kellene Szlovákiában a magyar nyelvű rádiózás és televíziózás idő- és frekvenciakeretét.

Die Presse (AT)

Sokan kételkednek a rendszerváltásban

Nem csak a jobboldali radikális körök, hanem a mérsékelt jobboldal táborában is fokozatosan növekszik a kétely az 1989-ban történt rendszerváltás iránt. A lakosság egyre szélesebb körében nő a nosztalgia a 20 évvel ezelőtti rendszer iránt.

A cikk szerzője összehasonlítja különböző politikai nézetű személyiségek véleményét, akik Magyarország történetének utóbbi 20 évét kommentálják.

A Fideszhez közel álló Fritz Tamás politológus véleménye szerint „a forma megváltozott, de a tartalom nem” mert a köztisztviselők között ma is sok a volt káder.

Az utolsó kommunista miniszter Pozsgay Imre úgy véli, a diktatúra eltávolításával az ország visszanyerte állami szuverenitását és nemzeti függetlenségét.

A Budapesten élő német történész Andreas Schmidt-Schweizer úgy látja, hogy már 1987-88-ban kezdte előkészíteni az akkori állampárt a talajt a piacgazdaság számára. Az ellenzéket csak később vonták be a döntési folyamatba. Nem tárgyalásos megoldás született az állampárt és az ellenzék között, hanem az állampártban egy belső átalakulás zajlott le, melyet a párt belülről kezdeményezett.

Az egykori demokratikus ellenzékhez tartozó Magyar Bálint aláhúzza, hogy a demokratizálódás mindenképpen az ellenzék nyomására következett be Magyarországon. Ebben természetesen közrejátszottak elsősorban a Gorbacsov vezette Szovjetunióban és a nemzetközi politikában bekövetkezett változások. Magyar Bálint úgy véli, a rendszerváltást illető kiábrándulások a megücsült illúziók eredményezik. Sokan azt hitték a nyugati életszínvonal a nyugati szabadsággal együtt jár. Ezzel szemben nem sokkal a változás után gazdasági és szociális bizonytalansággal szembesültek.

A cikk szerzője idézi egy 20 éves fiatal véleményét is. „1898 előtt voltak jó dolgok is. Mindenkinek volt lakása és biztos jövedelme”. Ezzel a véleményével nincs egyedül. Felmérések azt mutatják, hogy a 29 évnél fiatalabb magyarok 49%-a véli úgy, a mainál jobb volt az ország lakosságának élete a rendszerváltás előtt.

(UK)

Bármelyik pillanatban kirúghatnak

A General Electric (GE) nagykanizsai gyárából két éven belül 1300 dolgozót bocsát el. Az elbocsátandók száma a következő két évben a magyarországi gyárakban 2700-ra emelkedik. A beszállítókat is figyelembe véve 6-7000-re tehető a munkanélküliek várható száma.

A társaság vezetői az elbocsátás indoklásául azt az EU döntést nevezik meg, miszerint megszűnik az unióban a hagyományos izzók forgalmazása. A társaság 1989 után folyamatosan felvásárolta Magyarországon a Tungsram gyárait. A Tungsram a Bécsi Egger Telefon- és Távírógyár 1883-ban alapított leányvállalata volt. Itt kezdődött meg a világon először 1903-ban a volframégek gyártása. Ezt az égőt váltják fel az unió által elrendelt újítusú takarékos világítótestek.

A General Electric 2010 elején kezdi és 2011 végéig fejezi be a munkavállalók elküldését. A dolgozók túlnyomó többsége középkorú.

Jelentős részük egyenesen az iskolapadból került a GE valamelyik gyárába és ott betanított munkásként 20-30 évet dolgozott le. Ezeknek az embereknek nem lesz esélyük az elhelyezkedésre.

Ez a folyamat a csurgói térségnek jelentős gazdasági problémákat okoz. Sellye után Csurgó környéke a második legrosszabb helyzetben levő dél-dunántúli térség. A GE dolgozóinak jó fizetése lehetővé tette, hogy bátrabban vegyenek fel hiteleket. Ezek visszafizetése természetesen a fizetések függvénye.

Nagykanizsán azzal bíztatták az érintetteket, hogy a város előjárósága már tárgyalásokat folytat a megüresedő gyártóegységek és az infrastruktúra hasznosítására. Az országgyűlési és önkormányzati képviselők különböző sajtóorgániumokban vitatkoznak a lehetőségekről.

A gyár dolgozói nem nyilatkozhatnak a sajtónak, de egyre többen mennek görcsbe szorult gyomorral munkahelyükre. A bizonytalanság tönkreteszi egészségüket.

Állandóan a levegőben lebeg a kérdés „ma rúgnak ki, vagy holnap?”.

(BE)

Egyszerűsíti agrárszabályozását az EU

Az Európai Bizottság közleménye szerint, az uniós jogszabálysungel leépítését célzó törekvéseiben a szabályokat 39 ponton tervezi egyszerűsíteni. A szabályozásra irányuló javaslatokat a tagállamok közösen nyújtották be.

A mezőgazdasági és vidékfejlesztési biztos szerint fontos, hogy a jelenlegi gazdasági helyzetben a termelőket ne korlátozzák fölöslegesen bonyolult jogszabályok és adminisztratív terhek.

A bizottság közzétette a jövő évi élelmiszer-elosztási tervet is.

E program keretében a mezőgazdasági termelőknél felhalmozódott élelmiszer-felesleget a tagországokban a rászorulóknak között osztják szét.

A programban résztvevő 19 országban 2010-ben 1,7 millió tonna gabonaféle, cukor, vaj és tejpor kerül szétosztásra. E célra Magyarországon közel 100 ezer tonna gabona és 2 ezer tonna cukor jut.

HU-RA
magyar nyelvű hálórádió
www.hungarontvvoice.eu

A
Központi Szövetség Könyvtára
keddenként 17–19 óra között
várja olvasóit!
Bécsi Magyar Otthon,
Bécs I., Schwedenplatz 2/9

In hoc signo...

A teljes kifejezés a győzelemre utal és pedig jövőben: *vinces*. Tudjuk, a később Nagynak nevezett Konstantin vélte ezt látni az égen, mielőtt élete sorsdöntő csatáját vívta volna meg Maxentiusz ellen a Milviuszi hídnál (312). Ennek kihatásaként 313-ban a Milánói ediktum alapján államvallás lett a kereszténység a Római Birodalomban a kereszt jegyében. Az azóta eltelt jóval több mint másfél évezred nem csupán a kereszt jegyében, de a kereszt nevében is mérvadó volt az európainak titulált fejlődés menetrendjében.

Igaz, voltak kételkedők, a felvilágosodás óta meg a tagadás is felütötte fejét, ellenben csak a II. világháború borzalmai szabadították fel oly mértékben a tagadás erőit, hogy napjainkra kritikussá vált a viszonyulás. (A dialektikus materializmus világbirodalmi erőszakolása egészen más erőterben jelentkezett, ezért nem tartozik ide). Évekkel ezelőtt már többen felemelték szavukat a templomi harangszó ellen, mert zavarja a vasárnapi nyugalmat. Aztán a „másvallásúakra” hivatkozva szóba került az is, hol a kereszt helye. Jelenleg nem lehet tudni, hogy a kereszt botrányával vagy a botrány keresztjével van-e dolgunk.

De talán nem is érdemes köntörfalazni, elég, ha ehelyütt is rögzítjük az Emberi Jogok Európai Bírósága döntését keresztügyben. Az eset túlságosan ismert ahhoz, hogy felidézzük. Mindenesetre eljutottunk oda, amikor a kereszt személyes ügyé válik – félreértések elkerülése végett nem hittételként, felekezeti alapon.

Egyszerűen és sután minden európai emberben fel kell merülnie a kérdésnek: vajon mi teszi ki európaiságunkat, egyáltalán mivégre folytatunk Európa-politikát, szorgalmazzuk az európai integrációt? Jövőre lesz hatvan éve, hogy Robert Schuman felfektette a róla elnevezett tervet, amit aztán Adenauer, majd több nyugat-európai ország vezető politikusai is magukévá tettek; a (nyugat-)európai együttműködést érintő kezdeményezések természetesen már a negyvenes évek második felére nyúlnak vissza. (Ehelyütt csak utalunk Richard Nikolaus Coudenhof-Kalergi 1922-ben indított Páneurópa tervezetére). Igen, Európa újjáépítését, vagy talán óvatosan úgy fogalmazhatnánk új Európa felépítését vették célba. Szocialista, ill. szociáldemokrata oldalról talán kevésbé, a keresztény-demokrata pártok azonban magától értetődően a keresztény világképre építettek, amikor első lépésekként védelmi, különösen gazdasági együttműködési terveket dolgoztak ki.

Az Európai Unió korántsem megvalósult valóság, sokkal inkább változatlanul terv, elképzelés, egyre nehezebben kibontakozó arculata azonban mind inkább az anyagi jólét oldaláról, mi több, kizárólagosságáról kezd áruklodni. Ehhez természetesen nem

csupán az anyagi javak biztosítása, de legalább annyira a jó közérzet is hozzátartozik. És ezen a ponton félreérthetetlenül nyilvánvalóvá válik, hogy bizonyos szellemi irányzatok, nevezetesen a keresztény világkép nem csak túlhaladott, hanem egyenesen zavaró, mi több, káros – vélik „progresszív” erők. Még van maradéknyi élettel, de ezt is megkérdőjelezzik azok, akik jelesen a jövő nemzedékeinek szabad – azaz minden korlátozástól mentes – nevelését tartják szem előtt.

Amikor egyesek értékekért, mások ugyanazon értékek ellen hadakoznak, nem árt tudni, hogy valamennyiük képzelete ugyanazon jelképen keresztül megnyilvánuló tartalmak körül forog. Valaminek a tagadása meghasonlasként is felfogható, amit a hat bíró, köztük magyar is, ítéletével egyhangúlag megfogalmazott. Tragikomikus helyzet. Ugyanis a jelek szerint alig fordult meg a fejekben az a gondolat: ugyan, mit lóg a kereszt az osztálytermekben, hiszen úgyszincs semmi jelentősége, a kutya sem hisz benne, akkor meg minek? Ügyeljünk a tantermek tisztaságára, távolítsunk el minden tárgyat, aminek legfeljebb porfogó szerepe lehet.

De erről sehol sem esik szó, sokkal inkább a kereszt pozitív, ill. negatív töltete kelt indulatokat, tehát rejtőzik benne valami, még ha nagyon egyszerű kivitelezésben is lóg a falon. Ebben a vonatkozásban nem a keresztpártiak, hanem az ellenzők érvelése kirívó. Ugyan nem – történetesen lélektani érvekkel, hanem kizárólag jogi megfontolásból állítják: az érintett ügyben a keresztnek lélektanilag rossz hatása van a serdülők fejlődésére. Lehet, hogy van ennek valamelyes valóságtartalma, ellenben...

Az ismételt érvelések, nézetek alapján világtörténelmi rádöbbenés feszegetheti az agysejteket. Menthetetlenül fel kell ismernünk, nem csupán a hit, valóság, de még az európai jogrend is alapjait tekintve fatális tévedésen alapszik. Történetesen azért, mert Róma mellett a Kötáblák üzenete is belevegyült. Ennek pedig egyik sarkalatos megnyilvánulása a kereszt körül kialakult világkép. Idestova kérdésessé válik egész görög-római, zsidó keresztény elemekből ötvöződött európaiságunk. Így sürgősen el kellene gondolkodni azon, vajon milyen mértékben vállalható még európai örökségünk, vagy pedig kínai módra kultúrforradalmat kell kirombantatunk, kő-kövön ne maradjon semmi.

A tudomány világában az ész és az észérvek a mérvadóak. Mi abban a racionalitás, amikor eltávolíthatóknak, kiküszöbölhetőnek, sőt, károsnak minősítünk jelképekben őrzött dolgokat, amik egész világképünk szerves, azaz nélkülözhetetlen részét alkotják? Az Európai Bíróság nyilvánvalóan ezzel öntudattal és határozottsággal állított ki erről bizonyítványt – egyben önmagáról is.

PANNONICUS

Németh Miklós a határnyitásról

(MTI - Szabadság 2009. október 28.) Senki, még Helmut Kohl akkori nyugatnémet kancellár sem jósolta meg azt a dominóhatást, amelyet a magyar határnyitás indított el 1989-ben – mondja Németh Miklós volt magyar kormányfő a BBC rádió évfordulós összeállításában.

A brit közszolgálati rádió politikai és közéleti csatornája által közvetített visszaemlékezésben Németh Miklós felfedi: amikor 1989 márciusában felkereste Mihail Gorbacsov szovjet elnököt, tájékoztatta őt a kormánya által a határ lebontásának megkezdéséről hozott elvi döntéséről. – Nem engedélyt kértem – hangsúlyozza az akkori magyar kormányfő. Hozzátette: jóllehet félig-meddig számított rá, később sem érkezett dühös telefonhívás Moszkvából. Németh Miklósnak megyőződése volt, hogy a Brezsnyev-doktrína – amely lehetővé tette a szovjet beavatkozást a többi szocialista országban – akkorra már múlt. Az azonban folyamatos aggodalom forrása volt, hogy Gorbacsovot félreállítják a keményvonalasok, akik kihasználhatják azt is, hogy akkoriban még szovjet katonák ezrei állomásoztak Magyarországon.

A határellenőrzés enyhítéséről hozott döntés – és a készség a többpártrendszer engedélyezésének megfontolására – felháborította más kommunista országok konzervatívabb vezetőit. Németh Miklós elmondja: a Varsói Szerződés 1989. júliusi ülésén Erich Honecker keletnémet és Nicolae Ceaușescu román vezető szónoklatokat tartott neki, és „úrnak” szólították őt „elvtárs” helyett, ami akkoriban „rettenetes inzultusnak” számított. Gorbacsov, aki szintén jelen volt, mindeközben nem szólt semmit, csak alkalmankénti kacintással fejezte ki csendes támogatását – idézi fel emlékeit a magyar politikus.

A BBC idézete szerint a határ teljes megnyitása előtt Németh Miklós „titkos egyezséget” kötött a nyugatnémet kormánnyal, időt engedve nekik arra, hogy felkészüljenek az NDK-menekültek áradatának fogadására. A BBC szerint „a hálás Helmut Kohl viszonzásul segített Magyarországnak a nagy nyugati bankadósság törlesztésében”.

A vasfüggöny felnyitása után nem sokkal Honecker már nem volt hatalmon, és heteken belül a berlini fal is ledőlt. „Egyikünk sem látta előre ezt a dominóhatást, még Kohl sem” – mondja a BBC-műsorban Németh Miklós.

A magyar miniszterelnököknek Margaret Thatcher, a német egyesítést erőteljesen ellenző akkori konzervatív brit kormányfőt is meg kellett nyugtatnia. Thatcher ugyanis azt mondta neki: a hidegháború „40 évnyi stabilitása után most valami furcsaság történik”.

„Hangsúlyoztam, hogy nincs választási lehetőség, és hogy együtt kell működünk az új biztonsági forma kialakításában” – idézi a BBC Németh Miklóst.

Arról, hogy Margaret Thatcher egyáltalán nem volt lelkes híve a német egységnek, Londonban idézett más korabeli források is egyértelműen tanúskodnak. A The Times szeptemberben hosszasan idézett a Gorbacsov-alapítvány archívumából Londonba került feljegyzésekből, amelyeket egy Pavel Sztroilov nevű fiatal író hozott magával néhány éve, amikor Nagy-Britanniába költözött. A vezető brit napilap által szemlézett részletek szerint Thatcher – aki 1979-től 1990-ig állt az akkori konzervatív brit kormány élén – 1989-ben, a berlini fal leomlása előtt két hónappal tett moszkvai látogatása során azt mondta Gorbacsovnak: sem Nagy-Britannia, sem Nyugat-Európa nem akarja Németország újraegyesítését. A brit miniszterelnök világossá tette: azt szeretné, ha a szovjet vezető minden tőle telhetőt elkövetne a német egyesülés megakadályozására.

Margaret Thatcher kifejtette azt is, hogy Kelet-Európa destabilizálódása és a Varsói Szerződés felbomlása sem áll a Nyugat érkeében. A The Times néhány héttel ezelőtti ismertetése szerint Thatcher Moszkvában elismerte, hogy amit mond, az „meglehetősen különbözik” a nyilvános nyugati közleményektől és a hivatalos NATO-kommunikéttól, de azt tanácsolta Gorbacsovnak, hogy ezekre „ne figyeljen oda”.

SCHIFF JÚLIA

A FELEDÉS ELLEN

HERTA MÜLLER, az ezévi irodalmi Nobel-díj nyertese 1953-ban született a romániai Bánság egyik német településén, Niczkyfalván. A román és német filológiai végzettségű író nő fordítóként dolgozott egy temesvári gépgyárban, ahonnan elbocsátották, miután nem volt hajlandó a román titkosszolgálatnak (szekuritátének) dolgozni. A továbbiakban helyettes óvó- és tanárnői állásokkal és német magánnyelvoktatással tartotta fenn magát. Herta Müller egyetlen nőtagja volt a költő és újságkiadó Nikolaus Berwanger körül tömörülő fiatal írók „Aktionsgruppe Banat” (Bánáti Akciócsoport) körének, akik a velejéig romlott kommunista rendszert ’balfelől’ szerették volna megreformálni.

Herta Müller első elbeszéléskötete négy évig várt megjelenésre a kiadónál, és 1982-ben cenzurálva jelenhetett meg. Ám a kommunista rendszer számításaiba alighanem beleillett, hogy a szerző a saját vidéki és a nemzetiszocialista maradványokat őrző kisebbségét kritikus szemmel ítélte meg, amiért is kommunista ifjúsági díjjal jutalmazták. A bánsági svábok egy része ezt a könyvet „saját fészekbe piszkításnak” tekintette és végig sértve fordult el a fiatal író nőtől. A kötet 1984-ben megjelent Nyugat-Németországban is és elnyerte az Aspekte-díjat. A rendszer számára lassanként kényelmetlenné vált Herta Müllerre kivetette hálóját a szekuritáte: állandó zaklatásoknak és megfigyelésnek volt kitéve, mígnem lehetetlenné vált élete az óhazában. 1987-ben kitelepült akkori férjével, Richard Wagner íróval együtt Németországba. Azóta is Berlinben él. A kitelepülése utáni években több egyetemi előadói megbízása volt és vendégprofesszorként szerepelt angliai, amerikai, svájci és németországi egyetemeken. 1995 óta tagja a darmstadti Német Nyelvi és Költészeti Akadémiának. Számos kitüntetése közül kiemelhető a 2006-ban elnyert Európai Irodalmi Würth-díj, 2009-ben a düsseldorfi Heine-társaság tiszteletdíja, az Elfüzések elleni Központ Franz Werfelről elnevezett emberi jogok díja, és most az irodalmi Nobel-díj. Herta Müller válogatott munkái 24 nyelven jelentek meg. Magyar nyelven csupán az 1995-ben megjelent *A rókák csapdába estek* c. regénye kapható.

Herta Müller nagyon produktív író nő. Az elmúlt években több könyve jelent meg, mint *Barfüßiger Februar* (Gyalogos február) (1987), *Reisende auf einem Bein* (Féllábú utazók) (1989), *Der Fuchs war damals schon ein Jäger* (A róka már akkor vadász volt) (1992), *Herztier* (Kedvenc állat) (1994), *Heute wäre ich mir lieber nicht begegnet* (Ma inkább nem találkoztam volna magammal) (1997), *Die blassen Herren mit den Mokkatassen* (A sápadt urak a kávé sésé-

szével) (2005) stb. A bánsági gyermekkor és ifjúság emlékei, de főleg a kommunista diktatúrával, annak a titkosszolgálatával és a cenzúrával kapcsolatos élményei itatják át műveit. Nem meglepő ezért, hogy Herta Müller 2008-ban nyílt levélben tiltakozott a kommunista romániai szekuritáte két informátorának, Sorin Antohi történésznek és Andrei Corbea-Hoisie germanista professzornak a berlini Román Kultúrintézet konferenciáján való részvétele ellen. A *Die Zeit* 2009. július 23-i számában pedig „A szekuritáte még szolgál” c. cikkében beszámol a román titkosszolgálat ma is, mint korábban ellene irányuló kompromittáló intézkedéseiről. A Bánáti Akciócsoport szekuritáte-aktáinak megtekintése után Herta Müller meggyőződése, hogy a szekuritáte célja az író csoportnak és a Ceausescu-diktatúra elleni kritikájának lejáratása. Jömagát pedig alighanem a szekuritáte által felfektetett és a német rádióadókhöz intézett levelekben ügynöknek minősítették, személyes szekuritáte-aktáját pedig ki-belezték. Az író nő nem kíméli a németországi bánsági kitelepültek képviselőtét, a Landsmannschaft-ot és annak vezető személyiségeit sem, rájuk olvasva a szekuritátéval való együttműködést.

A 2009-ben megjelent és eredetileg a Német Könyvdíjra javasolt *Atemschaudel* (Lélekzet-

hinta) c. regényt (Hanser kiadó, München 2009. 300 o.) a Robert Bosch-Alapítvány Grenz-gänger-ösztöndíja tette lehetővé. (Miután Herta Müller elnyerte a Nobel-díjat, ezt a kitüntetést másik író nőnek ítélték oda.) Ebben a könyvben egy száz fiatalembert követ nyomon a második világháború utáni oroszországi deportációba. Ez lett osztályrésze 1945-ben kb. 70.000 erdélyi szász és bánsági németnek. Leo Auberg megszemélyesítéséhez mintául szolgált a 2006-ban elhunyt és a Georg Büchner-díjjal kitüntetett, a deportációt átvészelt Oskar Pastior szász költő, akinek szóbeli visszaemlékezéseit az író nő több füzetben jegyezte fel. Herta Müller vele közösen készült megírni regényét, de végül is egymaga írta meg.

A romániai kommunista rendszer nem foglalt soha állást az 1945-1950 és 1951-1956 közötti deportációkhoz, miáltal ezek tabu-témáká váltak. Herta Müller most megnevesíti ezek szenvedését és halálát, így cselekszik az emlékezet kialakása ellen. Könyve kiemelkedő helyet foglal el a sztálinista Gulagok túlélőinek számos utólagos beszámolója között. Általa jobban meghatározhatóvá válik a hányattatott sorús és a nyugati világ számára igencsak ismeretlen országrész: a Bánság.

Jogosan feltehető kérdés, hogy mi alapozta meg a bánsági német kisebbségből származó író

HERTA MÜLLER

Munkanap

Reggel fél hat. Az ébresztő csöng. Felkelek, levetem ruhám, a párnára teszem, fölveszem a pizsamám, a konyhába megyek, beállok a fürdőkádba, fogom a törülközőt, megmosom vele az arcom, fogom a fésűt, megtörülközőm vele, veszem a fogkefét, megfésülködöm vele, veszem a fürdőszivacsot, megtisztítom vele a fogaimat. Aztán bemegyek a fürdőszobába, és eszem egy szelet teát és iszom egy csésze kenyeret.

Leteszem a karórátam és a gyűrűmet.

Levetem a cipőmet.

A lépcsőházba megyek, aztán kinyitom a lakásajtót.

Az ötödik emeletről fölmegek az első emeletre.

Aztán kilenc lépcsőt fel és kint vagyok az utcán.

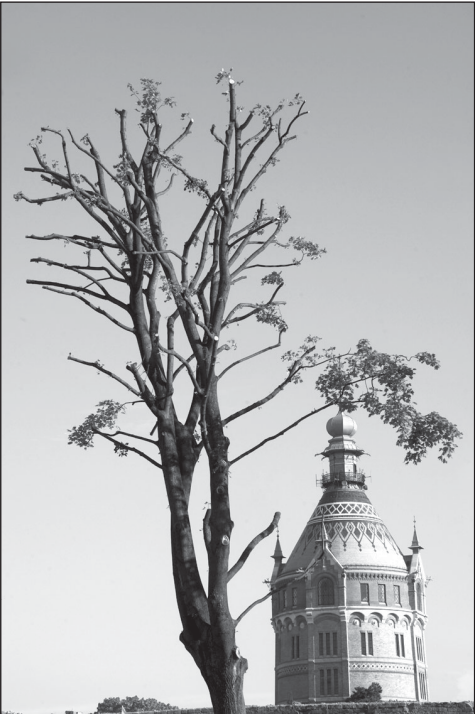
Az élelmiszerboltban egy újságot veszek magamnak, aztán a megállóig megyek és veszek egy kiflit és az újságosstand szomszédságában fölszállok a villamosra.

Három megálló után leszálok.

Viszonzom a kapus köszönését, aztán a kapus köszön és azt gondolja, ismét hétfő van és újra vége egy hétnek.

Belépek az irodába, azt mondom, a viszontlátásra, az íróasztalra akasztom a zakóm, felülök a ruhafogasra és dolgozni kezdek. Nyolc órát dolgozom.

Szlafkay Attila fordítása

nő óriási sikerét a nagy német, sőt, a az egész nyugati irodalomban? A Nobel-díj átadásával járó méltatás kiemelte, hogy Herta Müller „a poézis sűrítése és a próza tárgyilagossága révén a hontalanság tájait” festette meg. A 20-ik század nagy író nője valóban összetéveszthetetlen nyelvet talált a háború utáni totalitarizmus rémségeire. Szóképei ereje által felfoghatóvá és olvashatóvá tette a totalitarizmus tapasztalatainak döbbenetességét. Prózája „egyben poézis és poétika”, talán túl poétikus is a leírhatatlan szenvedések esetelesére, de éppen azáltal „látnoki dimenziót” nyer, és így elképzelhetővé teszi őket. A domináló antropomorfizmusok, az emberi tulajdonságokkal felruházott jelenségek (pl. az eső elfelejti a sztyeppét, az éhség a tányér előtt ül és zabál), a szokatlan szóképzések (éhségangyal, szívlapát, lehellethinta, halál-majomarc) a nyelvi konvenciók messzemenő elkerülését és az elidegenítés poétikus megörökítését szolgálják.

Lehet, hogy nehéz szeretni Herta Müllert, de fejet kell hajtani művészeté előtt. Akkor is, ha szülőfalujában a németek elárult házaiba kötözött moldvai betelepülőknek fogalmuk sincs az onnan származó érdemes író nőről, és csak azon törik fejüket, milyen részesedésre számíthatnak a Nobel-díjjal járó egymillió EURÓBÓL. Akkor is, ha romániai hangok az országnak vindikálnák a dicsőséget. Sőt, akkor is, ha irigy és a díjat elvitatni akaró hangok ugyanazt a nyelvi virtuozitást, amit eddig megcsodáltak, legújabb regényében „parfümösnek és szemfényvesztőnek” tartják és a szerző ellen fordítják.

Orbán Balázs (1829–1890)

Erdély nagy polihisztorja, Orbán Balázs 1829. február 3-án az udvarhelyszéki Lengyelfalván látta meg a napvilágot. Családja az 1600-as években nyert bárói címet. Apja Orbán János, gazdálkodó földbirtokos, anyja Knechtel Eugénia magyar-görög szülők leszármazottja.

Tanulmányait a Székelyudvarhelyi Református Kollégiumban kitűnő eredménnyel végzi. Voltaire, Goethe, és Széchenyi könyveit tanulmányozza, ismeri a francia forradalom történetét, lelkesíti a „szabadság egyenlőség, testvériség” jelszava. Társadalmi nézetével nagy hatással van iskolatársaira, ...”nagyapáink a hadba mentek a hazáért, mi is beállanánk, ha szükség lenne a hazának, szüleink hányszor emlegetik, lelki szemeink előtt a hegyek, erdők pázsitjait, a Nyikó kanyargós ezüstjét.... Életünköt adnánk azért a sok szépségért, az igazi szabadságért...”

Mialatt Európa-szerte a nagy politikai és gazdasági forgószeklek söpörtek, Széchenyi „Hitel” című könyve önvizsgálatra indította a nemzetet. Erdélyben is telítődött a szabadság vágyának levegője; 1848. október 16-án hatvanezer székely szerveződött, s fegyveres népfelkelést hirdetett az agyagfalvi réten, ahol már nem egyszer történt kísérlet a történelem kerekének megfordítására. A felhívás kimondta, hogy „A székelység az Erdélyben élő más anyanyelvűek ellen nem kezd harcot, de az országban élő magyar testvérei pusztulását hidegen nem nézheti...”

A fiatal Orbán Balázs 1846-ban megszakítja tanulmányait, mert szüleivel Konstantinápolyba távozik, hogy birtokba vegyék nagyanyai örökségüket. Távól a szülőfalujától tudása további gyarapításáért Közép-Keleten (Szíria, Palesztina, Egyiptom) végez kutatásokat 1847-1849 között.

1849-ben a szabadságharc hírére százötven tagból álló felkelő csapatot szervez, hogy részt

vállaljon az ország segítésében, de a világosi fegyverletételig csak Drinápolyig jutott el.

1850-ben bejárja Törökország számos városát, eljut Bursa-ba is, az egykori Oszmán birodalom fővárosába, ahol 360 dzsámít számlál össze, s a dzsámik városának nevezte el. Felfedező útja során, Kütanya-ban fölkereste Kossuth Lajost, s fölajánlotta neki szolgálatát, amit a kormányzó elismerő szavakkal elfogadott, s a biztonsági felügyelettel bízta meg.

1853-ban hosszabb utat tervezett, előbb Londonba, majd Jersey szigetén végzett történeti, természetrajzi tanulmányokat. Két év múlva tért vissza Konstantinápolyba, ahol hosszabb időt töltött írói, alkotó munkával. A hazája iránti hűség és szeretet lángja harminc évesen kiolthatatlanabbá fokozódott: 1859-ben újból a szülőföldre lépett. Így nyilatkozott a határhoz érkezésekor: „A Predeálon innen, néhány száz lépésre egy árokvonal tűnt fel, hazám határa. Csak egy híd választja el tőle, még néhány lépés, s a szentföldre borulva, áhitatos muzulmánként csókoltam meg.”

Még 1861-ben kiadta első hatkötetes munkáját: „Utazás Keleten”. Az erdélyi helytörténetírás nagy úttörője a szülőföld megszállottjaként egy évre rá, 1862-ben elindult a Nyikó völgyéből anyaggyűjtésére. A Székelyföld akkor még nagyrészt úttalan útjain, vállalván minden terhet és keserűségét, sok esetben a meredek, sziklás fenyvesek veszélyes ösvényeit, a Küküllők, Nyárad, a Maros, az Aranyos hepe-hupás völgyeit, avagy a Hargita domboldalait, cipelte a hátán negyedmázsás fotófelszerelését és mozgó laboratóriumát. Terepszemléi során jegyzeteit egy kis pirosfedelű füzetben rögzítette (egyik fennmaradt példányát a marosvásárhelyei Teleki Tékában őrzik).

„A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi, s népismei szempontból” című munka utolsó, hatodik kötete 1873-ban fejeződött be. Öt kötete a székely székekre: Udvarhelyszékre, Csíkszékre (Gyergyó és Kászon fiúszékekkel), Háromszékre (Sepsi, Kézdi, Orbai és Miklósvárszék), továbbá Marosszékre és Aranyosszékre tagolódik. A hatodik kötet a Barcaságot tárgyalja, különös tekintettel az ott élő magyarságra.

A székelyföldi tájegységek felmérésénél egyik „iránytűje” a történelmi emlékek szemügyrevétele, s gondos lejegyzetelése érezhető. Úgyisztén a történettudomány oldaláról közelíti meg feltárásait, a kor társadalmi és gazdasági viszonyainak bemutatásával. Nem kizárólag a helységeket mérte föl, hanem a székely kisvárosok polgárságáról, kézművességéről, vagy éppen a Maros tutajosainak akkori életéről is felbecsülhetetlen példaértékű képet nyújtott az utókor számára.

Nemcsak a hatóságok, de egyes települések lakóinak bizalmatlansága is nehezítette felmérő munkáját; mint ahogy a „Székelyföld leírása” egyes kötetei is súlyos gondok között jelenhettek meg, mivel az előfizetőkkel kötött kötelezvény alapján sem kapott lényeges támogatást. Ekkor írja egyik barátjának: „Más államokban a kormány által segített tudományos intézetek támogatják a honismereti vállalatokat, nálunk egyeseknek kell segíteni, ha hazánk ismeretének parlagon hagyott talajába a jövőben aratást biztosító magot kívánunk hinteni.”

Orbán Balásznak a bejárt tájakhoz fűződő ismeretei azt sugallták, hogy személyileg se tartsa magát távol, hanem vállaljon részt az ország közéletében. Mint országgyűlési képviselő állandó szónoklataival és felszólalásaival éles, bíráló hangnemben nyilatkozott meg. Külön kötetben

adta ki 1870-1887 közötti parlamenti beszédeit. Köztudottá vált, hogy „nincs olyan ülés a képviselőházban, ahol az ő szava ne hangozódna el.”

Nyilván nem kerültek el hamis vádaskodások sem; marosszéki kötetének azon fejezete miatt, amelyben az 1850-54 évi Makk-Gál féle forradalmi mozgalom vezetőinek kivégzését tárgyalta, pert indítottak ellene. Az esküdtszék, több koronatanú kihallgatása után 1871. március 2-án fölmentette a vádak alól. A per lefolyása alatt, elhangzott beszédében szót emelt az önkényuralom ellen, és így nyilatkozott:

„Tizenöt évig felségértés volt dicső önvédelmünk harcáról és a nemtelen bosszúnak azt követett rémkorszakáról szólni, vagy írni.

Tizenöt évig némák voltak a sírok, amelyek alatt hősei és vértanúi porladoztak; de nekünk utódoknak rehabilitálnunk kell azok emlékét, akiket az önkényuralom kegyetlen vadsága átkos árulás folytán ítél el.”

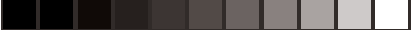
Munkásságának elismerése későn, röviddel halála előtt, 1887-ben érkezett: a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta. 1888. március 5-én tartotta székfoglaló értekezését „A székelyek származásáról és intézményéről” címmel.

Családja nem lévén, vagyonát több erdélyi intézménynek hagyta, ezzel a nyilatkozattal:

„ ... székely nemzetem iránti szeretetem az irányadó, mert én is Krisztus tanait követem, hogy aki kövel dob, azt kenyérrel dobom vissza ...”

Budapesten hunyt el a „legnagyobb székely” 1890. áprilisában, egy héttel utolsó parlamenti beszéde után. Halálhírét a kolozsvári „Ellenzék” április 19-i száma közölte, kiegészítve azzal, hogy családi birtokán, Székelyudvarhely melletti Szejken, helyezték örök nyugalomra.

RÁDULY FERENC

Benedek Elek emlékére

150 évvel ezelőtt Kisbaconban látta meg a napvilágot a magyar gyermekirodalom egyik megteremtője, a „nagy mesemondó”, újságíró, író, Benedek Elek.

1859. szeptember 30. és 1929. augusztus 17. között élt Kis alkotó éveinek nagy részét Erdélyben töltötte.

A mesék írását már diákkorában a székelyudvarhelyi református kollégium önképző körében kezdte. Érettségi után a budapesti bölcsészkaron szerzett diplomát. Pályafutása elején újságíróként tevékenykedett. Több napilap és folyóirat munkatársa, majd a Néptanítók Lapjának főszerkesztője volt.

Az első irodalmi értékű gyermeklapot „Az én újságom”-at 1889-ben Pósa Lajossal közösen indította el. Később Sebők Zsigmonddal közösen szerkesztette a „Jó pajtást”. Országgyűlési képviselőként is sokat foglalkozott a közoktatás, az ifjúsági irodalom és a népköltészet kérdéseivel. A millenniumi ünnepségekre jelent meg 1896-ban az 5 kötetes „Magyar mese és mondavilág”. A 400 történetet tartalmazó sorozat a kor sikerkönyve lett.

Gyermekeknek szánt verseket, meseátldolgásokat és leányregényeket tartalmazott a Benedek Elek Kis Könyvtára néven népszerűvé vált több éven keresztül megjelent könyvsorozata.

„A magyar nép múltja és jelene”, a „Nagy magyarok élete”, a „Honszerző Árpád” című írásai a magyar nemzeti múltat népszerűsítették és a hazafias nevelést szolgálták.

MAGYAR KIÁLLÍTÁS FAIRFIELDEN

A Connecticut állambeli Fairfield város valamikor jelentős magyar közösség otthona volt, és a környéken még ma is sok magyar család él. Az első közösségi épületet Cigliár József alapította 1898-ban, amelyet a Rákóczi Hall építése követett 1904-ben. Testvérsegítő egyesületek alakultak itt, amelyek utódjaként az Amerikai Magyar Református Egyesület ma is virágzik Washingtonban.

A múlt századforduló idején az Amerikában munkát kereső magyarok közös szállásokon, “burdos házakban” laktak. A közeli gyárakban heti 7-12 dollárért dolgozók hamarabb építettek házat a közösségeknek, vagy az Istennek, mint maguknak, családjuknak. A környéki református magyarok kezdetben Bridgeport-ra jártak, majd 1925-ben építették fel saját kápolnájukat, amit 1931-ben vasárnapi iskola és közösségi terem követett. A mai templomot 1950-ben avatták fel. Azóta három erdélyi lelkész szolgált itt, Dr. Havadtőy Sándor után a felvidékről származó Nt. Poznán Béla most a pap. A Szent László római katolikus templom a King’s Highway-n a reformátussal szemben 1932-ben épült, a görög katolikus magyar híveké a közeli Bridgeport-ban volt, amíg néhány évvel ezelőtt a püspök be nem záratta és eladta.

A huszadik század első évtizedeiben a Fairfield-et magába foglaló megye mondhatta magáénak az egyik legnagyobb magyar kolóniát Amerikában. Mindennél ékesebben őrzi a Fairfielden megtelepedettek emlékét a 14 magyar utcánév. Az ottani magyarok közül többen nemskára saját üzleti vállalkozásba kezdtek. Így Ranchy János, Greenbaum Samu és Dezső János alapította meg 1914-ben gróf Károlyi Mihály tiszteletére a “Károlyi Park”-nak nevezett lakótelepet, ahol az utcákat magyar hősikről nevezték el. Az Andrásy, Apponyi, Baros, Hunyadi, Rákóczi utcákat jelző táblák ma is egy jómódú környék útjelzői.

Más utcákat a helyi telepesekről neveztek el. Katona utca Katona György emlékét őrzi, akinek ott volt a fűszerüzlete. Figlár István utcája egykori gyümölcsöse helyén van. Veres András a mai Veres utca helyén gazdálkodott. Duka András drogériája emlékét a mai Duka

1900-tól a Kisfaludy Társaság tagja. A trianoni egyezmény után 1921-ben végleg visszatért Kisbaconba és 1922-ben szerkesztője lett a Cimbora című ifjúsági lapnak. A lap hasábjain kívül is széles körű levelezést folytatott „unokáival”, mert ő volt a gyerekek közkedvelt „Elek apó”-ja.

1929 augusztusában Kisbaconban bekövetkezett haláláig feleségével 45 évig élt boldog házasságban. Felesége követte őt a halálba is, egymás melletti sírba egyszerre temették el őket.

Benedek Elek fejtáján saját sírverse olvasható: „Jézus tanítványa voltam – Gyermekekhez lehajoltam – A szívemhez felemltem – Szeretetre így neveltem.”

Benedek Elek születésének 150. és halálának 80. évfordulója alkalmából Háromszék megye összefogott két testvér megyéjével a magyarországi Heves megyével, ahol Gárdonyi Géza élt és a svédországi Värmland megyével, ahol Selma Lagerlöf a Nils Holgersson szerzője született. A testvérmegyék a tervek szerint Kisbaconban a három mesemondó jellegzetes alakjaival benépesített meseházakat építenek. Látrehozna egy központi épületet is, ahol 50 gyerek vendégül látására lesz lehetőség.

Az évfordulók alkalmából Kisbaconban egész alkalos, életnagyságú szobrot állítottak a nagy mesemondó Benedek Eleknek. A szobor a Communitas Alapítvány, Kovászna Megye Tanácsa, a Bodvai egyesület és a megye iskolásainak támogatásával készült. A meseíró padon ülő szobrát Varga Mihály alkotta.

KaFe

sugárút őrzi. Timkó Ferenc építette a házakat a Timkó utcán. Vecsey András péksége és mézeskalács üzlete ma is emlékezetes, holott már évtizedekkel ezelőtt megszűnt. Sajnos a népszerű Pearl of Budapest vendéglő sincs már meg. Mindezekről Havadtőy Magdalene 1976-ban, a helyi Történelmi Társaság kiadásában megjelent “Down in the Villa Park- Hungarians in Fairfield” című írásában olvashatunk.

Idén október 30-án volt a helyi Múzeum rendezésében annak a kiállításnak a megnyitója, amely a “Kulturális Hagyományunk Ünneplése” címen elősőnek a Fairfield-i magyar közösséget mutatja be. A kiállítást, amely január 3-ig lesz látható, a múzeummal együtt a helyi Pannonia Klub, a Magyar Studies of Amerika és az interneten olvasható Magyar News állította össze. Barbara Geddes Wooten elnök megnyitója után Michael A. Jehle, a múzeum igazgatója hangsúlyozta, hogy “a Múzeum és Történelmi Központ a helyi lakosok gazdag történetét és emlékét van hivatva megismertetni és ápolni....(ahol) a magyar közösség több mint egy évszázadon át adott a városnak előrelátó vezetőket, sikeres vállalkozókat, kedves szomszédokat és barátokat.”

A kiállítás bemutatja a magyar történelem emlékeit, a népművészet és -viselet értékeit. A magyarok napi életét plakátok és hirdetések érzékeltetik, a Norwalk-i Farkas András gyűjteményéből. Fényképek, emléktárgyak és kiadványok jelenítik meg a helyi közösség múltját. A kiállítás rendezője Adrienne Saint Pierre, a múzeum kurátora, míg az anyagot és ismertető szöveget a helyi magyar közösségek részéről Kranyik Róbert, Lengyel Zsuzsa, Papp Faber Erika és Balogh József állította össze. A kiállítás alkalmából november 5-én bemutatják a “Searching for Wordin Avenue” című filmet a szomszédos Bridgeport bevándorlóinak életéről. Látható ebben az 1950-es években épült gyorsforgalmi út romboló hatása, amely kettévágta a régi magyar települést.

A múzeum (370 Beach Road, Fairfield, CT 06824, Tél: 203-259-1598) megismerhető a világhálón a www.fairfieldhs.org címen.

P. L.

FUEV folyamodvány kisebbségi EU-biztos ügyében

Az Európai Népcsoportok Föderatív Uniójának (FUEU) 85 tagszervezete november elején határozatot juttatott az államfőkhöz és kormányelnökök valamint az EU-Bizottság elnökéhez, amelyben követelik, hogy legyen az európai kisebbségi ügyeknek külön biztosa, vagy pedig a meglévők egyikének tegyék feladatává a kisebbségi ügyek közvetlen intézését. Az európai kisebbségek nagyon szerteágazó képet mutatnak. Egyes régiókban példás egymásmellettélés figyelhető meg a kisebbségek és a többségi népek között, míg másutt sok kisebbségnek létharcot kell foly-

tatnia a fennmaradásért. Csendben az európai nyelvek és kultúrák elhalása van folyamatban, amit csak határozott irányváltoztatással lehet feltartóztatni.

A FUEV a kisebbségi ügyekben tapasztalt partnerként közvetlen és közvetítő kapcsolatot ajánl fel a kisebbségek és a többségi népek között, melyben mérvadó a helyes szemmérték. A megoldások tekintetében szerencsére vannak biztató példák Európában. Mindazonáltal szükséges lépéseket kell tenni ez irányban, mindenekelőtt megfelelő szinten párbeszédet folytatni az érintett felek között.

A politika és a művészet csak kivételes, ritka pillanatokban talál egymásra. Itt, Kelet-Európában jól kondicionált reflexekkel mindjárt feladatteljesítő művekre gondolunk. Se szeri, se száma az agitációs szándékkal, kinnal-keservvel összebarkácsolt lélekölő alkotásnak, holott a belső késztetésre született szándéktalan vallo-más éppúgy elképzelhető lenne. Ilyen – helyenként bosszantó, másutt álmosító „csoda” a legutóbbi magyar filmszemle nyitó darabja is. Noha másfél évtizednyi hallgatás után született, az előző művek folytatásaként hat: színészei és az általuk megformált figurák, a történetalakítás és a sztori maga régről ismerős. Mintha ugyanazt a markáns, szállóigévé vált baloldali mon-dást ismételnétné: „egyedül nem megy!”

Ma, az önös káosz dúlása idején ez talán kevésbé hangzik aktuálisan. Bátran méltatlankodhatunk tehát a „szubjektív kamerán”, vagyis a szembántóan ugráló képeken, melyekkel a kimódolt cselekmény tempótlanságáról vonná el a figyelmet, csakhogy rossz szemüvegen át nézzük! Korántsem egy kívénhedt pesti jampec szalmas vergődését látjuk, még csak a módszer-váltás kárvalottjainak kilátástalan mindennap-jain sem melázhatunk. A film hőse túlságosan érdektelen ahhoz, hogy önálló karakter gyanánt kövessük, környezetének rajza pedig közhelye-sebb a szociális tapasztalataink által elfogadhatónál. A közelmúlt történéseinek világánál azon-

Irodalmi hírek

OKTÓBER ELEJÉN másodízben került kiosztásra a **Rotary Irodalmi-díj**, a magyarországi Rotary Clubok által 2008-ban alapított, és jelentős pénzjutalommal jár. Tavaly ezt Lator László költő, idén pedig Darvasi László író kapta “Virágzabálók” című nagyregényéért. A díjat Darvasi a Duna TV székházában vette át meghívott vendégek előtt. A második és harmadik helyezett, Balázs Attila és Boldizsár Ildikó a Duna TV különdíjában részesült, ami erdélyi körutazással jár.

NOVEMBER 5-ÉN, a debreceni Irodalmi Napok alkalmából **Álföld-díjat** (a debreceni *Álföld* c. folyóirat díját) kapott három szerző: az erdélyi Szilágyi István, a budapesti Tarján Tamás és a Londonban élő Gömöri György. A díjat irodalmi est keretében adták át a jutalmazottaknak.

Kanadában, hosszas betegség után 76 éves korában elhunyt **Vitéz** (Németh) **György** magyar költő. Az 1956-os emigráns Vitéz klinikai pszichológusként dolgozott Montreálban. Magyarul számos kötete jelent meg, amelyek közül a kritika legnagyobb elismeréssel *Missa agnostica* c. gyűjteményét fogadta.

Budapesten felavatták Koestler Artúr világ-hírű, magyar születésű író szobrát, Varga Imre Kossuth-díjas szobrászművész alkotását. A „Sötétség délben” írója, aki a harmincas években újságíróként járt a Szovjetúnióban, az elsőkö-zött leplezte le a sztalinizmus képmutatását és terrorját, és mint brit állampolgár, George Orwell mellett íróként a legtöbbet tett azért, hogy a világ megismerje a szovjet rendszer emberellenes lényegét.

Pro Cultura Hungarica Emlékplakett Sall Lászlónak

Az 1990-ben Svédországba érkezett Sall László a göteborgi *Körösi Csoma Sándor Művelődési Körben* végzett értékes munkát, illetve az először 2005-ben megnyílt *hu.se.t*, azaz a *göteborgi Magyar Hét megszervezésében és lebonyolításában* játszott szerepet. Feladatot vállalt a göteborgi Move & Walk Intézet épületében megnyílt *Mervel Ferenc Könyvtár* létrehozásában. A Társaság a Magyar Irodalomért megalapítása és a Hungaro-Fans c. lap elindítása ugyancsak a magyar kultúra és Magyarország bemutatását célozza a svéd társadalom felé.

Bengt Halse, Magyarország göteborgi tiszteletbeli konzulja kiemelte, hogy Sall tevékenységét a környék svéd intézményei is nagyra értékelik és a nyugat-svédországi régióban folytatott magyar kulturális tevékenység „motorjaként” tartják számon. Válaszában Sall László köszönetét fejezte ki az elismerésért, és kifejtette: továbbra is készen áll arra, hogy ötleteivel és szervezőkészségével segítse a magyar kultúra svédországi terjesztését.

Érdemei elismeréseként Sall László 2009. október 12-én a stockholmi magyar nagykövetségen vette át a Pro Cultura Hungarica Emlékplakettet.

ban kitűnik, hogy a *Noé bárkája* a magyar baloldali értelmiség hiteles önportréja, jellegzetes gondolkodásmódjának tükré.

Miről szól a film? A nyomorúság mélyén valaki egy ideát melenget keblén. Bár a vágyképe elérhetetlen, mégsem szűnik meg bizakodni, és idejekorán felismeri a kedvező alkalmat is: a média közreműködésével – egy tévés vetélkedő jóvoltából – valóra válthatja negyven éve dédelgetett álmát. Egyedül persze képtelen volna rá, de sikerének záloga éppen az, hogy mozgósítani tudja környezetét.

Ugyan mit adhat neki a végletekig kiszarolt, lecsúszott szerencsétlenek alkalmi társulata? Könnyen felelnénk, hogy semmit, hiszen maga is támogatásra szorulna. A beszédes nevű Stock Ede azonban már megtanulta, hogy a legmélyebb nyomorúságban tengődőktől is el lehet még ragadni valamit: az ábrándjaikat, a reményeiket. Ha ügyesen gazdálkodik velük, célba juthat, megnyerheti a milliós díjazású vetélkedőt.

Amint besöpri a pénzt, korábbi fogadkozásaíról is megfelekedezik, megújítja társait. A teljes nyereeményt a maga javára fordítja, megveszi a hön áhított Harley-Davidson-t, és megszökik becsapott szomszédai elől. A portré hiteles, mivel nem egy elvakult jobboldali krakéler műve. Sándor Pál, a magyar baloldali értelmiség emblematisuk alakját készítette 2006-ban.

S. P.

Hazám-díj 2009

Ez évben is hét személynek adta át a XXI. Század Társaság kuratóriuma a József Attila *Hazám* című verséről elnevezett díjat: Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutatónak, Tóth István fotóművésznek, Nagy Károly szociológia professzornak, Bálint András színésznek, Somlyódi László mérnöknek, és Pataki Ferenc társadalompszichológusnak.

A Társaság 2001 óta évente olyan személyiségeket jutalmaz, akik a magyar közgondolkozásban, az ország tudományos, illetve kulturális és művészeti életében kiemelkedő tevékenységet folytattak, értékörző és értéktերem-tő életművükkel Magyarországot szolgálták. Az eddig díjazottak a következők voltak:

Bacsó Péter, Bari Károly, Benkő Samu, Berek Kati, Bodor Pál, Borbándi Gyula, Cselőtei László, Csengery Adrienne, Domokos Géza, Enyedi György, Fejes Endre, Fejtő Ferenc, Féner Tamás, Ferge Zsuzsa, Gaál István, Garas Dezső, Hankiss Elemér, Horváth Teri, Hubay Miklós, Jancsó Adrienne, Juhász Ferenc, Kallós Zoltán, Kass János, Kállai Ferenc, Kányádi Sándor, Ker-tész Ákos, Keserű Ilona, Kokas Ignác, Korniss Péter, Kosáry Domokos, Kósa Ferenc, Kovács András, Kurtág György, Láng István, Makk Károly, Marx György, Melis György, Molnár Piro-ska, Novák Ferenc, Ormos Mária, Ördögh Szil-veszter, Petrovics Emil, Sánta Ferenc, Sára Sándor, Sárosi Bálint, Schéner Mihály, Seregi László, Sütő András, Szabó István, Szabó Magda, Szabó Zoltán, Szécsényi Ferenc, Töröcsik Mari, T. Sós Vera, Újfalussy József, Vajda György, Varga Imre és Zsámbéki Gábor.

A díj november 14-i átadása során a Magyar Tudományos Akadémián a köszöntőt Juhász Ferenc költő és Kósa Ferenc filmrendező mondta. Közreműködött Horgas Eszter fuvola-művész és Molnár Piroska színművész.

A Müncheni Magyar Intézet Regensburgba költözött

Az Ungarisches Institut München / Münche-ni Magyar Intézet, az 1962-ben alapított, azonos nevű bejegyzett egyesület tudományos és kulturális intézménye Münchenből Regens-burba költözött, ahol 4. intézetként csatlakozik a Regensburgi Kelet- és Délkelet-Európai Tudományos Központhoz (Wissenschafts-zentrum Ost- und Südosteuropa Regensburg, WiOS, http://www.wios-regensburg.de).

Az intézet átköltözése a hungarológia továbbfejlesztésének a célját szolgálja, azon magyarságtudomány helyzetének a megerősödését, amely a német Kelet- és Délkelet-Európa-tanulmányok keretében is interdiszciplináris regionális tudományként határozza meg magát a kutatásban és az oktatásban.

Címe: Ungarisches Institut / Magyar Intézet, Landshuter Str. 4, D-93047 Regensburg, telefon: (+49) 0941 / 943 544 40, telefax (+49) 0941 / 943 54 441. Internet- és e-mail címe: uim@ungarisches-institut.de, Weboldal: http://www.ungarisches-institut.de

Horvátország, Szlovénia, Ausztria kisebbségi jogok: elmélet és gyakorlat

A Kárpát-medencében élő kisebbségek közül az ausztriai *autochton* népcsoport volt az egyetlen, amely 1945 után polgári demokráciában, kapitalista berendezkedésű nyugat-európai államban élt, ugyanakkor az anyaországtól a vasfüggöny által fizikailag elszigeteltségben. A többi magyarlakta régióhoz képest a horvátországi és szlovéniai kisebbség helyzete is sajátos volt: összevetve a Moszkvából irányított szocialista tagállamok gazdasági és jogrendszerével „...minden kétséget kizáróan Jugoszlávia volt az az állam, ahol a magyar kisebbségnek viszonylag a legjobb sorsa volt, és nemcsak a magyar kisebbségnek, a többi kisebbségnek is.” (Várady, 2007).

A szlovéniai magyarság léthelyzetét is hasonlóan jellemezhetjük: „Muravidék területe 1921 után egy gazdaságilag fejlettebb közeghez került, mint az anyaország [...] ennek az lett a következménye, hogy a muravidéki magyarság egyre inkább a szlovén értékrendszerrel azonosult [...] a muravidéki magyarság nemzeti tudatába komoly zavarok ékelődtek.” (Göncz, 2006, 73.)

Mindhárom régiót az anyaországhoz viszonyítva jólét, de a többségi államhoz viszonyított elmaradottság jellemezte, s ennek következtében a területnek nem volt népességmegtartó ereje.

Demográfia

A 2000-es évek elején Kárpát-medence szerkezet lebonyolított népszámlálási adatok eredményei azt mutatták, hogy szinte minden határon túli régióban csökkent a magyarok száma, így van ez a három nyugati kiségióban is. Mindhárom szlovén nyelv- és kultúravesztés folyamatában él (Lábadi, 2003, 177.)

A burgenlandi, muravidéki, horvátországi magyarok száma:

Ausztria/Burgenland 1991-ben: 6763 fő, 2001-ben: 6641 fő, Horvátország 1991-ben: 22 355 fő, 2001-ben: 16 595 fő/nemzetiség, Szlovénia/Muravidék 1991-ben: 7243 fő, 2001-ben 5212 fő/nemzetiség.

Ausztriában sajátos a helyzet: az őshonos magyarság mellett az emigráns magyarok csoportja is megtalálható, ezért ez tovább alakítja a magyarok részarányát:

Ausztriai magyarság száma a 2001-es censzus alapján:

Ausztriában összesen: 40 583 fő, Burgenlandban: 6641 fő, Bécsben: 15 435 fő

Az, hogy a burgenlandi autochton magyarság száma évtizedek óta szinte alig változik, azzal magyarázható, amivel az ausztriai magyarság számának folyamatos növekedése is: tíz év bejelentett otttartózkodás után az Erdélyből, Magyarországról, s főként a volt Jugoszlávia területéről érkező magyar migránsok megkaphatják az osztrák állampolgárságot.

Mindhárom magyar szlovén reprodukciós képességet jellemzi az alacsony gyerekszám és az elöregedés, valamint az asszimiláció, a jobb megélhetés okán való elvándorlás az ország fejlettebb vidékeire, vagy például Burgenlandban ingázás a fővárosba. Mindhárom szlovénközösség már létszámából kifolyólag is magában hordja a fogyás, az asszimiláció veszélyét.

Nyelvpolitika - kisebbségpolitika

Nyelvi jogok tekintetében a nemzeti alkotmányok tekinthetők a legfontosabb jogforrásnak. Ezen túlmenően a közigazgatásai és eljárási jogi szabályok határozzák meg a nyelvi jogok érvényre jutását. A vizsgált alkotmányok különbséget tesznek őshonos és egyéb kisebbségi csoportok között. Az osztrák alkotmány az autochton népcsoport, a szlovén alkotmány a nemzeti közösség, a horvát alkotmány nemzeti kisebbség terminológiát alkalmazza. A területiség elve érvényesül valamennyiben, azaz a kisebbségek csak az általuk lakott területeken élhetnek jogaikkal. A kisebbségek védettségi szintje az illető ország demokráciájának jellegét és fejlettségét tükrözi. Szlovénia korrekt módon ratifikálta a nemzetközi dokumentumokat (*A regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartáját* vagy a *Keretegyezményt a nemzeti kisebbségek védelméről*), de világviszonylatban is példa értékű, pozitív diszkrimináción alapuló kisebbségi politikát folytat .

Ausztriában a kisebbségpolitikai döntések mindig az adott bel- és külpolitikai helyzet függvényében születnek, így hosszú távú stratégiát nem dolgoztak ki a kisebbségi helyzet megoldására. A II. köztársaság alatt meghonosodott

elv érvényesül, mely szerint nem kell minden lehetséges jogot biztosítani, csak azt, ami feltétlenül szükséges. Ebből következően „csöppögtetve” születtek meg a kisebbségekre vonatkozó törvények. Az 1955-ös Államszerződés a burgenlandi horvátokat és karintiai szlovéneket említi meg őshonos kisebbségként, a burgenlandi magyarok és bécsi csehek jogait az 1976-os Népcsoporttörvény deklarálja, de a Bécsben és környékén élő magyarokat és szlovákokat csak 1992-ben, a romákat és szintiket 1993-ban ismerik el autochton népcsoportként.

A kisebbségek képviseleti jogának lehetőségei

Európa multietnikus és multikulturális államainak többségében nem rendelkeznek a kisebbségek önkormányzati jogokkal. Szlovénia és Horvátország azon tizenhét állam egyike, amelyben a törvényesen elfogadott nemzeti kisebbségek képviseleti joggal rendelkeznek. A szlovéniai magyarok megválaszthatják önkormányzati egységként saját nemzeti tanácsait, képviseleti joggal rendelkeznek az önkormányzatokban és az országgyűlésben. Az országgyűlésben a képviselőnek a nemzetiségek különjogait érintő kérdésekben vétőjoga van. Horvátországban az alkotmány szerint (14 tc. 2. bek.) minden nemzeti kisebbségnek, így a magyarnak is joga, hogy képviselőt választasson a Horvát Száborba (parlamentbe). 2002. december 13-án a Horvát Szábor elfogadta a nemzeti kisebbségek jogairól szóló, alkotmányerejű kisebbségi törvényt, amely lehetővé teszi a kisebbségi önkormányzatok létrehozását is. A három közül a magyar az egyetlen népcsoport, amely politikai párttal rendelkezik. (Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége)

Képviselet tekintetében az ausztriai magyarság helyzete a legrosszabb. Az 1976-os Népcsoporttörvény értelmében az őshonos kisebbségek népcsoporttanácsokat alkothatnak, de mindössze javaslattevési joggal rendelkeznek. A magyar népcsoporttanács 1979-ben alakult, 1993 óta tizenhat fővel (nyolc Bécs, nyolc Burgenland) működik.

Anyanyelvhasználat a hivatalokban

Szlovéniában a hivatali nyelvhasználatot az 1994-es *A közigazgatásról szóló törvény* határozza meg. Az ügyvitel a kijelölt területeken szlovén és magyar nyelven folyik, az okmányok is kétnyelvűek. *Az állami szervek alkalmazottairól* szóló törvény kimondja, hogy az alkalmazottaknak szlovén, illetve a nemzeti közösségek nyelveinek aktív tudására is szükség van, s ezt az állam nyelvpótlékkal honorálja. *A bíróságokról szóló törvény* alapján a bíróságoknak biztosítani kell a két nemzetiségi nyelv, az olasz és magyar egyenjogúságát. A bírósági határozatok az eljárás nyelvétől függetlenül kétnyelvűek. A magyar nyelv használata a hivatalokban inkább szimbolikus, s ez elsősorban a fiatalabb generáció közömbösségével magyarázható, de „sajnos az is gyakori jelenség, hogy a hivatalnok nem bírja a magyar nyelvet, s mivel magyar párbeszéd spontánul nem alakulhat ki, az ügyfél már eleve a szlovén nyelvhez folyamodik.”

Horvátországban *A nemzeti kisebbségek nyelv- és íráshasználatáról* szóló törvény lehetővé teszi a hivatali életben is az anyanyelv használatát azokban a településekben, ahol a nemzeti kisebbség többségben él. Ilyen a Bellyei és Hercegszöllősi járás.

Ausztriában 2000-ben született meg *Rendelet a magyar hivatali nyelvről* (BGBl. 229/2000), amely az osztrák és az EU tagállamok polgárai számára lehetővé teszi a magyar nyelv használatát a német mellett Alsóőrben, Felsőőrben, Felsőpulyán és Vasvörösvárott a helyi rendőrségben, a járási bíróságokban, az önkormányzatokban és a járási hivatalokban. Ugyanakkor a törvény nem kötelezi az intézményeket arra, hogy kétnyelvű ügyintézőket foglalkoztassanak. Kétnyelvű nyomtatvánnyal például az alsóőri polgármesteri hivatalban találkoztam, de a helyiekkel folytatott beszélgetésekből az derült ki, hogy a magyar nyelvű nyomtatványra és ügyintézésre leginkább az idősek és a magyarországi emigránsok vagy ingázók tartanak igényt, akik még nem beszélnek jól németül. A magyarul is tudó alkalmazott híre az utóbb említett csoport körében elterjedt.

Anyanyelvhasználat az oktatásban

A horvátországi magyarok oktatási struktúrája az 1991-es háborús események során olyan súlyos anyagi és létszámbeli veszteségeket szen-

vedett, melyet a mai napig nem sikerült teljes mértékben helyreállítani. A Horvát Köztársaság Parlamentje által elfogadott *Törvény a nemzeti kisebbségek anyanyelvi oktatásáról és neveléséről* 2000-ben rendezte a kisebbségi és nemzeti iskolák státuszát. Ennek eredményeként óvodától a középiskoláig tanulhatnak **egynyelvű osztályokban**, anyanyelven a diákok. A nemzeti kisebbség nyelven folyó oktatást a horvátnál kisebb létszámú csoport részére is lehet szervezni. A szlovén területen kétnyelvű oktatásra van lehetőség, például Zágrábban.

A Muravidéken 1959-ben került sor a kétnyelvű oktatási modell bevezetésére. Ebben a struktúrában mind a többség, mind a kisebbség tanulja egymás nyelvét, mindkét nyelv tananyag és tantárgy is egyben. „Napjainkban azt tapasztaljuk, hogy a modell a kétnyelvűségnek nem a pozitív, hozzáadó változatát eredményezte; nem adott, hanem inkább elvett. A magyar anyanyelv dominanciája, illetve egyenrangúsága csak és kizárólagosan az általános iskola alsó tagozatában érvényesül. Az oktatás erőteljesen tanárfüggő, s erősen befolyásolja az adott település, az adott osztályközösség magyar nyelvi attitűdje is. A muravidéki modell ma már inkább **másodnyelvű oktatás** a magyarok számára (többségi nyelvű oktatás), amelyben az anyanyelvnek egyre kevesebb szerepe és színtere maradt.” A Szlovén Köztársaság területén, a Tengeremelléken élő olaszok egynyelvű oktatási modellje említhető pozitív ellenpéldaként. Működőképes olasz iskolákat a szlovén gyerekek is szép számmal látogatják. Ennek igen egyszerű oka van, az olasz nyelv magas presztízse.

Ausztriában az 1994-es *Burgenlandi kisebbségi iskolatörvény* a tartományban élő magyarok, horvátok és romák oktatási jogait szabályozza a különböző oktatási szinteken. A törvény legfontosabb eleme, hogy nem korlátozódik csak a magyarlakta településekre. Az elemi iskolákban engedélyezi a kétnyelvű oktatást, illetve egynyelvű osztályok/iskolák működését is. Ez utóbbi esetben az államnyelvet heti hat órában kell kötelezően tanulni. Ez utóbbi oktatási formával a szülők általában nem élnek, mert attól félnék, hogy gyermekük nem fogja megfelelő szinten elsajátítani az államnyelvet.

Középiszkolai szinten kétnyelvű oktatást engedélyez a törvény. Burgenlandban a felsőőri Kétnyelvű Szövetségi Gimnáziumot a tartomány egyik legjobb iskolájaként tartják számon. Anyanyelvi tanárok oktatnak, akik nagy toleranciával, megőrizendő értékűként beszélnek a magyarok által beszélt helyi dialektusról, erősítve ezzel a beszélők nyelvi tudatát. Azonban hiába a jogi keret, ha a népcsoport nem használja ki a lehetőségeket. Bécsben csak délutáni vagy hétvégi oktatás keretében lehet magyarul tanulni.

Média mint nyelvhasználati szint

Kisebbségi helyzetben az optimális gyakoriságú anyanyelvű műsorszolgáltatás és a kisebbségekkel kapcsolatos sajtótermékek megjelenése segíti, hozzájárul az anyanyelvi identitás fenntartásához. A műsortervből azt olvashatjuk ki, hogy műsoridő tekintetében a legjobb a muravidéki magyarság helyzete. A másik két magyarlakta kiségióban az anyanyelven való információszerezés lehetősége csak korlátozott mértékben adatik meg a magyar népcsoporthoz tartozóknak.

Szlovéniában a nemzeti közösségek tájékoztatási jogát *A nyilvános közleményekről és a médiáról szóló törvény* szabályozza. Az 1956 óta a folyamatosan megjelenő *Népújság* szolgáltatja a kisebbségi és többségi híreket magyar nyelven. Naponta 10–12 órában sugároz a rádió magyar adást, s a tévében hetente négyszer adnak magyar nyelven.

Ónálló szerkesztéssel sem a horvátországi, sem az ausztriai magyarok nem rendelkeznek. Az osztrák médiapolitikában a *Médiatörvény* 2001-es megalkotásáig nem létezett olyan jogszabály, amely a kisebbségi anyanyelvű műsorszolgáltatásra vonatkozott volna. A legújabb törvény értelmében a hat autochton népcsoport nyelvének köteles a közszolgálati televízió „mértányos mennyiségben” műsort sugározni. Kár, hogy a törvény nem fejt ki, mit ért „mértányos mennyiségű” műsoridő. Az állam kisebbségpolitikájára a már említett módon jellemző, hogy a média-szabályozás területén nem vállal felelősséget, mert ugyan ratifikálta a *Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájá*-t 1992-ben, de a Tömegtájékoztatási eszközök című 11 cikkelyből egyetlen paragrafust sem választott. Jelenleg ORF burgenlandi stúdiójában készülnek kisebbségi műsorok.

Hitélet

Szlovénia: A vallási életben eléggé ellentmondásos a magyar nyelv használatának lehetősége, mert a nemzeti közösségek nyelvének használati joga az egyházi szertartásokon nem tartozik az állam kötelezettségébe. A katolikusoknak biztosítják a magyar nyelvű vallásgyakorlást, de az evangélikusoknál ez nincs így, a reformátusok lelki gondozását pedig magyarországi pap látja el. Ma az egyház kimondottan vallási célokra koncentrálna Muravidéken, nem tölt be nyelvmentő szerepet.

Horvátországban visszaszorul az anyanyelvű igehirdetés, a magyarlakta közösségek legtöbbségében horvát a liturgia nyelve. Bár az anyanyelvű vallásgyakorlás biztosított, nincsenek magyar papok, de magyarul beszélőkből is kevés van.

Az **ausztriai** magyar népcsoportot vallási szempontból heterogenitás jellemzi. Az eltérő felekezethez való tartozás évtizedekig gátja volt a magyarok közötti házasodásnak. Napjainkban – bár a lehetőség adott a magyar nyelvű egyházi szertartások celebrálására – leginkább a vallási közösség élén álló személytől függ, hogy vállalja-e a magyar nyelv ápolását, vagy a közösség igényének megfelelően alakul egyházi színtereken a nyelv megválasztása. Ahol a legoptimálisabbak a körülmények (Felsőőr, Órisziget), ott is a német nyelv dominanciája jellemzi a közösségi nyelvhasználatát a templomi liturgia során.

Összegző gondolatok

A nyelvek fennmaradása Európa kulturális örökségének záloga. A fentiek ismeretében elmondhatjuk, hogy a példaértékű vagy legalább is ideálisnak mondható jogi lehetőségek sem jelentenek önmagukban garanciát kisebbségi helyzetben az anyanyelv megtartására, ha ezek a törvények az utolsó pillanatban születnek, s maga a kisebbség nem tud, vagy a felsorolt okoknál fogva nem akar velük élni.

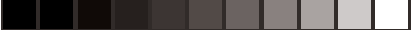
A nyelvi jogok területén az államnak nem csak elismerő feladata van, felelősséget is kell vállalnia a kisebbségi nyelvi jogok védelmében és végrehajtásában. Globális, multikulturális világban a nyelvi jogoknak nagyon fontos szerepük van, a nyelv ügye nem lehet veszélyes téma.

A Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek nyelve veszélyeztetett helyzetben van. A nyelv visszaszorulásának, a nyelvcserefolyamat felgyorsulásának, a másodnyelvi iskoláztatás terjedésének okát abban találjuk, hogy a magyar nyelv nyelvhasználati szintereket veszít: kiszorul a politikából, a közéletből, a közigazgatásból. Azáltal, hogy a magyar mint kisebbségi nyelv nem használható mindenhol, nincs meg az emberben a teljesség érzése a nyelvével kapcsolatban. Elfelejtji, vagy nem is fogja megtanulni bizonyos szakterületek szókincsét, nem érti majd meg magyarul nyomtatványok kifejezéseit, s a következő lépcső az, amikor a szülő nem érzi majd fontosnak, hogy átadja anyanyelvét gyermekének.

A szlovén nyelv nyilvános használatáról szóló törvényt 2004-ben fogadta el a parlament. A szlovén nyelv globalizáció elleni védelmében jött létre. A szlovén nyelvről nem mint államnyelvről, hanem mint az ország, s mint az EU hivatalos nyelvével beszél, de regionális hivatalos nyelvként a magyart és az olaszt is megemlíti. A szlovén jogalkotás példaértékű.

SZOTÁK SZILVIA

A Magyar Tudományos Akadémián 2009. augusztus 19-én elhangzott előadás szerkesztett változata

NEMZETPOLITIKA CÉLOK ÉS FELADATOK

Balázs Péter 2009. november 19-én a határon túli magyarság vezetőivel folytatott megbeszélést. A találkozás kezdetén összefoglalta a nemzetpolitika valamint a magyar diplomácia legfontosabb feladatait és céljait. Az új külpolitikai feladatok miatt növelték a Külügyminisztérium szomszédos országokkal foglalkozó részlegeinek kapacitását, és megerősítették több nagykövetség személyi állományát.

Magyarországnak jelenleg a komplex szomszédságpolitikájának “megkerülhetetlen eleme” a határon túli magyarság helyzete – mondta. Térségünkben új államok jöttek létre, így specifikusabbá váltak a kapcsolatok. Példa erre Horvátország és Szlovákia, amelyek korábban egy-egy nagyobb államalakulat részét képezték.

Pozitív fejlemény, hogy egyre több szomszédos ország válik az euroatlanti szervezetek tagjává. A szomszédságpolitika európai uniós vonatkozásai között alapkövetelmény, hogy az újonnan csatlakozó tagállamok a múltból hozott kétoldalú vitáikat kölcsönösen elfogadható módon zárják le, mert ez “erkölcsi és politikai építőköve az uniós tagságnak”. Balázs Péter kitért arra, hogy az uniónak „szegényes” az eszköztára a belső konfliktusok kezelésére, mert a közösség létrejöttekor senki nem számított arra, hogy két tagállam között feszült viszony alakulhat ki.

A NATO új stratégiájának kidolgozásával megbízott 12 tagú szakértői testületnek nincs magyar tagja, de a tárca létrehozott egy magyar szakértői csoportot. A NATO-stratégia kidolgozásában magyar szempontból döntő az ener-

giaellátás biztonsága és a Nyugat-Balkán iránt érzett felelősség. Oroszország és Ukrajna kapcsán a kiszámíthatóság és az átláthatóság fontos kérdés. Amíg ki nem épülnek új szállítási útvonalak, addig orosz forrásokból vagy Oroszországon keresztül elérhető forrásokból, Ukrajnán át lehet kielégíteni a magyar földgázszükséglet jelentős részét.

A 2011 első félévében esedékes magyar európai uniós elnökséggel kapcsolatosan jól haladnak az előkészületek. Váratlan eseményekre is fel kell készülni, hiszen a 2008 második felében elnöklő Franciaországnak az orosz–grúz háború mellett a gazdasági és politikai világválság hatásaival is foglalkoznia kellett.

A tanácskozáson a határon túli magyarság képviselőtében részt vett Markó Béla, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnöke, Borbély László, a román képviselőház külügyi bizottságának elnöke, Csáky Pál, a szlovákiai Magyar Koalíció Pártja (MKP) elnöke, Farkas Iván, az MKP Országos Tanácsának elnöke, Pásztor István, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) elnöke, Kovács Miklós, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnöke, Kőszeghy Elemér, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) alelnöke, Jakab Sándor, a Horvátországi Magyarok Demokratikus Közösségének (HMDK) elnöke, Kocon József, a szlovéniai Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség Tanácsának elnöke, valamint Deák Ernő, a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének elnöke, az ausztriai magyar szervezetek vezetője.

Szlovénia Ötvenéves a kétnyelvű oktatás

(MTI) Szlovéniában az 1959/60-as tanévben kezdődött meg a magyar gyerekek kétnyelvű oktatása. Közvetlenül a II. világháború utáni években a Muravidéken párhuzamos magyar és szlovén tagozatokban folyt az oktatás. Korábban, a két világháború között nem engedélyezték a magyar nyelvű oktatást, 1945 után pedig hátrányos helyzetbe kerültek a magyar tannyelvű iskolák. A rossz anyagi körülmények miatt nehéz munkafeltételek alakultak ki. Ezenkívül több helyen összevont alsó és felső tagozatokban folyt a tanítás. Nem egy esetben – főleg a kisebb települések iskoláiban, 200–300 fős falvakban – a minimális tanulólétszám eléréséhez 8 osztályt kellett összevonni. A problémákat tetézte még a nagyfokú tanerőhiány, illetve a meglévők képzetlensége.

Az 50-es évek elején már világossá vált, hogy a kisebbségi iskola zsákutcát jelent a magyar tagozatos tanulók számára, mivel a továbbtanuláshoz nem biztosított sem kellő szlovén nyelvi, sem másfajta ismereteket.

Míndez a magyar tagozatok lassú elnéptelenedését okozta. A magyar szülők gyermekeik jövője érdekében célszerűbbnek látták, ha szlovén tagozatba járatják őket. Ez főleg a felső tagozatokban vált az 50-es évek közepétől rendszerré.

A kisebbségek oktatására jó megoldásnak gondolta a jugoszláv oktatáspolitikai kétnyelvűség bevezetését. A muravidéki felső tagozatokban már a kezdetekről is elégtelennek bizo-

nyultak a feltételek a magyar nyelv oktatására. A 70-es években tovább romlott a helyzet. A szaktárgyak esetében már a szlovén nyelv abszolút dominanciája jelentkezett a magyarral szemben. A szakkifejezések helyett már csak a tanítási óra anyagának a címét rögzítették mindkét nyelven, később ez is elmaradt. A legnagyobb problémát a magyar és a szlovén nyelvet kifogástalanul beszélő, azt a pedagógiai gyakorlatban is érvényesíteni képes tanárok hiánya jelentette.

Egy, a 60-as években készült, a szlovén pedagógusok nyelvi szintjét vizsgáló felmérésből kiderült: a harmincnyolc oktató közül csak kilenc nyelvismerete, pedagógiai felkészültsége volt kifogástalan, ezeknek a nyelvéllapota is megfelelt a kétnyelvű oktatás követelményeinek.

Ennek kapcsán két szakértő nem tartja sikerresnek a magyar és szlovén nyelven történő kétnyelvű oktatást Szlovénia magyarok által is lakott településein. Ofelija Garcia kétnyelvű modelleket felvázoló, a 90-es évek közepén megjelent tanulmánya megállapítja, hogy a kétnyelvű iskolák nem fordítanak elegendő időt és energiát a kisebbségi nyelv fejlesztésére, ezért az eredmény korlátozott kétnyelvűség, amely hozzájárul az asszimilációhoz. A másik szakértő, Varga József tanár, aki a kétnyelvű oktatást hosszú évekig szaktanácsosként figyelte, az oktatási rendszer sikerének elmaradását elsősorban személyi okokkal magyarázza.

Szlovákia

50 éves a magyar pedagógusképzés Nyitrán

(Új Szó, 2009. november 5.) A szlovákiai magyar nyelvű felsőoktatásban a nyitrai pedagógusképzés meghatározó szerepet tölt be. Elengethetetlen ugyanis, hogy a nemzetiségi iskolákban olyan tanárok tanítsanak, akik a nemzetiség nyelvén is képesek átadni szaktudásukat. A nyitrai Konstantin Egyetem (KFE) Közép-európai Tanulmányok Kara (KETK) ötven éve van jelen a magyar pedagógusképzésben.

1960-ban 212 hallgatót tudhatott magáénak az akkor még Pedagógiai Intézetnek nevezett létesítmény. Az elmúlt ötven év során több mint 4000 magyar pedagógus szerzett itt felsőfokú képesítést. Közép-európai Tanulmányok Karának alapításáról 2003 novemberében döntött a KFE egyetemi tanácsa. Az új kar László Béla dékán vezetésével kezdte meg működését.

Az újonnan alakult karhoz jelenleg öt tanszék, illetve intézet tartozik.

A KETK profiljába a tanárképzésen kívül a közép-európai nemzeti és nemzetiségi kultúrák kutatása is beletartozik. A karral egyidős a hungarológiai képzés, egy évvel később indult a közép-európai areális kultúra tanulmányi program, 2007-ben pedig megkezdődött a szlovák–magyar tolmács- és fordítóképzés is.

A nyitrai magyar pedagógusképzés stabilitását a számok is igazolják, a KETK jelenleg mintegy ezer hallgatót számlál. A kar jelenlegi dékánja, Komzsík Attila. Az intézményben a közeljövőben két új szak is akkreditálásra kerül. A Közép-európai Tanulmányok Kara hivatalosan 2010 áprilisában ünnepli a nyitrai magyar pedagógusképzés ötvenedik évfordulóját.

Magyarok Felső-Ausztriában 3.

Kulturális élet, Egyház és diaszpóra II.

A Felső-ausztriai Magyarok Kultúregyesülete

Elnök: Tőkés Enikő

E-mail: enikoe.toekes@nycomed.com

Amint már az előzőekben említettem, a 60-as évek elején magyar színjátszó csoport alakult Linzben. Kezdeményezője Kiss Mihály, tagjai voltak többek között Jaksa Péter (később az egyesület titkára lett), Salamon Ibolya és Jómagam is. Csoportunk éveken keresztül nagy sikerrel terjesztette a magyar kultúrát az ide menekült magyarok körében. Nemcsak Linzben, hanem Welsben, Steyrben, Ennsben, de Felső-Ausztriában máshol is felléptünk.

A magyar református diaszpóra kezdeményezésére a 60-as évek elején ellátogatott Linzbe a Felsőőri Református Egyházközség Kultúr csoportja Gyenge Imre lelkész vezetésével, aki később 17 évig az osztrák reformátusok (evang. hb.) szuperintendense volt. Színes zenés, táncos, vidám jelenetekkel tarkított műsorral szórakoztatták a több mint 300 jelenlétvő Kleinfürstener Hofban. Hatalmas sikert arattak.

1966-ban Kiss Mihály meghívására és az ő szervezése eredményeként „Linzi Magyar Nap” keretében köszönthettük körünkben a Burg-Kastlban (Németország) működő Magyar Gimnázium 100 tagú kultúr csoportját. Az ő látogatásuk a felsőőriekéhez hasonlóan nagy sikerrel zárult.

Ezek a számunkra akkor sokat jelentő magyar kulturális megnyilvánulások, valamint saját színjátszó csoportunk sikeres szereplései ébresztették fel bennünk a gondolatot, hogy jó lenne magyar kultúregyesületet életre hívni Felső-Ausztriában. Ez a gondolat kikristályosodott, és ennek következtében az 1967-es esztendő folyamán többször ült együtt a társaság Linzben, a Senefelder-utcai Magyar Otthonban, ahol hosszan és alaposan tárgyalt a kultúregyesület létrehozásáról. Feladatként nemzeti hagyományaink, elsősorban 1848. március 15 és 1956. október 23 emlékeztében tartását, méltó megünneplését, kultúránk megőrzését és nemzeti öntudatunk megtartását tűztük ki feladatunk.

Alapító tagok voltak: †Dr. Balogh Vince rk. plébános, †Filipp Győző Steyrből, †Hajdu László, †Kiss Mihály, Máthé Attila, †Pajzs Gyula Welsből, †Telegdy Dénes, és Mag. Véghy Károly ref. lelkész.

1968 áprilisában végül is megalakult a "Felső-ausztriai Magyarok Kultúregyesülete". Elnöke, az alapító tagok javaslatára, †Dr. Medgyaszay János jogász honfitársunk lett, aki már az illetékes hatóságokkal folytatott előzetes tárgyalásokat is vezetett. Az első elnökség tagjai voltak, Dr. Medgyaszay János elnök mellett alelnök Hajdu László (nem sokkal később: †Nemeskéri László); titkár: Máthé Attila (később Jaksa Péter); jegyző Kiss Mihály; pénztáros Telegdy Dénes.

A Kultúregyesület eddigi elnökei: Dr. Medgyaszay János 1968-1972; Dr. Balogh Vince 1973-1986; Simonffy Erika 1987-2007; Tőkés Enikő 2007. november 24-től.

Az 56-os menekültek által alapított Kultúregyesület jó kezekben volt és van. Ő elnökök voltak mind a hárman: Dr. Medgyaszay János, aki a jogi alapját határozta meg (politikamentes működés), Dr. Balogh Vince és nem utolsósorban Simonffy Erika akinek, 20 éves elnöki tevékenysége (összesen 36 évig volt tagja az elnökségnek) kitörölhetetlen nyomot hagyott az egyesület munkájában. Az egyesület méltóképpen képviselte és ápolta a magyarság ügyét, vigyázva, hogy tiszteltetben tartsa a befogadó Ausztria elvárásait is.

A Kultúregyesület nívós előadásokat, felolvasásokat tartott és tart magyarországi írók és költők műveiből, és történelmi előadásokkal emlékezik meg a magyar nemzeti ünnepekről és eseményekről. Elsősorban itt élő honfitársak, vitéz Balogh Ádám tanár, Ráduly Ferenc tanár, Dr. Deák Ernő történész stb. tartottak átlagban 50-60 érdeklődő által látogatott előadásokat. Többször hívtak az elnökség vendég előadókat is. Több esetben tartott előadást Linzben Dr. Zelliger Erzsébet, az ELTE docense is, az itteni magyarok testi-lelki jó barátja, és már az 1960-as 70-es években nyaranként a Ternbergi magyar gyermektáborban tanította a gyerekeknek a magyar történelmet.

A természet szabályai, a mulandóság ténye per se úgy hozza, hogy minden évben kisebb az 56-osok száma és mind inkább a fiatal generáció veszi át, és irányítja az eseményeket.

A közgyűlés 2007. november 24-én Tőkés Enikőt választotta meg új elnöknek. Az új elnökségben már nincsenek 56-osok, tehát újak vették át a stafétabotot és ugyan kissé más felfogásban, de jó irányba viszik tovább az egyesület ügyét.

Hogy ez így van, bizonyítja az elmúlt két esztendő két nagy eseménye.

A 2008. október 25-i emléktábla leleplezés a felső-ausztriai tartományi kormányzóság székhelyén a tartományfőnök és más személyiségek, valamint kb. 120 osztrák, de főleg magyar vendég részvételével.

(A felejtethetetlen ünnepségről beszámoltunk a Bécsi Napló hasábjain; 2008/6. sz.). Az emléktábla az egyesület 56-os csoportjának kezdeményezésére jött létre. (Elhelyezését a forradalom 50. évfordulójára terveztük, de a „Landhaus” renoválása és a földalatti garázs építése miatt felavatása eltolódott.)

Az új elnökség 2009 júniusában, Linzben, Magyar Kulturális Napokat rendezett, aminek keretében Csíkszeredából gyermektánc csoport, Temesvár környékéről a Détai Kórus, Münchenből a Regös tánc csoport és az egyesület tánc csoportja, a „Havasi Gypsy” lépett fel és ragadtatta el a több mint 300 személyt alkotó közönséget. Tamás Gábor, Svédországban élő, magyar körökben az egész világon ismert énekes első alkalommal lépett fel gazdagítva a Magyar Napok színvonalát. November 28-án, szombaton a Szent Antal plébánia nagytermében, nyílt meg a "II. Felső-ausztriai Magyar Művészek Munkái" képzőművészeti kiállítás.

Meg kell említeni a fiatalabb generáció aktivitását, felkészültségét is. Tőkés Enikő és munkatársai nagy odaadással és akarattal szervezik, és prezentálják a rendezvényeket. A műsorok összeállítói között sokszor ott találjuk az elnök mellett, Bálint Krisztinát és másokat is. A közreműködők között gyakran szerepel Máthé Gergely, Nagy Erzsébet és sok más honfitársunk is.

Az Egyesület farsangi- és szüreti mulatságokat is rendez, amelyeken esetenként több mint 200 magyar és magyarbarát szórakozik, táncol. A látogatók legnagyobb része az 1980-as évek végén menekült erdélyi magyarokból tevődik össze, akik ugyanúgy, mint az egykori jugoszláviából, évtizedekkel ezelőtt jött vendégmunkások, már hosszabb ideje osztrák állampolgárok.

Havasi Gypsy” tánc- és énekcsoport

Vezető: Szatmári Sándor

E-mail: sandor.szatmaru@gmx.at

A Kultúregyesület keretében működik az erdélyi honfitársainkból összetevődő "Havasi Gypsy" átlag 20-25 tagú tánc- és énekcsoport.

Az időközben elhalálozott Márton testvérek, Árpád és Tibor 1992-ben alapították a csoportot. A csoport vezetője és koreográfusa 2005 óta Márton Árpád veje, Szatmári Sándor. A csoport, fennállása óta, számtalan esetben lépett fel magyar és osztrák megmozdulásokon. Minden alkalommal a közönséget magával ragadó tánc- és énekműsorral tolmácsolja a magyar, elsősorban erdélyi kultúrát a jelenlévőknek.

A 80. sz. „Árpád” cserkészcsapat Linzben

A Fenntartó Testület elnöke: Szakács Emese

E-mail: emese.szakacs@liwest.at

Csapatparancsnok: Szakáts Júlia,

E-mail: julia_szakats@gmx.at

Kiss Mihály, volt cserkésztestvér és Jómagam, volt cserkészorszervező, Balla Sándor akkori r.k. lelkésszel karöltve 1971-ben elhatároztuk, hogy magyar cserkészcsapatot alapítunk Linzben. Alapító tagoknak megnyertük még Dr. Balogh Vince plébánost és Balogh Ádám középiskolai tanárt is. A csapat parancsnokai voltak: 2 évig Balla Sándor, 11 évig Kiss Mihály, 8 évig Lukács Károly, 14 évig Seiche (Kiss) Erzsébet, és 2007 óta Szakáts Júlia. A csapat anyagi fenntartásáról a „Cserkészhirek” kiadásával az első 18 éven át Kiss Mihály gondoskodott.

A Cserkészcsapat Fenntartó Testületének elnöke volt: Kiss Mihály 1971-1974; Dr. Korny Géza, a felejtethetetlen „Korny atya” 1975-1995; Fábán László 1996-2007; 2007 szeptemberétől Szakács Emese.

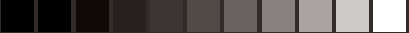
A cserkészcsapat megalakulása óta az itteni magyar rendezvényeknek szerves része. A „Magyar Iskolával” karöltve ők adják az anyák napi és a karácsonyi műsort, közreműködnek a pöstlingbergi zarándoklatokon és az ökumenikus istentiszteleteken, valamint a Kultúregyesület irodalmi és történelmi rendezvényein. Ténykedésük középpontjában táboiraik, természetszeretük, a keresztséghez való tartozásuk áll.

A 2007-es közgyűlés, a választás és belső restauráció után, az új Fenntartó Testület támogatásával, az új csapatparancsnok irányításával a csapat nagy lépéseket tett előre. Nőtt a létszám, formát kapott a csapatmunka! Így tovább! Jó munkát!

Forrás: Simonffy Erika, Prof. Balogh Ádám, Lauringer Tamás, Monika Würthinger, és Günter Kalliauer, idevágó, magyar és német nyelvű, írásai, kéziratjai.

MÁTHÉ ATTILA

Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége gondozásában Benedek Elek meséit tartalmazó CD jelent meg. Megrendelhető a szövetség email címén: zenralverband@aon.at

KÖZÖTTÜNK ÉLNEK Gereben Gábor

Napok óta zuhog az eső. A ködbe burkolóztott tájban még a varjúcsapatok is szomorúan gubbasztanak a szél csóválta gallyak között. Mit sem látni a Wiener Wald hullámos lankáiból, a színpompás erdők alján, a rétek szélén megbújó apró házakból, a kicsiny falvakból, a borillatú pincékből. Szürke szósz a világ. A szél arcomba vágja az esőt, amikor egy takaros vendéglőnél a Boróka köz után érdeklődöm. „Ő – mondja a pincér – a Boróka közt nem tudom hol van, de Gereben mérnök úr itt lakik nem messze abban a lígetes faházban!”

Gereben Gábor építésmérnök a Kiss-Rooz Ilona kerámiáival díszített házában kimunkált falapra erősített vasfűre mutat, amint megérkezem, ez a gereben, a len, a kender fonását előkészítő fésűszerű szerszám, nevének jelképe.

Ez azt jelenti, hogy az ősei gerebenezéssel foglalkoztak?

A valóság kevésbé romantikus. Gruberről magyarosította a család a nevét 1928-ban. Miután apám és a testvérei valamennyien állami vagy egyházi szolgálatban álltak, a nagy magyarosítási hullámban ezt elvárták tőlük. Őseim, amennyire vissza tudom követni, mindig Sopron környékén laktak. Nagypám Nagycenken a Széchenyieknél volt komornyik, később haláláig ő gondozta a soproni Széchenyi-palotát és intézte az ottani vagyon ügyeit. Négy fia volt, valamennyien állami alkalmazottak a vasútnál, a rendőrségnél, a városházán. Édesapám pedig tanító lett. Engem az elemi után a soproni hadapródiskolába írtattak, ez aztán a későbbiekben megpecsételte a sorsomat.

Miért?

Háborús időket éltünk. 1944 végén édesapám katonaként Németországba vezényelték, vihette a családját is magával. Hamarosan a hadapródoknál is sor került. 16 éves voltam ekkor. A háború végén apám amerikai fogságba került rémes körülmények közé. Két évig tartott, amíg Erlangenben összetalálkozott a szét-szóródott család. Úgy döntöttünk, hogy hazatérünk. Az igazság az, hogy én szívesen maradtam volna, de a szüleim ragaszkodtak hozzá, hogy Sopronban leérettségizem. Apámat Magyarországon azonnal internálták, utána évekig rendőri felügyelet alatt állt, tanítóit foglalkozását nem folytathatta. Mindenféle munkával próbálkozott, végül felvették a Soproni Tervező Irodába. Ez a vállalat Winkler Oszkár egyetemi professzor irányításával a tehetséges, diplomás, de sehol állást nem kapó ún. „reakciós elemek”-nek gyűjtőhelyévé vált. Én közben leérettségiztem és két éven belül öt helyre is beadtam továbbtanulásra a papírjaimat, de egy nyugatról hazatért hajdani hadapródot sehova sem vettek fel. Nem fogja elhinni, de engem Rákosi Mátyás mentett meg!

Rákosi Mátyás intézte el, hogy továbbtanulhasson?

Közvetve. Augusztus 20-án mondott ugyanis egy beszédet, hogy Magyarországnak tízezer fiatal mérnökre van szüksége. Pár napra rá behívtó kaptam a Budapesti Műszaki Egyetemre. Eltemettem az állatorvosi álmaimat és így lettem építész! Miután jó tanuló voltam, még ösztöndíjat is kaptam. 1954-ben végeztem az építészeti kivitelező szakon. Az egyetemen békén hagytak. Egész életemben ódzkodtam a politikától, a cserkészeten kívül soha semmilyen párt-nak, szervezetnek nem voltam a tagja.

Miután végzett, hol kapott állást?

Abban az időben nem úgy volt, hogy én keresek munkahelyet! Kijelöltek egy állást, amit el kellett fogadni. Még szerencsém is volt, mert a soproni vasúthoz kerültem ugyan, de a jövőm szempontjából nem éppen kecsegtető munkakörbe. Fél éven belül sikerült átváltanom az egyetemre tanársegédnek az építészeti tanszék-re. Jó dolgom volt, élveztem a munkámat és álmaiban sem gondoltam arra, hogy elhagyjam Magyarországot. 1956-ot írtunk!

1956 első hónapjaiban észre vett valamilyen változást? Érezte már a forradalom előszelét?

Semmiről sem tudtam! Október 23-án a dékán összehívta a tanársegédeket, hogy ránk fiatalokra talán jobban hallgatnak a tanítványaink, ügyeljünk rájuk, nehogy forrófejűen belekeveredjenek valamibe. Ki tudja, miként alakul később a helyzet? Nem is történt semmilyen atrocitás Sopronban! Miután tudtam németül engem azonnal kivezényelték a határra, ahol az egyetemisták vették át az irányítást. Egészen november 4-ig éjjel nappal a határon voltam szolgálatban. A fő feladatom a nyugatról és Ausztriából érkező segélyek átvétele és továb-

bítása volt. Első kézből tapasztalhattam, mennyi szívből jövő adomány érkezett szinte azonnal Magyarországra, amiket az egyetem tornatermében raktározunk és aztán vittük Budapestre. A Máltai Lovagrend, a Caritas, a Vörös Kereszt és a Touring Club teher- és személyautókkal szállította a gyógyszereket, a takarókat, kórházi felszereléseket stb. Emlékszem egy nénire, aki cipős dobozban kenyeret és megkezdett lekvárját hozta a határra, így akarta a szimpátiáját kifejezni. Nem szabad elfelejteni, hogy Ausztiria sem volt gazdag annak idején, hiszen csak alig egy éve lett független. Nov. 4-én már halottuk, hogy közelednek az oroszok, amikor még egy utolsó máltai gépkocsit bekísértem az egyetemre. Már indultunk volna visszafelé, amikor a korcsolyapályánál bekanyarodott egy páncélos. Nem mertünk a hivatalos határra kimenni, autónkkal felkanyarodtunk a Muck kilátó felé. Még egy fogkefe sem volt nálam, hiszen nekem eszem ágában sem volt végleg elhagyni Magyarországot!

Miért maradt mégis Ausztriában?

Két héti Bécsben egyik ismerősömnél laktam. Segítettem a máltaiaknak fordítani a menekülteknek a határ innenső oldalán. Persze jöttek a hírek otthonról. A végén jobbnak láttam maradni. Az ösztirások hihetetlen segítőkészek voltak, állást kaptam egy tervezőirodában, lakást szereztek. A máltaiak révén nem kellett táborba mennem, segélyekre várnom, hallottam ugyan, hogy a soproni egyetemisták a tanáraikkal Kanadába készülnek, de én Sopron közelében akartam maradni.

Hogyan alakult a későbbiekben a sorsa? Mikor mehetett megint Magyarországra?

Soprontól bizony elég messzire vetett a sors! Ausztiria egyik legnagyobb építőipari cégénél, az Universalnél voltam alkalmazásban. Hamarosan kihelyeztek Schärdingbe egy vízi erőmű építésére. Semmi ilyen irányú tapasztalatom nem volt, de annyira bedolgoztam magamat, hogy pár év múlva már kiküldött a vállalat Afganisztánba rádióállomásra, majd Iránba vízi erőmű felépítésére. Közben megnősültem, egész jól megtanultam perzsául és csak a gyerekek beiskolázásakor tértem vissza megint Ausztriába. Építészvezetőként dolgoztam még mindig az Universalenél Tirolban, majd Burgenlandban. Aztán megelégtünk az állandó költözést és átváltottam a Stollack céghez üzetlkötőnek. Építőanyagok, festékek, lakkok, hőszigetelő berendezések nagybani eladása volt a feladatom. Magyarországra specializáltam magamat. 1969-ben jártam először megint Magyarországon. 23 évig dolgoztam a Stollack cégnél, onnan is mentem nyugdíjba. A jó kapcsolataim kihasználva 1991-ben céget is alapítottam a barátaimmal Budapesten, ami nagyon jól ment. Most egy kicsit akadoznak a dolgok, de még mindig 70 embernek adunk kenyeret.

A szülei időközben meghaltak Sopronban. Tartja még valakivel a kapcsolatot?

Sopron-Bánfalván a hősi temető feletti egykori kőfejőnél áll egy kicsi kápolna. Apám kezdeményezésére épült egykoron. A harmincas évek gazdasági válságakor sokan lettek itt öngyilkosok. Felvetődött a gondolat, hogy egy kápolna látványa talán visszafordítaná a szándékuktól a halálra szántakat. 1938-ban a város és polgárainak az adományaiból a cserkészek segítségével felépült a róluk elnevezett kápolna. Néhány éve arra sétáltam és szörnyű állapotban találtam. Arra gondoltam, hogy ha egyszer pénzhez jutok, rendbe hozatom. Ennyivel tartozom apám emlékének és a cserkészetnek. Amikor eladtam a cégemet, hozzá is láttam. A kápolnának nem volt tulajdonosa, senki nem törődött vele. Felújíttattam az épületet, egy kis rács mögé Mária-képet helyeztünk el, bokrokat ültettünk és vettem egy padot üldögélésre. 2008-ban ünnepeltük az újraszentelést. Gyönyörű volt! A polgármester szép beszédet mondott és legalább százan gyűltünk össze a megnyitón. De az örömből hamarosan ürom lett! Pár hét múlva a pad fenn volt a kápolna tetején, ezt azóta már háromszor megismételték, a lába eltörtött, a bokrokat kitépték, a szentképet ellopták! Nagy csalódás ez nekem: pénz, időt, energiát és szeretetet áldoztam rá, hiába! De ne is beszéljünk erről! Azt kérdezte, mivel töltöm az időmet nyugdíjasan. Hát nagy terveim 81 évesen már nincsenek: Tihanyban vitorlázom nyaranta, télen síelek, pár éve hobbym a motoros sárkányrepülés, sokat kirándulunk a feleségemmel, élvezem a kertemet és a Bécsi Erdő csodálatos hangulatát. Hát így telnek a napjaim!

FERENCZY KLÁRA

Benő Attila

(láthatáron túliak)

„Out of sight, out of mind.”

*A láthatáron túliak,
a távoli rokonok,
vannak is,
meg nincsenek is.*

*Odalent élnék.
Hol-volt, hol-nem-volt vidéken.
A feledés huzatában.*

*Mások között
foszladozó bizonyosságban.
Szórvány-méltóságban.*

*A bélyegzettség
bőrükhöz nőtt köpenyében.*

*Emléktáblát viselnek mind
Élő műemlékképpen...*

*Ünnepkor illik
szellemüket idézni,
és egy majdani
találkozást ígérni.*

„...a kéz nehezen moccan”*

Kányádi-versekből választok idézeteket, hogy erdélyi (romániai) nézőpontból közelítem meg a XXI. Berzsenyi Helikon Napok témáját: Egység és különbözős – a magyar irodalom régiói. Mielőtt azonban Kányádi Sándorhoz, a most nyolcvanéves, több hazában ünnepelt s így valóban koszorúsnak mondható költőnkhöz fordulnék, nem árt felidézni néhány, az irodalomtörténetből ismert mozzanatot „egység és különbözős” lassan-lassan már évszázados vitából, otthon-lét és otthontalanság szembesítéséből. Például a múlt század húszas éveiből a „schisma-pört”, Végvári, illetve Reményik Sándor verseit, az erdélyi püspök-író, a Magyarországra távozott Makkai Sándor állítását a kisebbségi élet abszurd voltáról („Nem lehet!”) s az éppen Reményik adta választ: „Lehet, mert kell”. De vannak újabb kutatási eredmények is, amelyek ide vágnak.

Egy éve adtuk ki Szabédi László ifjúkori naplóját, a *Diariumot*, amely a rendkívüli tehetségű, költészetben, prózában, esszében nagyra hivatott író, a Bolyai Tudományegyetem éppen fél évszázaddal ezelőtt (az önálló magyar egyetem felszámolásakor) öngyilkosságba menekült tanára még huszonévesen meglepő, ma is fontos gondolatokat jegyzett le „Kismagyar” és Erdély viszonyáról. 1929-ben írta Szabédi: „Az én gyermekkoromban nem Kismagyarba menekültek-e a repatriált vagy expatriált magyarok vegyesen? Nem Kismagyar lesz-e ezután a magyar nemzeti eszme védbástyája, mint ahogy – a történetírók egész határozottan állítják – valamikor Erdély volt az. Véletlen-e vagy szükségszerűség-e, hogy anno dazumai Erdély sorsát igazgatta egy Bethlen, s ma Kismagyart igazgatja. (Most csupán a magyarság szempontjából beszélék, nem az emberiségéből. Nyilvánvaló, hogy az emberiség szempontjából más a konglomerát Erdély, mint az aránylag homogén lakosságú Kismagyar...) Egészen stílszerű volna, hogy én is »bujdosó erdélyinek« csapjak fel; de 1. a történelem nem ismétli meg teljesen önmagát és 2. tehát: én még nem tudom, mit, de valamit akarok, ami más, mint a német sógorral paktáló aulikusok tette. Vajon feltétlenül bele kell esnem a dákoromán eszme vonzókörébe? Nem. Fiatal vagyok és reményeim vannak”

Szabédinak (akkor még Székely Lászlónak hívták, ősei szülőfalujának nevét vette fel) másfél évtizeddel később a reményei meglehetősen fogvatkoztak. A *Diariummal* egy kötetben kiadott levelei közt igen jelentőseket találunk, amelyeket a Magyar Népi Szövetség vezetőinek, politikusoknak, barátoknak küldött, és amelyekben éleslátással jellemezte a második világháború után kialakult helyzetet, a romániai magyar vezetőemberek („vezéreink”) nagy tévedését. 1946 májusában Jordáky Lajosnak írta: „Nem ismerik Vörösmarty figyelmeztetését: a bírhatót ne add el álompénzen. Nem kell Neked bővebben fejtegetnem, mi mindent adtunk el eddig álompénzen – s aki a kapott álompénz értékét kétségbe vonja, az természetesen fasiszta. Az ébredés keserves lesz. Soha ennyi ígéret nem hangzott még el, mint manapság, de: ez a kisebb hiba. Soha annyire nem ülték még fel ígéreteknek, mint amennyire mi ülünk fel. Mi már annak is felülünk, amit nem is ígérnek! Groza [Románia miniszterelnöke – K. L.] kijelenti, hogy vámuiniót akar Magyarországgal – vámuinó nincs, de a mieink úgy viselik magukat s mástól is olyan viselkedést követelnek, mintha máris egy magyar–román köztársaságban élnénk”

Szabédi Lászlótól pedig ugorjunk most néhány újabb évtizedet előre, Kányádi Sándorig. (Kányádi verset írt *In memoriam Sz. L.* címmel – amikor még Szabédit nemigen lehetett enlegetni, 1960-ban.) Közben persze ille- ne kitérni, „egység és különbözős” témakörében, olyan idősebb és fiatalabb kortársakra, akikkel még személyesen találkozhattunk, közvetlenül hallhattuk szavukat (Kós Károly, Tompa László, Molter Károly, Balogh Edgár, Gáll Ernő, Sütő András, Székely János, Szabó Gyula, Páskándi Géza, Bálint Tibor, Szilágyi Domokos, a

közelmúltban elhunyt Lászlóffy Aladár); az ő nyomukban egy igencsak tehetséges ifjabb nemzedék jár, nemzedékek, mondhatnánk, Kovács András Ferentől és Visky Andrástól Orbán János Dénesig, Balázs Imre József-ig (aki egy éve a *Korunkat* szerkeszti – velünk, hatvanon-hetvenen túliakkal együtt, de már a hús- és harmincéveseké, természetesen, a fő szólam), Demény Péter-ig, László Noémiig, Selyem Zsuzsáig.

Am visszatérve a címben idézett szavakhoz, az egyik legemlékezetesebb Kányádi-vers, a *Halottak napja Bécsben* (1978) hatalmas építményéből ragadjuk ki ezt a négy verssort:

*Kezdem megszokni hogy a kéz
nehezen moccan kézfogásra
elmarad vidám parolája
s a tekintet semmibe néz*

Ez a passzus a román többségieknek, román többségiekről szól, a kisebbségi oldalról látott magyar–román viszonyról. Az a Kányádi mondja ezt, aki 1956-ban (a forradalom előtt) a *Nagyküllő* című verset írta, benne ezekkel a sorokkal:

*Három kicsi, dolgos nép
sorsát egybe mossa,
s mire észrevennétek,
kisebb testvérét kézenfogva,
beletáncolja magát –
a Marosba.*

Ez a Kányádi számos román költőtársának, barátjának a versét fordította magyarra, kiválóan. Egyébként ő, Kányádi volt az, aki 1968-ban az erdélyi, a romániai magyar irodalom jellegéről tartott előadást – szövege *Líránkról, Bécsben* címmel vált ismertté. (A *Korunk* még abban az évben közölte – és most újra olvasható, beválogattuk a *Közép-Európa vándora* címet kapott, 2007-es, ötven évet átfogó antológiánkba.)

Nyilván nem ellenverse a *Halottak napja Bécsben*-nek *A bujdosni se tudó szegénylegény éneke*, melyet „ad notam Ady Endre” szerzett 1985-ben. Itt már a „magyar többség” a megszólított, a magyar–magyar kapcsolatokat (no meg a magyar–románt) látja így Kányádi:

*nem kellünk mi múltnak
nem kellünk mi mának
kivált jövődönék
minket itt utálnak*

*nem kellünk mi testvér
sem itten sem ottan
a nemkellésekbe
beleszomorodtam*

De hogy ne csak Kányádi legyen példázataim megszólíttója, egészen friss, prózában született, ám szintén Adyra visszavezethető szöveget és íróját említhetem: a nagyváradi Varga Gábor foglalta össze keserű tapasztalatait a pár éve indult, figyelmenre méltó *Várad* című folyóiratban. *A Duna-parti gondolatszilánkok* írója azon elmélkedik, miért van az, hogy bizonyos fogalmak, számunkra alapvető fogalmak-szavak mást jelentenek itt és ott. Miért ez a szétkülönbözés vagy a nála nem jobb közöny? Hát ezen valóban érdemes elgondolkodni, annak ellenére, hogy az átjárások – immár az Európai Unión belül – mindennapiak lettek, írásainkat közölni egyformán lehet Kolozsvárt, Csíkszeredában, Budapesten vagy Kecskeméten, Pozsonyban, Bécsben; és díjakban, elismerésekben szintén részesülünk, néha ünnepelésben is – ahogy Kányádi Sándor most, nyolcvanévesen, Magyarországon.

KÁNTOR LAJOS

*) Elhangzott a Fonyódon 2009. május 15-16-án megrendezett XXI. Berzsenyi Helikon Napok keretében rendezett konferencián.

PUSZTULUNK, VESZÜNK

A tizenkilencedik században a nemzethalál víziója fenyegette a magyarságot. “Mint oldott kéve, széthull nemzetünk” – jajdult fel versében Tompa Mihály. A népesség ma vészesen fogy Magyarországon, de még nagyobb erővel kaszál a halál itt közöttünk, amerikai magyarok között. Most kaptuk a hírt egy újabb nagy veszteségünkről: **Kossányi Miklós** haláláról.

Miklós az 56-os nagy kirajzással érkezett Amerikába és egyike volt a több ezer diáknak, akik itt ösztöndíjjal elkezdhették az egyetemet. Egyik alapító tagja volt az amerikai magyar diákszövetségnek, az ÉMEFESZ-nek. Része volt annak a kezdeményezésnek, amit a diákszövetségben indítottunk el 1958-ban. Ő is hitt abban, hogy eljövételünk küldetés, meg kell ismertetnünk a világot, elsősorban egyetemi környezetünket, a magyarok ügyével. A “Campus program” keretében a magyar diákok előadásokat tartottak a forradalom bukásáról és a szovjet elnyomásról társaiknak. Miklós, aki éppen az érettségi után jött el Magyarországról, az Ohio-i FEN College diákja volt és ott vett részt ebben a munkában. Vallotta, hogy szétszórtságunkban is szolgálhatjuk a nemzetet, hiszen itt módunk van szabadon hirdetni a magyarok igazságát és barátokat szerezni népünknek.

Az egyetem elvégzése után mint mérnök dolgozott a Ford gyárban és közben részt vett a magyar szervezetek tájékoztató munkájában. Állása mellett alapította meg magyar rádióállomását Clevelandben, amelyet nyugdíjazása után tovább fejlesztett. Ez napi 4-5 órán át, hétköznapokon a Kossuth Rádió programját, hétfé-geken saját helyi híreit sugározza. A feleségével, Máriával, közösen szerkesztett televízió programja műholdon az egész világon elérhető. Ez az egyetlen magyar tulajdonú rádió-tv társaság Amerikában.

“Neki már könnyű – mondja Mária –, csak

nekünk nehéz.” Ez nem csak a család veszteségére utal, hanem arra is, hogy mi lesz a stúdió sorsa, ha már Mária sem tudja vezetni tovább, mert a családban nincs senki aki átvénné. Kérdés, hogy a magyar közösségben lesz-e? Meg aztán a sok összegyűjtött értékes archívum anyag, a magyar eseményekről felvett filmek, szalagok, a rádióadások hangfelvételei. Ezeknek a sorsa is kérdésessé válhat. Kossányi Miklós az Amerikai Magyar Szövetség ügyvezető elnöksége mellett nem tartozott szorosan egyik magyar helyi szervezethez sem, de mindenben részt vett, otthonos volt a magyar közösségek munkájában. Igyekezett az eseményeket számon tartani és megörökíteni. Ő volt az, aki Kis Máté atya halála után, a Youngstown-i magyar ferences telep felszámolásakor, az ottani hagyatékot megmentette. Rendületlenül hitt abban, hogy a magyar bevándorlók utódait mind össze kell gyűjteni, hiszen ha másfél millió magyar eljött Amerikába, annak szerinte ma már akár húszmillió leszármazottja is lehet.

A sors kegyetlen ironiája, hogy Kossányi Miklós temetése abban a Szent Imre katolikus templomban volt november 6-án, amit a püspökség halálra ítélt. A templomot, ha a Vatikánhoz intézett fellebbezés nem segít, jövő év júniusában bezárják. (1860 West 22nd Street, Cleveland, OH) Ennek a város életében jelentős egyházközségnek volt tevékeny tagja Miklós.

Gyászolják: felesége Mária, fia Attila és négy élő testvére, Márta, Éva, Kata és József.

Amint egyre több régi baráttól, munkatársától, az amerikai magyar közéletben jelentős szerepet játszó személytől búcsúzunk, reméljük, hogy az utánunk jövő nemzedék megtartja emlékezetében őket és munkájukat, Példájuk, alkotatvallásuk legyen ösztönző minden magyar számára.

PAPP LÁSZLÓ

EMLÉKEZÉS

Dr. Kovács Lajosné, szül. Rúzsás Jolán 1918–2009

Ősi református magyar család leszármazottja, dr. Kovács Lajosné szül. **Rúzsás Jolán** október 15-én szelíd, csendes álomban adta vissza lelkét Teremtőjének. 1918. április 19-én Rúzsás Lajos református lelkész és Kis Jolán polgáris-kolai tanárnő második gyermekeként született Vukovárott, az akkori Szerém megyében.

Rúzsás Jolán kisgyermek kora óta zenei pályára készült. Budapesten, a Zeneakadémián szerzett diplomát zongora szakon. Fiatalon, 1940-ben férjhez ment dr. Kovács Lajos geológushoz, későbbi egyetemi tanárhoz. Házasságukból 4 gyermek született.

1956-ban a soproni egyetem oktatóinak családjaival érkezett Ausztriába gyermekeivel és édesanyjával. Ez időtől egyedül gondoskodott gyermekei neveléséről. Az innsbrucki Magyar Reálgimnázium zenetanáraként dolgozott. A magyar gimnázium megszűntével (1963) Rúzsás Jolán Innsbruckban a Zenekonzervatórium tanáraként helyezkedett el. Ezzel egyidejűleg Tirol különböző zeneiskoláiban is tanított. Tíz évig volt az innsbrucki evangélikus egyház templomának (*Innsbruck-Ost, Auferstehungskirche*) orgonistája, nyaranta az anglikán gyülekezet angol nyelvű istentiszteletein is orgonált. Magántanítványai évente nagy sikerrel szerepeltek az

innsbrucki nyilvánosság előtt.

1973 óta Bécsben élt, a Lange Gasse-i Leánygimnáziumban zongoratanárként folytatta zenei működését; 1974-től hat évig a református egyház templomának (*Wien-Süd, Erlöserkirche*) volt orgonistája. Bécsben is sok magántanítványa volt. 86 éves koráig fáradhatatlanul tanított.

Mindennapos elmúlásaink

Valamikor, tele nyugtalansággal kerestem, kutattam a volt magyar középiskolák nyomait. Az egyes osztályok számbavételekor még évtizedek múltán is megjelentek előttem az arcok...

Tegnap, november 25-én jött a hír **Újváry Mihály** lesújtóan magányos haláláról. Ő is a kammeri Magyar Reálgimnáziumba járt, Iselsbergben érettségizett 1959-ben. Néhány órával később másik diáktárs fia járt a szerkesztőségben. Megmutattam neki apja osztályának, a VIII C-nek érettségi tablóját 1958-ból. Érezhetően megilletődötten nézte az arcokat, keresve, kik voltak egyúttal apja barátai.

Nekem **Galambos Leventén** is megakadt a szemem. Alig telt el egy nap, és most olvasom a gyászjelentést: “2009. november 20-án súlyos, rövid betegség után 71 évesen váratlanul elhalálozott”. Mivel mindig tréfára hajló természete volt, nem vettem komolyan panaszát egészségi állapotáról néhány hónappal ezelőtt.

És most itt vannak a tények, amiknek mardosó a tudomásulvétele. Ilyenkor vakítóan felvilánnak az emlékek, amik menthetetlenül kezdenek köddé foszlani. Pedig küzdeni kell a fedés ellen, ezért is kell számon tartanunk egymást, különösen amikor egyre súlyosabbban omlanak le az evílág és túlvílág közti határok.

-de-

Megjelent

a három nyelvű **Őrség naptár** a 2010. évre. Címképe a Magyar Testőrgárda tagjait ábrázolja különböző egyenruhában 1914-ből; az egyes hónapokhoz Kovács Gerzson készített rajzokat Bécs magyar vonatkozású épületeiről.

Megrendelhető a 0043 1/532 60 40-as hívószámon vagy e-mail címen: zentralverband@aon.at

MI - HOL - MIKOR?

Kulturális kaleidoszkóp

Alsó-Ausztria

Tango X – St. Pölten, Festspielhaus, Box; dec. 5.

Nox Illuminata, fesztivál – St.Pölten, Dom, Festspielhaus, Cinema Paradiso, Kirchenmusikonservatorium, Fachhochschule; dec. 6–12.

Karácsonyi koncert, Julian Rachlin hegedűvirtuóz előadása – Auditorium Grafenegg; dec. 5; St. Pölten, Festspielhaus; dec. 6.

Újévi koncert, Alfred Eschwé vezénnyel – Wiener Neustadt, Stadttheater; 2010. jan. 17.

Haydn nyomában, koncert – Ziersdorf, Konzerthaus Weinviertel; dec. 4.

A dohány a karikatúrában, kiállítás – Krems, Karikaturmuseum; 2010. feb. 15-ig

A szépségtől a csúfságig, kiállítás – Krems, Forum Frohner; 2010. febr. 28-ig

Leopold Kessler, kiállítás – Krems, Factory; 2010. febr. 14-ig

20 éves a Galerie am Stein – Schärding, Galerie am Stein; 2010. jan. 24-ig

Bécs

G.Puccini, Tosca, opera – Staatsoper; dec.5.

J. Kesselring, Arsenic and old lace, színmű – Vienna’s English Theatre; nov. 2. – dec. 22.

Y.Reza, God of carnage, színmű – Vienna’s English Theatre; 2010. jan. 27. – márc. 6.

KlingKlang, a tél zenél, gyermekműsor – Musikvereine; dec. 1–6.

Haydn és Beethoven, koncert – St. Michael, Kapitelsaal; dec. 3.

Fény és árnyék, biedermeier festészet, kiállítás – Wien Museum; 2010. jan. 17-ig

Wien 1930 - Harc a városért, kiállítás – Wien Museum im Künstlerhaus; 2010. jan. 31-ig

Chawan, teakiállítás – Museum für angewandte Kunst; 2010. márc. 28-ig

Munch, Ensor, Kubin, kiállítás – Leopold Museum; 2010. jan. 18-ig

Fény és szín, üveg és porcelán, kiállítás – Liechtenstein Museum; 2010. jan. 12-ig

Kép és keret, kiállítás – Liechtenstein Museum; 2010. jan. 12-ig

Burgenland

Winterzauber bei Familie Dummer, színmű – Deutschkreuz, Dummerhaus; dec. 5.

Adventi és karácsonyi koncertek decemberben – Bad Tatzmannsdorf; dec. 2., 4., 5., Apetlon; dec. 5.,6.;Purbach;dec. 6.,Oggau; dec. 6.,Jois; dec. 6.,Neusiedl am See; dec. 6.,Eisenstadt; dec. 8., Mörbisch am See; dec. 13.,Rust; dec. 19.,Sigleß; dec.20.

Golden Voices of Gospel, koncert – Eisenstadt, Kulturzentrum; dec. 5.

Haydn Explosiv, kiállítás – Eisenstadt, Sala Terrana; dec. 20–23.

Karácsonyi textilkiallítás – Oberpullendorf; dec. 21–24.

Felső-Ausztria

F.Lehár, A mosoly országa, opera – Linz, Landestheater, Großes Haus; dec. 10., 13., 17., 20., 31.

J. Offenbach, Les Contes d’Hoffmann, opera – Linz, Landestheater, Großes Haus; dec. 12. premiere

Musica Sacra, egyházi zene, adventi koncert – Linz, Minoritenkirche; dec. 6.,19.,20.

Karácsonyi koncert, Paul Zauner és Christmas All Stars – Zell/Pram, Schloss; dec. 19.

Szilveszteri gála, zenei koktél – Bad Schallerbach, Atrium; dec. 27; Linz, Ursulinenhof; dec. 31

A világirodalom 100 remekműve, kiállítás – Linz, Landeskulturzentrum Ursulinenhof; dec. 30-ig

Brehm - Cooper - Dorfer, kiállítás – Linz, Nordico Stadtmuseum; 2010. jan.10-ig

„The Wanderers”, kiállítás – Linz, Landeskulturzentrum Ursulinenhof; dec. 31-ig

See this Sound, kiállítás – Linz, Lentos Kunstmuseum; 2010. jan.10-ig

Európa zöld pántja, kiállítás és kirándulások – Linz, Schlossmuseum; 2010. Jan. 10.-ig; kirándulások: www.naturschutzbund-ooe.at/gb_exkursionen.html

J.M. William Turner és Linz, kiállítás – Linz, Oberösterr. Landesgalerie; 2010. jan. 31.

Karintia

James Matthew, Barrie, Peter Pan, német nyelven Erich Kästner-től, zenés mese – Klagenfurt, Stadttheater; dec. 4., 5., 9.,10., 11.,17.,18., 23., 2010. jan.14., 15., 26., 27., 29., febr. 2., 3., 4., 5.

Singin in the Rain, musical – Klagenfurt, Stadttheater; 2010. jan. 17., 28., 30., febr. 4.

Adventi koncertek – St. Ruprecht Kinoplatz; dec. 6.; Klagenfurter Dom; dec.19.; Praffkirche Welfnitz;dec.19.; Windisch Kaserne Großer Saal; dec. 26.

„Új pozíciók Ausztriából”, Kortárs fotográfia., kiállítás – Klagenfurt, Museum Moderner Kunst Kärnten; 2010. jan. 31-ig

Csokoládé, egy kísértés története, kiállítás – Klagenfurt, Landesmuseum; 2010. jan. 10-ig

Salzburg

Marilyn, balett – Salzburg, Landestheater; dec. 1., 10., 18., 30., 2010. jan. 3., 12., febr. 10., 20., márc. 18.

H.Ibsen, Nora-ein Puppenheim, színmű – Salzburg, Schauspielhaus; dec. 9., 15., 21.

Josef Stoitzner, tájképek, csendélet és belső építészet, kiállítás; Salzburg, Museum Salzburg; 2010. jan. 30. – máj. 30.

Teljes pompában, kiállítás – Salzburg, Residenzgalerie; 2010. febr. 7-ig

175 éves a Játék Múzeum, kiállítás – Salzburg, Spielzeug Museum; 2010. jan. 9-ig

Stájerország

A.Dvorak, Rusalka, opera – Graz, Oper; dec. 18., 22., 27., 2010. jan. 8., 13., 17., febr. 7., 25., 27.

J.Strauß, A denevér, opera – Graz, Oper; dec. 2., 4., 31., 2010. jan. 3., 7., 9.,16., 24.

E.Kálmán, Csárdáskirálynő, operett – Graz, Oper; 2010. jan. 23., 27., febr.6., 24.

Avvento Classico, adventi koncertek, Graz; dec. 4–20.

Harlem Gospel Christmas – Congress Leoben; dec. 10.

Mozi a füleknek. Régi filmslágerek, Revueorchester – Congress Leoben; dec. 12.

Advent Admontban gyermekeknek – Admont Apátság; dec. 11–20.

Hagyományos vándorlás nach Peter Roseggers elbeszélése alapján „*Als ich Christtagsfreude holen ging*“ Alpl nach Langenwang, információ és bejelentkezés: Marktgemeinde Langenwang, 8665 Langenwang. Tel: +43/3854/6155-16

Warhol Wool Newman – Painting the Real, kiállítás; Kunsthaus Graz; 2010. jan. 10-ig

International Year of Astronomy 2009, Utazás egészen a csillagokig, kiállítás – Rein, Apátság Rein, Könyvtár; 2010. jan. 6-ig

Tirol

W. A. Mozart, A varázsfuvola, opera – Innsbruck, Landestheater; dec. 5., 11., 26.

W. Jacoby, C. Laufs, Pension Schöller, színmű – Kufstein, Stadttheater; 2010. jan. 15., 19., 22.

A. Hitchcock, Die 39 Stufen, színmű – Innsbruck, Westbahntheater; dec. 4–6.,11–13.

Monda- és mese fesztivál – Wattens, dec. 12-ig (www.maerchenfestival.at)

Grassmayr Harang Múzeum, kiállítás – Innsbruck; bejelentkezéssel

Schloss Ambras, fegyvertár, állandó kiállítás – Innsbruck; egész évben

Mikulásfelvonulás – Unterlangkampfen; dec. 5.

Vorarlberg

Gerhard, Fresacher, Camille Claudel, színmű – Bregenz, Alte Bezirkshauptmannschaft; dec. 11., 16., 20.

Richard, Alfieri, Sechs Tanzstunden in sechs Wochen, komédia – Bregenz, Kornmarkt, Großes Haus; dec. 1., 3., 4., 16.

Antoine de Saint-Exupéry, A kis herceg, mese gyermekeknek és felnőtteknek; Bregenz, Großes Haus; dec. 6., 12., 13., 20., 26., 27., 2010. jan. 2., 3., 6.

KUB Projekt Antony Gormley/Horizon Field, kiállítás – Kunsthaus Bregenz; 2010. aug. 31-ig

VÁLOGATTA HOMONNAY LEA

Szakképzett ápolónő gondozói, ápolói otthlakásos munkát keres: „Tiszteességet tisztességért” jelígre.

Tel.: 0036 30 962 5555. ++

•

35 éves leinformálható, megbízható kedves hölgy hétközben, hétfégenként (esténként) gyermekfelügyeletet (családoknál vasalást) vállal. Tel.: 0676/69 63 659 ++

UTAZÁS VERSEKKEL

Először is hazánkkal kell megismerkednünk, tájainak szépségét kell felfedeznünk valóságosan és versekben is. Petőfi Alföldjét, Juhász Gyula Szegedjét, Radnóti tragikus Abdáját stb. És Babits Mihály Messze... messze című versét, melyben a költő rabsorsát írja le, aki a szellem szárnyain bejárja Spanyolországtól Svédorszáig fél Európát, egy-egy mesterien tömör versszakkal, filmszerűen felvillanó szavakkal, képekkel jellemezve az országokat.

*Angolhon. Hidak és ködök.
Sok kormos kémény füstölög.
Kastélyok, parkok, labdatér,
Mért legelőkön nyáj kövér.*

Rimbaud a kóborlások ígézetét idézi fel versében amikor a költőnek semmije sincs, lyukas a nadrágja, útszéli árokban alszik, de mégis minden az övé. Frissítő italként „az estharmat cseppje hullt rá”, s szállásra a Nagy Medve várt rá az égen. Baudelaire Az utazásban a Halált, a vén kapitányt hívja az utolsó útra: „Bár várjon tintaszín ég s víz az utazóra, / tudod, hogy a szívünk mégis csupa sugár!” Minden kor felfedezi a tájat, ahogy Petrarca

is, aki 1336-ban felmászott a kétezer magas Mont Ventoux-ra. A romantikus és a szimbolista költők, valamint az újabb korok költői újra felfedezik a világot José-Maria de Heredia „korall-zátonyától” Sandburg Chicagojáig és Mallarmé „tengeri szelének” futó   rb  c  ig.

Devecseri Gábor felkeresi Odüsszeusz   bl  t Ithakában, Tyucev a N  va fölött állva mereng el az   ri  s Izsák székesegyház kupoláján, ahogy Szabó Lőrinc is Ramszesz kolosszus  n. Wordsworth a Westminster hídon áll, József Attila párizsi an  xiot   r, Pilinszky János korunk rettenetét is felidézi a Harbach 1944-ben.

Mennyi költő, mennyi táj, mennyi szépség és   rz  s a sz  m  z  tt Ovidius Tomij  t  l, Ady faluj  ig, szeretett m  hes  ig.

Párizs különösen sokat jelent a nagyvilágnak, sokan vallanak róla. M  , magyarok is   r  zz  k varázsát versben is Adytól Radn  tiig   s Illy  s  ig. De talán Giradoux jellemezte legtömörebben Párizst: ez az „  tezer hektár”, hol a világon a legtöbbet gazdagodtak, legtöbbet beszéltek, legtöbbet írtak.

Utazzunk! Vonattal, autóval, repülővel, de a könyvek szárnyain is!

SZEKÉR ENDRE

M  lika és a Jóisten játékának matematikai szépsége

Kendi Amália mind  g zsírtól. Ezt a kijelentést akár axiómaként is szabadalmaztatni lehetne. K  v  ve, ha... No jó, akkor nyilván nem axióma, de szabálynak szabály. Amit, ugye, a k  v  teles esetek szoktak megerősíteni.

Akkor újra kezdem: Kendi Amália mind  g zsírtól, k  v  ve, ha csakugyan komoly a helyzet. Válságban ugyanis nincs Kendi Am  li  n  l fegyvermezettebb ember a föld kerekén. Olyankor nincs sip  toz  s, jaggat  s, m  rgel  d  s, pattog  s. Olyankor nyelés van és cselekvés.

No, és lehet-e nagyobb baj annál, mint ha valaki kétezer kilométerre kerül a családjától, s esélye sincs viszontlátni feleségét, gyermekeit? Ez, ugye, már nem elv  celhet  , elzs  rt  lhet  , bugyut  cska dals  z  veg. Ez, ahogy mondani szokás, a kegyetlen, könyörtelen valóság, ami most éppen egy szegény, szerencsétlenül járt cigány embert kezdett nyomorgatni, s   gy elkeserítette, hogy a véletlenül bel   botlott M  lik  nak is jutott bánatából, jócskán.

– Tilos tömegközlekedési eszk  z  n koldussal szóba állni! – figyelmezteti h  sn  nket egy sz  r  s svéd tekintet.

– Nem, szóba állni nem tilos, csak pénzt adni neki! – p  cintti le magáról az öregasszony a zavaró tényezőt.

– Folytassa, fiam! – fordul ismét a barna arch  l kitekintő, törött f  ny   szempár felé.

A fiatalember, boldogan, hogy érti valaki a román beszédet, olyan pontosan és lényegre t  r  en számol be szorult helyzetéről, ahogyan csak valóban szorult helyzetben lévő emberek szoktak fogalmazni.

Dolgozni hívták Svédországba, nagy fizetéssel, minden jóval kecsegtet  k.   ccs  vel együtt   lt be az   p  tk  z  ssel foglalkozó banda autójába. Dolgoztak is becsülettel reggeltől estig; kezét mutatja, Máli látott már ilyen munkában k  rgesedett tenyeret, bizonyítéknak pont elég. Csakhogy pénzt nem adott a patron, egy koronát sem, s mikor kérni kezd  tek, m  g a szállásról is kipaterolta őket. Most aztán se pénz se posztó, haza menni nincs m  ib  l, utcán alszanak, k  regetnek, s reménykednek, megsegíti őket a Jóisten. M  lika nyel egyet, gondolatban összegyűjtött p  nzcsk  j  t számolja, s egy  lt  l  n nem érzi magát Jóistennek. A Jóisten viszont megszimmantja, hogy főszereplője lett egy történetnek, mert ex machina megjelenik. S  g valamit M  lik  nak, amiből Máli per-se semmit nem hall, de az a határozott   rz  se támad, hogy rájött a megoldásra.

Dorin  t t  r  cs  zza. Dorina nem más, mint a sors fintora Máli n  ni életében. Dorina eg  j  n  l csak a sz  ja nagyobb, s amint tudjuk, ez a k  tt   pont elég ahhoz, hogy ebben a földi létben prim  n boldoguljon a viselője.   gy huszonöt   ve m  g a konduk  tort sz  lg  lta közvetlen munkatársként Bukarestben, ma a svéd sz  ci  ldemokrac  ia élharcosa. Hobbija a dákoromán kontinuitás-elmélet, annak is az a része, amely a hunokat pocskondi  zza, különös tekintetel Attilára. A sors egy májusi napon fintorgott r   M  lik  ra teljes erőből, amikor – svéd fels  gter  leten s munka  gyben – Dorin  val egy szobába zárta. M  lika sokáig nem is hitte, hogy Dorina valóságos, h  s-v  r nőszemély,   gy gondolta, csak valami k  p  razat, szélmalom,   t pedig bomlott agy   donkih  t  n  k képzeli – tévesen – a káprázat kitalálója. Mire belátta Dorina valódiságát, már nem tudta olyan tiszta sz  vb  l, előre megfontolt szándékkal és nyugodt lelkiismerettel utálni, hogyan szeretne volna.

Mert Dorina közben a gyermekeiről, tönkrement házasságáról is locsogott, mad  rtejet f  z  tt, s arzén n  l  l találta Attila kései les  z  rmazottj  nak.

Nos, ezt a Dorin  t hívja Máli telefonon. Dorina meglepetések kiapadhatatlan forrása. Készségesen fogadja munkahelyén a rászorulót, azzal, hogy bárkit szívesen l  t, aki Romániából   rkezik.

Aztán leülteti a fiatalembert, s M  lika h  sz percen keresztül szakszerű kihallgatásának lehet tanúja. Hiba volt idejönni, fogná a cig  ny  t, s futna vele, el a megalázó hangnem, a kives  z   kereszt  k  rd  sek elől. M  r türelme végén jár, mikor Dorina befejezi a műveletet.

– Igazat mond – hirdet rövid, de vel  s ítéletet, s telefon  lɡat  sba kezd. A nagy szájon kiáramló, borzasztó akcentusba nyomorított svéd szavak  nak egy  d  li mentségük, hogy r  st feszegetnek, amelyen keresztül a barna k  p  , pórul járt honf  t  rs visszainalhat   v  ihez. Dorina kitar  t  an   ld  kli a svéd nyelvet, s ezen   gyk  d  se eredményeképp mind nagyobb lesz a meglep  sre alkalmas r  s. Pénzt, repülő- és   teljegyet, szálláslehetőséget telefon  lɡat össze. M  lika elismeri magában, hogy a kondukátor nem is volt olyan h  lyve, ha ilyen hatékony munkatársakat válogatott össze. Három arcon egyszerre   ld  dik a fesz  lt  s. Az idős hölgyben valami olyan   rz  s mocorog, hogy fontos, kegyelmi pillanatának lett részese. Hogy csodát   lt meg. Mert mi is történt valójában? Három hangy  nyi ember jó nehéz b  tyuval igyekezett valahová a Föld nevű bolygón. Pontosabban sok millió ember igyekezett b  tyuj  val a Föld nevű bolygón, de a Jóisten, in machina, jó puha felhőn hasalva, épp őket kezdte figyelni oda-fentről.   gy döntött, kipróbálja azt a híres nagy hatalmát ezen az össze nem ill   hármason. H  t lepisz  kalta kicsit őket a csod  tlan l  t falv  d  j  r  l. Talpuk alá tolta közös nevez  nek a távoli hazát, osztotta-szorozta tudatukban a szükséghelyzetet, el  it  leteket és rossz emleketek, s mire   szbe kaptak ott hárman, olyan eredmény született, amelyre m  g M  lika egykori, ritka sz  gor   matematika tan  ra is mosolyogva mondta volna:

– El kell ismerni, szép megoldás!

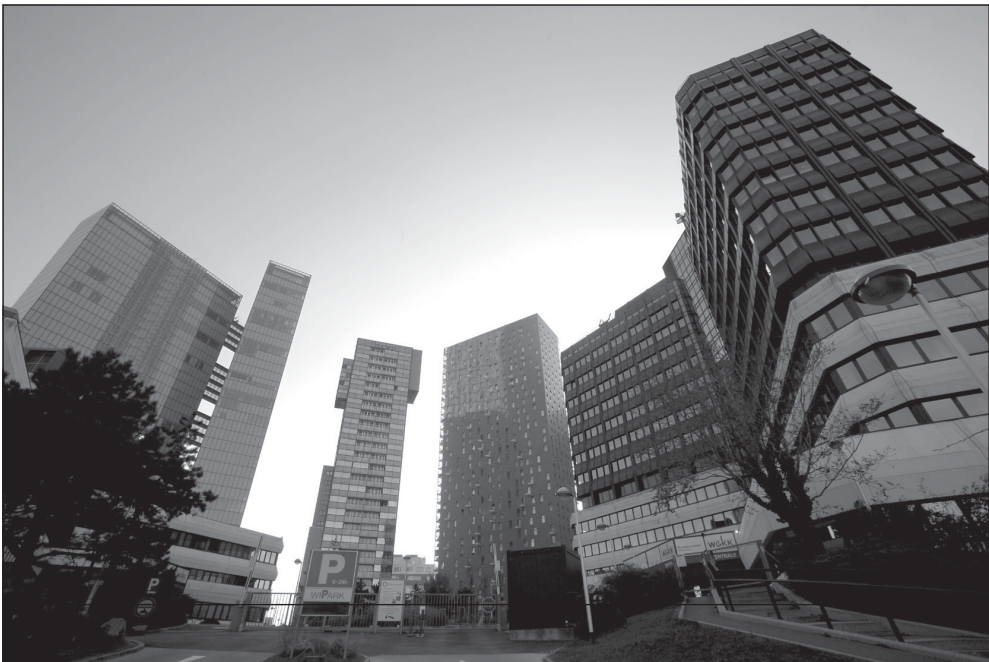
KOV  SZNAY ENIKŐ

Hetek óta nincs a környéken senki. Gazdi bement a városba azzal a dög ag  rral együtt, talán ki se j  n többé. Sőt a Nap, mégis hideg van, az ágak is dideregnek. Itt-ott megpattan a d  r. A kis, fekete macska szomorú és éhes. Fogjon magának valamit? Mi a fen  t? Az egész környéken nincs egyetlen egér sem. Különben is, hogyan kell egy  lt  l  n egeret fogni? Ki tudja.   jszaka vad-disznók járnak a túlsó csapáson, kutya  k   v  lt  znak a teliholdra. A helyzet szinte reménytelen. Közeleg a Kar  csy  n. De ezt   , a kis, fekete macska nem hiszi.

A szomszéd házhoz autó érkezik! Odaszalad, hangosan ny  vog, d  rg  l  zik, lekuporodik. Mindenki   rt-heti rem  nytelen  s  g  t, k  ts  g  hes  s  t.

Beengedik. Ny  vogva nézi, ahogyan t  zet raknak a kandallóban, a meleg   lterjed a szobában. Hangos roppan  sok bizalmaskodnak, mert tudják már, hogy még nincs veszve minden.

Egyszercsak apró diszn  sajtk  ck  k kerülnek egy t  ny  rk  ba, mellé tej egy másikba.   mely  t   illatok. Hamar elt  n  k az egész. A kis, fekete macska odab  j  k a kandalló szegletébe, egy kicsit dorombol, azután a csendes t  zroppan  sok mellett mélyen elalszik.

Tunyogi Csapó Gábor

Decemberi stanc  k

I.

*A t   f  l  t a fagy peng  je villan.
Ezüstös lomb a f  n a zúzmara.
Z  rg  st kaszál a sz  l kopár csalitban,
kering a varjak k  rog   kara.
A ny  l   szájáról k  d-lehellet illan,
a felkelő nap véres maskara.
Krist  lypor leng, a fény   vegsz  l  nk,
  s dermedt csipke lesz a r  zsel  ng.*

II.

*A ködben furcsa árnyékok lebegnek.
Kísértet? Eml  k?   lom? V  gy? Halál?
Suttogva szólnak, néma táncra kelnek,
egy láthatatlan sz  rny suhogva sz  ll.
Egy haty   t  n? Eltévedt angyal-gyermek,
ki mélyre szállt és vissza nem talál?
Mind sűrűbb lesz a k  d, s m  g földre   r
ragyogni kezd és szinte már feher.*

III.

*Puh  n zizegni kezd az   j. Kereng  
l  mp  cskak  nt hull minden hópehely.
Az   gi szánon szólni kész a csengő,
megtelni vágyik száz üres kehely.
Ne kérdezd most, miért vagy oly esendő
s hogy szemfödél, vagy   lt  t   lepel
a mindent elbor  t  ,   gi b  rsy  n...
Kar  csy  n lesz    ember, Szent Kar  csy  n!*

Haraszty Ildikó

Keresés

*Otthon –
a világban?
a hazámban?
idegen országban?*

*Otthon,
az emberek szem  ben;
a család melegében;
vizek tükrében.*

*Otthon:
Az utca porában.
Szeret  m karjában.
Isten szívében.*

A Szerengeti bágyadt, meleg d  lut  nj   merül fel.   get a Nap, jól esik ilyenkor valami bozót alá bújva szenderegni. Az   j  l nagy lakoma volt! Antilopot csaptak le az asszonyok!   gyesek. Milyen jó is szép h  m-oroszlánnak lenni! A környék ura. Az erő maga. A bátorság békéje szállja meg, a béke biztonsága. Az antilopok egy ugrásnyira legeg  sznek. Milyen jó is h  m-oroszlánnak lenni!

Szép ez a nőstény itt, ni! Kecsen hever  szik. Nem alszik, lassú hunyorgat  sokkal figyel. Cs  bit  . Megmozdul a v  r. Feláll, rátelepszik a kecses asszonyn  pre. Kényelmes lökésekkel, délutáni f  nyekhez ill   lazasággal jut el arra a pontra, amikor ezt kell mondan: „oo       ”. Aztán visszafekszik az árnyékba, és jóízűen tovább szendereg. Néha még horkant is egyet.

Sicc, kismacska! Itt a reggel, nyomás kifelé!

F  j egyet, odacsap a mancsával, aztán meglepődve körülnéz és k  surran az ajtón. Nincs is hideg, felhős az   g.

Nicsak! Megjött a gazdi is!   s m  g azt a dög agarat se hozta magával!

SZUTRÉLY PÉTER

Székely Ambrus

Tao

*Innen tekintve az idő
végtelen k  t. A József kútja.
Akit eladnak, belen  
valamely új, távoli útba.*

*Az   t: a vándorlás maga.
A vándor nép az Isten népe.
Ha    nem fogadna oda,
sorolhatnám magam e népbe?*

*Odavesz-e a végső percben,
vagy   n végképp odaveszek?
Eml  kk  k  nt mit érne versem?
De h  lak  nt, hogy   lhetek,*

*meg  rizhetem e világot
mint az    tervét,   r  m  t,
j  llehet alkonyat  g látok,
s r  m hull az emberi s  t  t.*

Ember  lt  

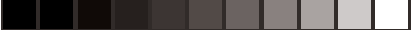
*Meg kéne leln  nk
az időt,
melyben a dolgok
helyred  llnak,
mint egy
  r  kk  n tiszta n  t
társnak,
nővérnek
  s anyának.
Ily emberöltők
nincsenek.
A csordák
szanaszét legelnek.
Világokat d  l a sereg.
Részeg kanászok
  nekelnek.*

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Mint sok mindenről, B  csr  l is megvannak beidegződött „előítéleteink”: a cs  sz  rv  rost mindenekelőtt a Szt. István székesegyház, a V  r a belvárossal egyetemben és Schönbrunn jelentő legtöbbünk számára. Leegyszerűsítve évszázados képek iv  dtak belénk, pedig minden városnak, különösen a vil  gv  rosoknak nagyon sok arcuk van. A mai B  cs vagy Bécs mai arcához, arculatához éppen   gy hozzátartoznak a régi, történeti épületek, utcák mellett a legújabb épületek, épületegyüttesek, amikről inkább ösztönösen veszünk tudomást, anélkül, hogy netán   rt  kel  en rögzítenék őket. Pedig alig mehetünk el mellett  k, vethetünk rájuk pillantást minden benyomás nélkül.

Adott esetben a fényképész, *Deák Előd Marcus* közvetítésével szemlélhetjük a modern Bécset, ill. Bécs modern megjelenését. Idegen világ, netán minden helyi jellegzetesség nélkül? Aligha. A fényképész eltekint az egyes felvételek megnevezésétől, lényegében hatni akar: l  m, ez is Bécs, lássuk meg, illessz  k az   ssz  kp  be, hiszen – mint említés volt róla – minden városnak több, sok arca lehet,   gy Bécsnek is. Nem   rt ügyelni ezekre az arcvon  sokra, hiszen egyébiránt is már pusztá méreteikkel is felhívják magukra a figyelmet. Kérdés csupán, mennyire mondhatók jellegzetesen „bécsinek” vagy inkább a modern világváros jelen  l meg rajtuk keresztül.

Vallásosság és kultúra

(Szerk. Gereben Ferenc. Budapest, 2009. Faludi Ferenc Akadémia. 382 l.)

1999-ben új tudományos kör alakult Budapes-ten a jezsuitákhoz kapcsolódó Faludi Ferenc Aka-démia keretein belül. A fiatal értelmiségiekből, főként szociológusokból, illetve a Pázmány Péter Katolikus Egyetem szociológia szakos hallgatóiból szerveződő műhely azt a célt tűzte maga elé, hogy fórumot biztosítson olyan fontos társadalmi kér-déskörökről folyó diskurzusoknak, mint a vallá-sosság, kultúra és értékrend kapcsolatrendszere. A *Fiatal Vallás- és Érték-szociológusok Köre* (to-vábbiakban FIVÉSZ) 2009 májusában ünnepelte 10 éves születésnapját. Erre az alkalomra készült a, „*Vallásosság és kultúra*” című, döntően „FIVÉSZ-es” szerzők munkáit felvonultató tanulmánykötet. A kötetet *Gereben Ferenc*, a FIVÉSZ vezetője, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szociológiai Intézetének tanára szerkesztette.

A tanulmányok négy nagy téma szerint kü-lönlnek el fejezetekbe. Hat tanulmány a „*Vallá-sosság, értékrend, művelődési szokások*” téma-körében vizsgálódik. Az itt szereplő munkák többségükben empirikus felmérések eredmén-yeit mutatják be a téma hazai viszonyairól. Őket követi a „*Felmérések a határon túli magyarság körében*” c. fejezet. Három dolgozat tartozik eh-hez az alcímhez: egy a nagyon keveset emleget-t zágrábi magyarokról (*Babos János*), kettő (*Ha-vas Mária*, illetve *Karczagi Alexandra* és *Klausz Bortiska* tollából) pedig a zetelaki székelyek nem-zeti, vallási és kulturális identitását vizsgálja, kér-dőíves adatfelvételek és mélyinterjúk vizsgálatok alapján. A kötet harmadik fejezete a „*Közép- és felsőfokú oktatás*” címet viseli. Főleg történeti megközelítésekkel találkozhatunk itt: a magyar-orosz katonai egyetemalapítási kísérletekről (*Kern István*), a leány-középiskolák jogi szabá-lyozásáról a II. világháborúig (*Rébay Magdolna*), a nemek kiegyenlítésének történetéről az ok-tatásban (*Schlemmer Éva*), illetve a felekezeti oktatásügynek a rendszerváltás utáni médiában való megjelenéséről (*Révay Edit*) szólnak az írá-sok. A „*Szerzetek és vallásfelekezet*” c. fejezet első tanulmánya -*Bögge Zsuzsannától* - a szer-zetesnök identitásának változásait követi figye-lemmel (életinterjúk alapján) az 1950-es „szét-szórátás” előtt és után. Két kutatási beszámoló szerepel még az utolsó fejezetben: az egyik az egyes felekezetekről kialakult társadalmi képpel (*Sziklai István*), a másik a különböző vallások és felekezetek eltérő kulturális arculatával (*Ka-marás István*) foglalkozik.

Tekintsünk meg néhány – a kötet címe által ki-jelölt témakör fő sodorvonalába tartozó – dolgo-zatot közelebbről. A tanulmányok sorát *Földvá-ri Mónika* „*Vallásosság és értékek együttjárása a magyar társadalomban*” c. írása nyitja. Alap-kérdése, hogy a vallásos emberek valóban más-t tartanak-e fontosnak és értékesnek, mint a nem vallásosak. A szerző végkövetetesként arra jut,

hogy Magyarországon az eltérő vallási típusok eltérő értékrendeket képviselnek. *Rosta Gergely* (a FIVÉSZ titkára) a magyar fiatalokra jellemző vallásosság alapvonásairól ad részletes képet egy 8000 főre kiterjedő, 15-29 éves fiatalok körében végzett kérdőíves felmérés alapján. Azt tapasztal-ta, hogy az „egyház tanítása szerint” vallásos fia-talok több könyvet olvasnak és birtokolnak, mint az ifjúság átlaga. *Nagy Attila* olvasáskutató – ér-dekes fejleményként - a felnőtt népesség körében tapasztalt hasonlót impozáns felmérésében, ki-egészítve azzal, hogy a vallásos olvasókat rend-re fogékonyabbnak találta - főleg a hagyományos - kulturális értékek iránt. *Gereben Ferenc* a nyolc-vasas évektől napjainkig tekinti át a vallásosság és a művelődési szokások összefüggéséről szóló kutatások eredményeit. A rendszerváltás előtt az egyházasan vallásosak viszonylag alacsony olva-sási és művelődési aktivitása valójában a vidéki, alacsonyabb iskolázottságú rétegek olvasási szo-kásait takarja. Mindemellett ebben a rétegben lé-tezett egy belső, „katakomba-keresztény” érték-rend, mely az elnyomottság érzése mellett belső békét megerősítő minőségudattal is társult. Ez a minőségudat (a vallásos réteg végzettségének emelkedése által is támogatva) terjedt át a rend-szerváltást követően az olvasáskultúrára is, ahogy azt Nagy Attila 2005-ös adatai is mutatják. *Bóné Veronika* a „Regnum Marianum” katolikus közösség vallási, nemzeti és kulturális identitá-sát vizsgálta kérdőíves felmérés segítségével. Ki-mutatja, hogy a társadalomban működő atomizá-lódási és kommercializálódási tendenciák ho-gyan fékeződnek le a hagyományörző és széles kapcsolathálóval rendelkező regnumi közösség-en belül. A túlnyomórészt kérdőíves vizsgálatok-ra alapozó dolgozatok eredményeit *Görgőy Rita* mélyinterjúk elemzése egészíti ki, amely életes példákkal szemlélteti a vallási és kulturális beál-lítódások egymásba simulását, illetve diszkrepan-ciáit. A kötetet *Kamarás István* tanulmánya zár-ja, amelyben 10 vallásos közösség illetve feleke-zet kulturális habitusát veti egybe, és talál köz-tük beszédes különbségeket..

A *Vallásosság és kultúra* c. kötet egyik leg-főbb hozadéka, hogy sokoldalú képet nyújt az ez-redfordulós magyarság vallásosságáról és kul-turális magatartásmódjairól. A tanulmányok leg-inkább a vallásos népesség értékrendjének, mű-velődési szokásainak ismertetését és bonyolult kapcsolatrendszerének ismertetését tűzték ki célul, főleg felekezeti összehasonlításban. Mind-egyik tanulmány mély betekintést nyújt témájá-ba. A kötet érdeme, hogy fiatal kutatókat szólal-tat meg és von bele a vallásosságról szóló dis-kurzusokba. A neves szerzők mellett szép szá-mal találkozunk PhD hallgatók, kezdő kutatók munkáival, ami egyben arra is jelzés, hogy a val-lásosság témája népszerűségnek örvend a fiatal társadalomkutatók körében is.

PÉCELI MELINDA

Megjelent

már 45 éve ohajítják ápolni és fenntartani azt a sza-bad társadalmi szellemet, amelyet a magyar nép 1956-ban kívánt létrehozni. Tehát ily módon ragasz-kodnak ´56 hagyatékához, de hosszú távú céljuk a nemzeti összetartozás tudatának elmélyítése. A könyv szerzői között olyan ismert tudósok, előadók, tollforgatók, művészek állnak, mint Ács Zoltán és Ambrus Lajos írók, Csáky Zoltán riporter, Csorba László művelődéstörténész, Dénes Zoltán, Pál Ág-nes és Vencser László egyetemi oktatók, Kóka Ro-zália népmesegyűjtő, Vizi E. Szilveszter kutatóorvos, Zétényi Zsolt jogász, stb. A kötetben érintett témák közül néhány: a magyar tudományos élet és a ma-gyar társadalom; a bukovinai székelyek története, eredeti népi gyűjtések; sorvadó nemzetünk, a ma-

Évfordulók 2010 januárjában

Január 1. 1000 (1010 éve)

I. István fejedelmet a II. Szilveszter pápától ka-pott koronával Magyarország első királyává koronázták. Egyes történészek szerint erre az eseményre december 25-én került sor.

2000 (10 éve)

A Magyar Millenniumi év kezdetén, a Nemzeti Múzeumból ünnepélyes keretek között átszál-lították a Parlamentbe a Szent Koronát, az or-szágalmát, a jogart és a kardot.

1780 (230 éve)

Megjelent Pozsonyban a Rát Mátyás által ala-pított első magyar hírlap, a Magyar Hírmondó.

1300 (710 éve)

Az első Szentév (jubileumi év) volt az 1300-as,

amikor bűnbocsánatot nyertek a zarándokok.

Január 2. 1920 (90 éve)

Született Isaac Asimov orosz származású ame-rikai író és biokémikus, a sci-fi nagymestere, az Alapítvány-könyvek szerzője.

Január 3. 1855 (155 éve)

Meghalt Pollack Mihály építőművész, a magyar klasszicista építészet jelentős alakja, a Nemzeti Múzeum és a Vigadó építője.

Január 4. 1905 (105 éve)

Megszületett Papp László többszörös bajnok birkózó, edző, jogász.

Január 7. 1610 (400 éve)

Galileo Galilei felfedezte a Jupiter bolygó négy holdját, amelyeket Io, Europa, Ganimédész és Callisto neveken nevezett el.

Január 9. 1620 (400 éve)

A pozsonyi országgyűlés felajánlotta Bethlen Gábornak a királyi címet, de ő csak a ‘Magyar-ország fejedelme’ titulust fogadta el.

Január 10. 1900 (110 éve)

Született Magyar Endre gépészmérnök, akinek tervei alapján számos rádióadó építése, üzemel-tése valósult meg. Nevéhez fűződik a magyar-orosz korszak sugárzás beindítása.

Január 11. 1800 (210 éve)

Született Jedlik Ányos István pap, fizikus, az elektromotor, a szódavíz-előállító készülék és a dinamó feltalálója.

Január 14. 1895 (115 éve)

Lemondott a Wekerle-kormány, ezzel véget ért a liberális reformok bevezetésének utolsó kor-szaka.

gyarság jövőféltése; Bad Deutsch-Altenburg (Német-óvár) magyar emlékei; magyar diákok a bécsi egye-temeken, barangolás a Felvidéken. Érzékelhetően színes tehát a témák gyöngyfüzére, minden olvasó találhat köztük a maga számára érdekese-t. A könyv fényképtárában sorakozó több mint 50 -a színhe-lyeket megörökítő- felvétel a klub római és szepességi kirándulásain készült.

Remélhetőleg felkeltettük azok érdeklődését, akik több lényegi fordulatra kíváncsiak, mint amennyit a fenti ismertetőben elárultunk. Ha az olvasó elolvassa ezt az olykor lélekmengető so-rokban is bővelkedő, irodalmi élményt nyújtó és általános tudásunkat gyarapító kis gyűjteménykö-tetet, értékes ismeretekkel gazdagodik, s garantál-tan jól szórakozik.

KOLCSÁR ILDIKÓ

Január 15. 1895 (115 éve)

Báró Bánffy Dezsőt nevezték ki Magyarország miniszterelnökévé, aki tisztségét 1899.02.26-ig töltötte be.

Január 19. 1755 (255 éve)

Született Nagyváthy János jószágigazgató, az első magyar mezőgazdasági kézikönyv írója.

Január 21. 1910 (100 éve)

Született Takács Károly olimpiai és világbajnok sportlövő, aki kézfeje elvesztése után megtanult bal kézzel lőni.

Január 25. 1900 (110 éve)

Született Fekete István, József Attila-díjas író, a Tüskevár szerzője.

Január 28. 1805 (205 éve)

Meghalt Csokonai Vitéz Mihály költő, író mű-fordító, színész (a Dorottya szerzője).

1830 (180 éve)

Megjelent Széchenyi István gróf Hítel című mun-kája, melyben elsőként írta le a polgári átalakulás legfontosabb gazdasági és társadalmi feladatait.

1905 (105 éve)

Született Kulin György csillagász, író, akinek nevét két üstökös is viseli.

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358. Web: www.becsinaplo.eoldal.hu www.fkkk.tvn.hu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49 E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungariseher Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Borbándi Gyula (München), Gömöri György (Lon-don), K. Lengyel Zsolt (München), Monoszló De-zsó (Bécs), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Sulyok Vince † (Oslo), Szabó A. Ferenc (Budapest), Szakály Sándor (Budapest).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Ferenczy Klára, Kántás János, Radics Éva, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21. IBAN: AT57201110000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 12,- Euro, Magyarországon 2100,- Ft, Nyugat-Európában 18,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,- Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Dr. Piri Zoltán. Croeselaan 254. NL-3521 CL Utrecht. E-mail: pirizoltan@hotmail.com Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyó-számla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach Svájcban: B. Szabó Péter, Magyarház Alapítvány / Ungarnhaus Stiftung Buchmattweg 4. CH-8057 Zürich Bankszámla: UBS AG, 8098 Zürich Konto Nr. 100 100 01F EBAN: CH06 0023 0230 1001 0001F

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skär-holmen, Box 176. PlusGiro† Nr.: 756987-4.

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung Druck: ALWA & DEIL Druckerei Ges. m. h. H. A-1140 Wien, Sturzgasse 1a